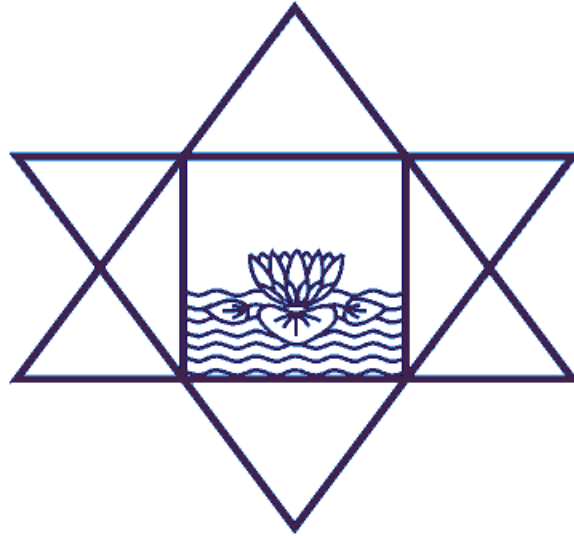

SRI AUROBINDO

DE SYNTHESE VAN YOGA

'ALLE LEVEN IS YOGA'

Deel IV

De Yoga van Zelf-perfectie

Hoofdstuk XI tm XX

Inhoudsopgave:

Hoofdstuk	<u>Titel</u>	Pag
XI	Vervolmaking van gelijkmatigheid	3
XII	De Weg van Gelijkmatigheid	16
XIII	De Werking van Gelijkmatigheid	31
XIV	De kracht der werktuigen	41
XV	Zielskracht en de Viervoudige Persoonlijkheid	55
XVI	De Goddelijke Shakti	70
XVII	De Werking van de Goddelijke Shakti	82
XVIII	Geloof en Shakti	92
XIX	De Supramentale Natuur	106
XX	Het Intuïtieve Verstand	124

Hoofdstuk XI

Vervolmaking van gelijkmatigheid

De allereerste voorwaarde bij spirituele vervolmaking is perfecte gelijkmatigheid. Vervolmaking in de betekenis die we in de Yoga eraan geven, betekent uit de lagere ongoddelijke naar de hogere goddelijke natuur groeien. In termen van kennis betekent het dat we ons het zijn van het hogere zelf eigen maken en het donkere fragmentarische lagere zelf af-danken ofwel onze onvolmaakte staat tot de volkomen lichtende volheid van onze werkelijke en geestelijke persoonlijkheid transformeren. In termen van toewijding en verering betekent het dat we naar een gelijkenis met de natuur of de wet het van het wezen van Goddelijke groeien, ons met hem verenigen naar wie we aspireren, – want zou deze gelijkenis, deze eenheid in de wet van het zijn, niet bestaan, dan zou eenheid van dat transcendente en universele en deze individuele natuur niet mogelijk zijn. De hoogste goddelijke natuur is op gelijkmatigheid gegrondvest. Deze waarheid van de goddelijke natuur is zeker, of we nu naar het Ultieme Zijn als een zuiver en zwijgend Zelf en Geest kijken, of als de goddelijke Meester van kosmisch bestaan. Het zuivere Zelf is gelijk, onbewogen en, in onpartijdige vrede, getuige van alle gebeurtenissen en verhoudingen van kosmisch bestaan. Zonder aversie, – aversie is geen gelijkmatigheid en ware dat de houding van het Zelf tot kosmisch bestaan, dan zou het heelal niet kunnen ontstaan of zijn cycli kunnen vervolgen, – bestaat de fundamentele substantie van de stille zuiverheid der Oneindigheid uit onthechtheid, een kalme, gelijkmatige blik, boven de reacties staan *en verhevenheid boven de reacties* die de in de uitwendige natuur verstrikte ziel verwarren, verzwakken en belemmeren, en dat zijn ook de voorwaarden voor zijn onpartijdige instemming en on-

dersteuning van de veelzijdige voortgang van het universum. Maar ook die macht van de Allerhoogste die deze voortgang regeert en ontwikkelt, is dezelfde gelijkmatigheid een basisvoorwaarde,

De Meester der dingen kan niet door de reactie van de dingen aangedaan of in verwarring gebracht worden; zou hij dat wel zijn, dan zou hij eraan onderworpen en geen meester zijn, niet vrij om ze in overeenstemming met zijn soevereine wil en wijsheid en overeenkomstig de innerlijke waarheid en noodzaak achter hun verwantschap te ontwikkelen, maar meer verplicht om overeenkomstig de vereiste van het toevallige moment en verschijnsel te handelen. De waarheid van alle dingen ligt in de rust van hun diepten, niet in de veranderlijke, instabiele golf formatie aan de oppervlakte. Het hoogste bewuste Wezen regeert in zijn goddelijk weten en willen en liefhebben hun evolutie – voor onze onwetendheid zo vaak een wrede chaos en distractie – vanuit deze diepten en laat zich niet door het protest aan de oppervlakte van zijn koers afbrengen. De goddelijke natuur deelt onze moeizame probeersels en onze hartstochten niet; wanneer we over goddelijke gunst of toorn spreken, of over God die in de mens lijdt, dan gebruiken we menselijke taal die de innerlijke betekenis van de van de dynamiek die we karakteriseren, vervormt. Iets van hun werkelijke waarheid kunnen we zien wanneer we het zintuiglijk denken ontstijgen en de hoogten van spiritueel zijn betreden. Want dan ontwaren we het Goddelijke altijd, zowel in de stilte van het zelf of in zijn werk in het heelal, Satchitananda is, een oneindig bestaan, een oneindig bewustzijn en autonoom vermogen tot bewust zijn, een eideloze gelukzaligheid in al zijn bestaan. Zelf beginnen we in een gelijkmatige helderheid, sterkte en vreugde te wonen – de psychologische weergave van het goddelijk weten, willen en geluk in het zelf en de dingen, de actieve universele uitstortingen vanuit die oneindige bronnen. In de sterkte van dat licht, vermogen en genieten, neemt een geheim zelf in ons deze dualistische signalen van onze mentale vertaling van het leven in zich op en transformeert ze voortdurend tot voedsel van zijn volmaakte ervaring. Want zou dat verborgen, grotere be-

staan niet reeds nu in ons aanwezig zijn, dan zouden we de druk van de universele kracht niet kunnen doorstaan of in deze grootse en gevaarlijke wereld niet kunnen overleven. Een volmaakte gelijkmatigheid van onze geest en natuur is het middel waarmee we van het verwarde en onwetende uitwendige bewustzijn afstand kunnen nemen en in dit innerlijke hemelse koninkrijk kunnen treden om ons het eeuwige geestelijke koninkrijk van verhevenheid, vreugde en vrede eigen te maken¹. Dit opklimmen tot een goddelijke natuur is de bestaansreden en tevens de rijpe vrucht van de discipline van gelijkmatigheid. Het doel van zelfperfectie in de Yoga maakt dit tot een vereiste.

Om de volledige substantie van ons bestaan met zijn huidige wanordelijke denkpatronen als grondmateriaal om te vormen tot een substantie van het zelf, is een volmaakte gelijkmatigheid en vrede in de ziel onontbeerlijk. Evenzeer onmisbaar is het als we ons huidig verward en emotioneel handelen willen vervangen door de weloverwogen, beheerste en verhelderende activiteit van een vrije geest die in harmonie met het universele zijn de leiding heeft over de menselijke natuur. Een goddelijk handelen of zelfs perfect menselijk handelen is onmogelijk als we geen gelijkmatigheid van geest en evenwicht in de drijfveren van onze natuur hebben. Voor het Goddelijke zijn allen gelijk. Hij draagt het universum op onpartijdige wijze, kijkt gelijkelijk naar allen, stemt in met de wetmatigheid van een zich ontwikkelend zijn zoals hij dat uit de diepten van zijn bestaan heeft voortgebracht, tolereert wat getolereerd moet worden, houdt tegen wat tegengehouden moet worden, brengt naar voren wat naar voren gebracht moet worden en creëert, ondersteunt en vernietigt met een volmaakt en afgewogen begrip van de oorzaken en resultaten van alle verschijnselen en de uitwerking van hun spirituele en praktische betekenis. God scheidt geenszins in antwoord op verwarde hartstocht of begeerte. Hij handhaaft of bewaart niet vanwege gehechtheid of partijdige voorkeur en vernietigt niet in een furie van boosheid, walging of afkeer. Het Goddelijke behandelt groot en klein, juist en onjuist, dom

---

1 *Rajyam samridham* in Sanskriet, letterlijk het welvarende koninkrijk.

en verstandig als het Zelf van allen die, in overeenstemming met hun aard en behoefte, hij allemaal met volmaakt begrip, vermogen en geproportioneerd evenwicht leidt, omdat hij diep verbonden en een met hun wezen is. Maar door alles heen beweegt hij de dingen in cycli volgens zijn ruime doelstelling en trekt hij de ziel omhoog in de evolutie middels zijn ogenschijnlijke vooruitgang en achteruitgang naar een altijd hogere ontwikkeling, de zin van de kosmische drijfveer. Het zich vervolmakende individu dat zijn wil met het Goddelijke wil verenigen en zijn natuur tot instrument van het goddelijke doel wil maken, moet de egoïstische en partijdige gezichtspunten en drijfveren van de menselijke onwetendheid doorbreken en zich tot naar het beeld van deze allerhoogste gelijkmatigheid vormen.

Deze gelijkmatige houding is met name voor de sadhaka van de integrale Yoga noodzakelijk. Allereerst moet hij zich zonder voorbehoud die instemming en dat begrip eigen maken, dat met de ordening van het goddelijk handelen overeenstemt, zonder er een partijdige wil of heftige claim van persoonlijk streven aan op te leggen. Een wijze onpersoonlijkheid, een rustige gelijkmatigheid en een universaliteit die alle dingen als manifestatie van het Goddelijke, van het ene Bestaan, ziet, is niet kwaad, verstoord of ongeduldig met de weg der dingen dan wel juist opgewonden, gretig en haastig, maar ziet dat de wetmatigheid en loop van de tijd gehoorzaamd moeten worden en beziet en begrijpt de feitelijkheid van mensen en dingen met sympathie, maar kijkt ook achter de huidige verschijningsvorm naar hun innerlijke betekenis en vooruit naar de ontplooiing van hun goddelijke mogelijkheden, is het eerste dat van hen die goddelijke werken willen verrichten, gevraagd wordt. Deze onpersoonlijke berusting is echter slechts de basis. De mens is het instrument van een evolutie die aanvankelijk het masker van strijd draagt, maar die later meer en meer naar de diepere en ware betekenis van die strijd - de noodzaak van een voortdurende en zinvolle adaptatie - toegroeit en hij moet in toenemende mate de diepste waarheid en betekenis van een universele harmonie aanvaarden, welke nu slechts ten grond-

slag ligt aan de strijd en aanpassing. De vervolmaakte menselijke ziel moet altijd een werktuig zijn om die evolutie te versnellen. Daarvoor moet er in de natuur, in welke mate dan ook, altijd een goddelijke kracht aanwezig zijn, die optreedt met het koningschap van de goddelijke wil. Maar om volmaakt, bestendig en regelmatig in zijn handelen te kunnen zijn, waarlijk goddelijk, moet de mens op basis van spirituele gelijkmatigheid, van een kalme, onpersoonlijke vereenzelviging met alle wezens en op begrip van alle energieën te werk gaan die op gelijkmatigheid berust. Het Goddelijke werkt in de talloze handelingen van het universum met een machtige kracht, maar met het ondersteunende licht en vermogen van een onverstoorbare eenheid, vrijheid en vrede. Zo moeten de goddelijke werken van de vervolmaakte ziel eruit zien. En de bestaansvoorwaarde die deze veranderde geest in het handelen mogelijk maakt, is gelijkmatigheid.

Zelfs menselijke volmaaktheid kan niet zonder gelijkmatigheid als een van haar voornaamste bestanddelen en zelfs haar wezenlijke atmosfeer. Het doel van volmaaktheid moet, wil het die naam verdienen, twee dingen inhouden: meester zijn over zichzelf en meester zijn over de omgeving. Beide vermogens moeten tot op het hoogste niveau dat voor onze menselijke natuur ook maar bereikbaar is, worden nagestreefd. De drijfveer tot menselijke zelfvervolmaking moet, zoals het klassieke Sanskriet dat zegt, op *svarat* en *samrat* gebaseerd zijn: op autonomie en koningschap. Onafhankelijk zichzelf zijn is niet mogelijk als de mens bloot staat aan het offensief van de lagere natuur, aan de turbulentie van vreugde en smart, aan de indringende beroering van pijn en plezier, aan het tumult van zijn emoties en hartstochten, aan de gebondenheid aan zijn persoonlijke voorkeuren en antipathieën, aan de sterke ketenen van verlangen en gehechtheid, aan de bekrompenheid van persoonlijke en emotionele vooroordelen en meningen en de honderdvoudige beïnvloeding van zijn egoïsme en diens aanhoudende stempel op zijn denken, voelen en handelen. Dit alles betekent slaaf zijn van het lagere zelf, dat door het grotere 'Ik' in de mens beteugeld moet

worden, wil hij koning over zijn eigen natuur zijn. Dit te boven komen is voorwaarde voor meesterschap over zichzelf en gelijkmatigheid is daarbij zowel vereiste voor als essentie van de voortgang. Van dit alles vrij te zijn - of, als dit niet mogelijk is, erboven staan en het tenminste de baas zijn - is wat gelijkmatigheid inhoudt. Bovendien kan iemand die zichzelf niet meester is, geen meester over zijn omgeving zijn. De kennis, de wil en het evenwicht die voor uitwendig meesterschap nodig zijn kunnen alleen als kroon op de innerlijke verovering ontstaan. Ze behoren het denken en de ziel toe die zelfbeheersing kennen en die met belangeloze gelijkmoedigheid het Ware, het Goede en het Universele volgen, zonder welke dit meesterschap niet mogelijk is, die het grote ideaal dat ze onze onvolmaaktheid voorhouden nooit uit het oog verliezen, terwijl ze alle begrip hebben voor en ook ruimte geven aan al wat ermee in conflict schijnt te zijn en hun manifestatie in de weg staat. Deze regel geldt zelfs voor al onze huidige menselijke denkniveaus waar slechts een beperkte volmaaktheid mogelijk is. Daarom neemt het Yoga-ideaal het Vedische doel van *Swarajya* en *Samrajya* (Autonomie en Koningschap) over en geeft er een ruimere en spirituele basis aan. Zo kunnen deze zich ten volle ontplooien en de deur tot meer goddelijke geestelijke niveaus openen; want alleen in eenwording met het Oneindige en door een spirituele kracht die op de eindige dingen inwerkt kunnen ons wezen en onze natuur hun eigen oorspronkelijke fundament in een hoogste integrale vervolmaking terugvinden.

De Yoga van zelfvervolmaking hangt niet alleen af van een volmaakte gelijkmatigheid in het zelf, maar ook in de natuur. De eerste voor de hand liggende stap daartoe is onze emotionaliteit en levenskracht de baas worden, want daar ligt de bron van onze grootste agitatie, de heftigste drijfveer tot onevenwichtigheid en afhankelijkheid en de meest dwangmatige impuls tot onvolmaaktheid. Gelijkmatigheid in deze delen van onze natuur komt door zuivering en vrijheid. We zouden kunnen zeggen dat juist gelijkmatigheid het teken van bevrijding is. Vrij van de dwingende verlangens van de levenskracht en van de overrompelen-

de hartstochten in de ziel zijn, betekent een kalm en gelijkmoedig hart hebben en een levensbeginsel dat door de omvattende en evenwichtige blik van een universele geest geregeerd wordt. Verlangen en zijn keten van gevangenschap ontstaan uit een onzuiverheid van het levensbeginsel, *Prana*. Een vrij *Prana* betekent een tevreden en blij levensziel, die het contact met de buitenwereld zonder verlangen tegemoet treedt en haar met een gelijkmatige respons op zich af laat komen: onbevangen en met opgeheven hoofd, boven de slaafse dualiteit van leuk en niet leuk, onverschillig voor de lokroep van genot en pijn, niet opgewonden door het plezierige of verstoord en overmand door het onplezierige en zonder vast te houden aan de contacten die zij liever heeft of contacten af te wijzen die ze niet graag heeft, opent ze zich voor een groter patroon van ervaringswaarden. Wat de wereld aan bedreigends of verleidelijks brengt, bekijkt ze vanuit een hoger gezichtspunt, vanuit een verstand en hart die door het licht en de kalme vreugde van de geest aangeraakt of veranderd zijn. Eenmaal dat deze levensziel tot rust komt en zich aan het geestelijke bindt, zonder dat ze haar eigen heerschappij aan de diepere en verfijndere ziel in ons wil opleggen, wordt ze zelf vergeestelijkt en gaat ze als een helder en nobel werktuig voor een meer goddelijke werking van de geest op de dingen functioneren. Er is hierbij geen sprake van een ascetisch versterven van de levensimpuls en zijn oorspronkelijke functies en gebruik; niet versterving maar transformatie is de opdracht. De functie van *Prana* is genieten, maar het ware bestaansgenot is een geestelijke verinnerlijkte *Ananda* zonder de partijdigheid of onrust die onze verstandelijke, emotionele of levensgenoegens kenmerken omdat ze momenteel door het overwicht van het fysieke verstand verzwakt zijn, maar universeel en diepzinnig: een dichte concentratie van spirituele gelukzaligheid eigen gemaakt in een kalme extase van het zelf en al het bestaande. De functie van *Prana* is ook bezitten. Door zich iets eigen te maken verwerft de ziel het genot der dingen, maar het is dan een werkelijk bezit, een veelomvattend en verinnerlijkt iets, dat er niet van afhangt of we uitwendig iets in bezit nemen, want dat maakt ons afhankelijk

van hetgeen we pakken. Uitwendig bezit en genot zijn dan enkel een gelegenheid voor de spirituele *Ananda* om op een voldoening gevende en gelijkmatige manier met de vormen en verschijnselen van haar eigen wereldbestaan te spelen. Het egocentrisch bezitten en ons dingen toe-eigenen in de zin van een claim die het ego op God en de schepselen en de wereld legt², moet vaarwel gezegd worden zodat iets groters, dit weidse, universele en volmaakte leven, kan ontstaan. Door verlangen en bezit in de egoïstische betekenis af te zweren geniet de ziel op goddelijke wijze van zichzelf en het universum³.

Dit betekent eveneens dat een vrij hart ontdaan moet zijn van de stormvlagen van gehechtheid en hartstocht. De indringende invloed van smart, boosheid, haat, angst, de onrust van liefde, de opwinding van vreugde en de pijn van verdriet vallen dan van het gelijkmoedige hart af en wat overblijft is een ruim, kalm, evenwichtig en goddelijk iets. Die verstoringen zijn geen noodzaak van de essentiële aard van ons wezen, maar door het huidige fabricaat van onze uitwendige actieve verstandelijke en emotionele natuur en haar omgang met de omgeving gecreëerd. Het ego gevoel dat ons ertoe brengt om te handelen als afgescheiden wezens, die hun geïsoleerde verwachtingen en ervaringen tot toetssteen voor de waarden van het universum maken, is voor deze stoorzenders verantwoordelijk. Wanneer we in eenheid met het Goddelijke in onszelf en met de geest van het universum leven, vallen deze onvolmaaktheden van ons af en verdwijnen ze in de kalme en gelijkmatige kracht en verrukking van het innerlijke spirituele bestaan. Dit woont constant in ons en transformeert de impulsen van buiten voordat ze het - via een doorgang door het verborgen instrument van zijn bestaansvreugde, de subliminale psychische ziel in ons, - bereiken. Door gelijkmoedigheid van het hart raken we de oppervlakkige en getroebleerde ziel van verlangen kwijt, openen we de poorten naar dit diepere zijn, brengen we zijn reacties naar voren en leggen hun ware goddelijke waarden op aan al wat

---

2 *parigraha* in Sanskriet, bezitterigheid.

3 *Tyaktena bhunjithah* in Sanskriet, 'geniet van wat Hij je geeft en toekent'.

op onze emotionele persoonlijkheid een beroep doet. Een vrij, een gelukkig, gelijkmatig en alles omarmend hart van spiritueel gevoel is de uitkomst van deze vervolmaking.

Ook hier kan er geen sprake zijn van strenge ascetische ongevoeligheid, afstandelijke spirituele onverschilligheid of heftige, zich wegcijferende, spartaanse soberheid. Het gaat niet om het versterven van de emotionele natuur, maar om transformatie. Al wat zich hier in onze uiterlijke natuur in perverse en onvolmaakte vormen voordoet, heeft een betekenis en nut, die blijkt wanneer we naar de grotere waarheid van goddelijk zijn terugkeren. Liefde wordt niet verdelgd maar vervolmaakt, tot haar ruimste vermogen uitgebreid, tot haar spirituele vervoering verdiept: de liefde tot God, de liefde tot de mens, de liefde tot alles als zijnde onszelf, zowel als schepselen als krachten van het Goddelijke. Een brede, universele liefde, die tot een veelheid aan betrekkingen in staat is, zal zowel de baatzuchtige, veeleisende en egoïstische liefde met haar kleine momenten van vreugde en verdriet vervangen als haar hardnekkige verwachtingen en uiteenlopende patronen van boosheid en jaloezie en genoegdoening, haar opwellingen tot eenwording en gevoelens van moeheid, afstand en scheiding, waar we momenteel nog zo'n grote waarde aan hechten. Smart zal ophouden te bestaan, maar een universele, een gelijkmatige liefde en sympathie zal haar plaats innemen, geen sympathie die pijnlijk ondergaat, maar een kracht die, daar zij zelf onthecht is, genoeg kracht heeft om te ondersteunen, helpen en bevrijden. Voor de vrije geest zijn boosheid en haat onmogelijk, maar niet de sterke Rudra⁴ – Goddelijke energie die zonder haat kan vechten en zonder boosheid kan vernietigen – want ze is zich de gehele tijd ervan bewust dat de dingen die ze vernietigt, deel van zichzelf zijn, haar eigen manifestaties en die daarom onveranderd haar sympathie en begrip van degenen die in deze manifestaties belichaamd zijn, kan bewaren. Geheel onze emotionele natuur zal deze hoge, bevrijdende transformatie ondergaan; maar om daartoe in staat te zijn, is een volmaakte ge-

---

4 *Rudra*, De God uit de 'Rigveda' die geassocieerd wordt met wind en storm. Heeft ook wel de titel 'De Verschrikkelijke'.

lijkmatigheid de beslissende voorwaarde.

De rest van ons individuele bestaan moet zich dezelfde gelijkmatigheid eigen maken. Heel ons dynamische bestaan handelt momenteel onder invloed van ongelijkmatige impulsen, van de uitingen van de lagere onwetende natuur. We gehoorzamen aan deze stimuli of hebben ze gedeeltelijk onder controle, ofwel we stellen ze bij door de beïnvloedende en vormende invloed van onze rede, ons verfijnd, esthetisch gevoel en verstand en onze regulerende ethische opvattingen. Een verward geheel van goed en kwaad, van harmonieus of wanordelijk handelen en van nuttige en schadelijke activiteiten is het gemengd resultaat van onze inspanning resulterend in een veranderlijke maatstaf van menselijke rede en onredelijkheid, deugd en ondeugd, eer en schande, het edele en laaghartige, door mensen goed- of afgekeurde dingen en een hoop zelfkwellend gedoe met bevestiging en afkeuring van zichzelf, dan wel met zelfrechtvaardiging en zelfbeklag, spijt, schaamte en morele inzinking. Dit zijn voor onze huidige evolutie ongetwijfeld nog heel noodzakelijke dingen. Maar de zoeker naar grotere volmaaktheid zal van al deze dualiteiten afstand nemen, er met een evenwichtig oog naar kijken en door middel van gelijkmatigheid tot een onpartijdig en universeel handelen van de dynamische *Tapas*, spirituele kracht, komen waarbij zijn eigen kracht en wil tot een zuiver en geschikt werktuig van een groter en onverstoorbaar geheim van goddelijke werkzaamheid wordt omgevormd. Deze dynamische gelijkmatigheid vormt de basis om de gebruikelijke verstandelijke regels te overstijgen. De wil richt zijn blik verder: op de zuiverheid van een goddelijk bestaan, op een impuls van goddelijke kennis die, voortgedreven door zijn vervolmaakte natuur, zijn wilskracht aanstuurt. Dit zal niet integraal mogelijk blijken zolang het handelende ego aan de impulsen van emotie en levenskracht onderworpen blijft en zolang in het handelen een op persoonlijke oordeel gebaseerde voorkeur tussen beide blijft komen. Alleen een volmaakt gelijkmatige wil heeft de kracht om de knoop van de lagere handelingsdrijfveren te ontwarren. Deze gelijkmatigheid reageert niet op lagere impulsen, maar ziet uit

naar de impuls van een ruimere visie die uit een Licht voortkomt dat het denken overstijgt. Ze zal niet vanuit een intellectueel oordeel te werk gaan of oordelen, maar wacht op verlichting en aanwijzing vanuit een hoger vlak van inzicht. Naarmate ze naar het supramentale bestaan opstijgt en innerlijk naar een ruimere spirituele verhevenheid toegroeit, wordt de actieve natuur evenals de emotionele en *pranische natuur*⁵ vergeestelijkt en getransformeerd en evolueert ze tot een kracht van de goddelijke natuur. De instrumenten zullen zeker op de nieuwe inwerking met vallen en opstaan reageren en zich onvolkomen en verkeerd erop afstemmen, maar de toenemend gelijkmatige ziel zal zich daardoor niet teveel van de wijs laten brengen of erom treuren omdat de ziel, eenmaal afgestemd op de leiding van het Licht en de Kracht in zichzelf en boven het verstand, met groot vertrouwen haar weg vervolgt en de wisselvalligheden en voortgang van het transformatieproces met groeiende kalmte tegemoet ziet. Als anker voor zijn vastberadenheid dient de belofte van de het Goddelijk Individu in de Gita⁶: “Verlaat alle leerstellingen en neemt uw toevlucht in Mij alleen; Ik zal u van alle kwaad en zonde bevrijden; treurt niet”.

Gelijkmatigheid in het nadenkend verstand maakt deel uit, zelfs een heel belangrijk deel, van de vervolmaking van onze natuurlijke werktuigen. De huidige verleidelijke en zich steeds rechtvaardigende gehechtheid aan onze intellectuele voorkeuren, oordelen, opinies, imaginaties en beperkende associaties van het geheugen – nu de basis van ons denkvermogen – en aan het doorlopende herkauwen van ons gewoontedenken, aan de koppige hardnekkigheid van ons pragmatisch denken moet evenals de restricties in ons intellectuele waarheidsdenken, dezelfde weg gaan als iedere andere gehechtheid en voor onpartijdigheid van een evenwichtig inzicht wijken. Vanuit deze gelijkmatigheid gaat het nadenkende verstand nu kijken naar kennis en onwetendheid, naar waarheid en onwaarheid, die dualiteiten die door de beperkte aard van ons bewustzijn en

---

5 Letterlijk de natuur van de levensadem (*prana*), ofwel de subtiele levenskracht.

6 De woorden in de *Bhagavat Gita* van *Krishna*, de wagenmenner, tot *Arjuna*, de aanvoerder van het leger.

de partijdigheid van ons intellect met zijn kleine voorraad aan redeneringen en intuïties zijn gecreëerd, aanvaardt het beide zonder aan welke draad van de kluwen dan ook gebonden te zijn en wacht het op een lichtende transcendentie. Het ziet dan in onwetendheid een gevangen kennis en streeft geduldig naar bevrijding ervan. Het ziet in dwaling een waarheid aan het werk, die verdwaald is, of die door het tastende denken in misleidende vormen is gegoten. Aan de andere kant voelt het zich niet aan zijn kennis gebonden of erdoor ingeperkt en evenmin laat het zich erdoor weerhouden om vooruit te gaan en nieuwe inzichten te verwerven. Zelfs al gebruikt het denken een bepaalde waarheid ten volle, het blijft niet hardnekkig daaraan vasthouden of die waarheid aan een gangbare formulering vastpinnen. Deze volmaakte gelijkmatigheid van het denkend verstand is onontbeerlijk, omdat de doelstelling van deze vooruitgang het grotere licht is, behorend tot een hoger niveau van spiritueel weten. Deze gelijkmatigheid is voor het menselijk denken uiterst ongemakkelijk en moeizaam en wordt niet graag beoefend; de vervolmaking ervan is onmogelijk zolang de denkpatronen zich niet tot het hogere wenden en het supramentale licht volledig aanvaarden. Een groeiende wil tot gelijkmatigheid is echter noodzakelijk om dat licht vrijelijk op de cognitieve substantie te kunnen laten inwerken. Ook dit betekent niet dat het intellect zijn zoektocht moet opgeven of zijn kosmische doelstelling moet verloochenen, het is geen onverschilligheid of partijloos scepticisme en ook geen verstilling van al het denken in de stilte van het Onuitsprekelijke. Een verstilling van het verstandelijk denken is misschien deel van de discipline als het doel is om het denken van zijn eigen partijdige verrichtingen te bevrijden zodat het een gelijkmatig kanaal van een hoger inzicht en weten kan worden, maar de cognitieve substantie zelf moet ook getransformeerd worden. Anders kan het hogere licht niet volledig bezit van het geordende handelen van het goddelijk bewustzijn in het menselijk wezen nemen en er een dwingende vorm aan geven. De stilte van het Onuitsprekelijke is een waarheid van goddelijk zijn, maar het Woord dat aan die stilte ontspringt, is ook een waarheid en

het is dit Woord dat in de bewuste vorm van de natuur belichaamd moet worden.

En ten slotte bereidt al die inspanning van onze natuur om in alle omstandigheden een kalm evenwicht te bewaren ons erop voor dat de hoogste spirituele gelijkmatigheid bezit van de gehele persoonlijkheid kan nemen en een algemene atmosfeer kan creëren waarin het licht, de kracht en de vreugde van het Goddelijke zich te midden van een groeiende vervulling kunnen manifesteren. Die gelijkmatigheid is de gelijkmatigheid van *Satchitananda*⁷. Het is de gelijkmatigheid van een oneindig en op zich bestaand zijn, een gelijkmatigheid van de eeuwige geest, die echter hoofd en hart, wilskracht en leven zowel als het lichamelijke bestaan tot zijn eigen gelijkenis omvormt. Het is de gelijkmatigheid van het oneindig en spiritueel bewustzijn dat de gelukzalige stroom en tevreden golven van goddelijke kennis in zich draagt en verankert. Een gelijkmatigheid van goddelijke *Tapas*, krachtsinspanning, die in de gehele menselijke natuur het verlichte handelen van de goddelijke wil initieert. Een gelijkmatigheid van de goddelijke *Ananda*, gelukzaligheid, die het spel van een goddelijke en universele verrukking en een universele liefde en onbegrensde esthetiek van universele schoonheid grondvest. De ideale en gelijkmatige vrede en kalmte van het Oneindige zullen de weidse ether van ons vervolmaakte bestaan vormen en tegelijk zal het ideële, evenwichtige en volmaakte handelen van de Oneindige, door via onze individuele natuur op universele relaties in te werken, ongehinderd zijn kracht in ons individuele bestaan uitstorten. Dit is de betekenis van gelijkmatigheid in de terminologie van de integrale Yoga.

---

⁷ *Satchitananda*, letterlijk 'Zijn-bewustzijn-gelukzaligheid', de Sanskriet uitdrukking voor de hoogste drie-eenheid.

Hoofdstuk XII

De Weg van Gelijkmaticheid

Uit de beschrijving van de complete en volmaakte gelijkmaticheid blijkt dat deze twee kanten heeft. Daarom moet deze gelijkmaticheid ook langs twee opeenvolgende stadia bereikt worden. De ene bevrijdt ons van de werking van de lagere natuur en voert naar de kalme vrede van goddelijk zijn; de andere laat ons aan heel het wezen en alle capaciteiten van de hogere natuur deel hebben en leidt tot de gelijkmatiche houding en universaliteit van goddelijke en oneindige kennis, wilskracht en Ananda. De eerste vorm kan als passieve of ontkennende gelijkmaticheid gekenmerkt worden; als een evenwicht dat de invloeden en verschijnselen van het bestaan ervaart maar onaangedaan tegemoet treedt en dat niet ingaat op de dualiteit die de uiterlijke vormen en reacties met zich meebrengen. De tweede is een actieve, positieve gelijkmaticheid die de verschijnselen van het bestaan enkel als manifestatie van het ene goddelijke zijn aanvaardt, die vanuit onze goddelijke aard er met een gelijkmatiche respons op reageert en ze tot hun verborgen waarden transformeert. Het eerste stadium leeft in de vrede van de ene *Brahman*, het hoogste goddelijke bestaan, en houdt de geaardheid van de actieve Onwetendheid ver van zich. Het tweede leeft ook in die vrede, maar tegelijk in de Ananda van het Goddelijke en geeft aan het natuurlijke bestaan van de ziel de kenmerken van goddelijke kennis, kracht en bestaansvreugde. In de Integrale Yoga wordt de weg van gelijkmaticheid door een samengaan van deze beide stadia vanuit hun gemeenschappelijke uitgangspunt gevormd.

De inspanning tot passieve of zuiver ontvangende gelijkmaticheid kan van drie verschillende beginselen of houdingen uitgaan, die allen tot hetzelfde resultaat en dezelfde uiteindelijke uitkomst leiden: incasseringsvermogen, afstandelijkheid en gelatenheid. Het beginsel van incasseringsvermogen steunt op een geesteskracht in ons die alle beroeringen, invloeden en suggesties kan verdra-

gen die ons vanuit het Leven en de Natuur aan alle kanten belagen en dat zonder erdoor overmand te worden en zonder hun emotionele, fysieke, actieve en intellectuele weerslag te moeten ondergaan. In de lagere natuur heeft het op de buitenwereld gerichte verstand niet deze kracht. Dat verstand komt niet verder dan een bewustzijnskracht die het beste maakt van al wat het overkomt en van al wat er vanuit de ruimere draaikolk van bewustzijn en energie in dit bestaansvlak rondom, op hem inwerkt. Dat het denken en voelen zich al kan handhaven en een individuele persoonlijkheid in het universum kan beamen, is geheel aan de innerlijke geestelijke kracht te danken, maar het kan niet de totaliteit van dat vermogen of de oneindigheid van die kracht naar voren brengen om de aanvallen van het leven tegemoet te treden; zou het op de buitenwereld gerichte denken en voelen dat kunnen, dan zou het onmiddellijk de gelijke en meester van zijn wereld zijn. In werkelijkheid moet het zich zo goed mogelijk zien te redden. Het komt met een aantal invloeden in aanraking en kan die - geheel of gedeeltelijk, steevast of een poosje - pareren, assimileren of beheersen en heeft dan in die mate de emotionele en fysieke reacties van vreugde, plezier, voldoening, genot, liefde etc. dan wel de intellectuele en mentale reacties van acceptatie, goedkeuring, begrip, kennis en voorkeur. De wil richt vervolgens daarop zijn belangstelling en verlangen en probeert die reacties te bestendigen, herhalen, op te roepen, vast te houden en er een aangename gewoonte in zijn leven van te maken. Dan komt het weer andere invloeden tegen die er echter te sterk voor blijken te zijn, of te ongelijksoortig, te afwijkend en dissonant, of te zwak om voldoening te kunnen geven; dat zijn de dingen die het niet kan verdragen of assimileren of met zichzelf in overeenstemming kan brengen en moet er noodgedwongen op reageren met ongenoegen, pijn, smart, ontevredenheid, afkeer, afkeuring en afwijzing, of is niet in staat ze te begrijpen of te leren kennen en weigert erop in te gaan, begrip of kennis op te brengen of te accepteren. Tegen dat soort invloeden probeert ons denken en voelen zich te weren, aan te ontkomen, te vermijden of hun terugkeer te minimaliseren; het reageert op ze met gevoe-

lens van angst, boosheid, afkeer, afschuw, afwijzing, weerzin en schaamte en zou er graag aan ontsnappen, maar slaagt daar niet in omdat het met de oorzaken ervan verbonden is, die zelfs oproept, en daarom de gevolgen ondergaat; want deze invloeden zijn deel van het leven, verbonden met de dingen die we graag willen en ons onvermogen ermee om te gaan is deel van de onvolmaaktheid van onze natuur. Weer andere invloeden worden door het normale denken en voelen op afstand gehouden of geneutraliseerd. Het reageert er op een natuurlijke manier op, met onverschilligheid, ongevoeligheid of tolerantie, zonder ze actief te verwelkomen en accepteren dan wel af te wijzen en tegen te houden. Wanneer dingen, mensen gebeurtenissen, ideeën en activiteiten zich aan ons denken en voelen presenteren, dan treden steevast die drie reactievormen op. Ze hebben evenwel, ondanks hun algemeen voorkomen, niets absoluuts; ze vormen een reeks gewoontepatronen die niet voor iedereen, of voor iemand op verschillende momenten of in verschillende omstandigheden, precies dezelfde is. Dezelfde indruk kan een aangename of positieve reactie oproepen, maar ook wel de tegenovergestelde en negatieve of een onverschillige en neutrale reactie teweegbrengen.

De ziel die naar meesterschap streeft, zal in het begin deze reacties wellicht met de tegenovergestelde kracht van een stabiele en rustige standvastigheid beantwoorden en tegemoet treden. In plaats van de onplezierige indrukken proberen te vermijden, af te wijzen of zich ertegen te beschermen, gaat de ziel mogelijkerwijs de confrontatie aan en leert ze zichzelf om ze met vastberadenheid, doorzettingsvermogen en een groeiende gelijkmatigheid of sobere en kalme berusting te ondergaan en aanvaarden. Deze houding en discipline brengt drie resultaten teweeg, drie vermogens van de ziel om de dingen tegemoet te treden. Allereerst bemerkt ze dat wat eerst onverdraaglijk was, nu gemakkelijk te verdragen wordt; dat het krachtniveau dat de schok moet opvangen, stijgt; alleen een steeds sterkere invloed of langdurigere inbreuk is nog in staat om problemen, pijn, smart, afkeer of een andere toonsoort in het scala onplezierige reac-

ties teweeg te brengen. Ten tweede blijkt dat de bewuste natuur zich in twee delen tweeën splitst: een deel dat deel uitmaakt van de gebruikelijke verstandelijke en emotionele natuur waarin de bekende reacties zich af blijven spelen en een ander deel dat aan een hogere wil en rede toebehoort die observeert en niet vanwege de hartstochten van de lagere natuur onrustig of geraakt wordt of ze als deel van zichzelf beschouwt en die geen instemming of afkeuring verleent dan wel er deel van wordt. De reacties van de lagere natuur beginnen aan heftigheid en kracht in te boeten en zich naar de suggesties vanuit de hogere rede en wil tot rust en evenwicht te richten en geleidelijk nemen dan die kalmte en dat overwicht bezit van van gevoel, leven en lichaam, van de gehele verstandelijke en emotionele persoonlijkheid. Dit veroorzaakt een derde resultaat en kracht, het vermogen om door middel van deze volharding en zelfbeheersing, door van de lagere natuur afstand te nemen en haar niet te volgen, de gebruikelijke reacties te verliezen en zelfs, zo we willen, het vermogen om de manier waarop we alles ervaren door de kracht van de geest om te vormen. Deze methode wordt niet alleen op de onaangename, maar ook op de aangename reacties toegepast; de ziel weigert zich ermee te identificeren of erdoor meegesleurd te worden; ze verdraagt kalm de indrukken die vreugde en genot teweeg brengen; ze weigert erdoor opgewonden te raken en vervangt het genoeg en gretig willen van aangename zaken door het denken en voelen met de kalmte van de geest. De methode kan ook op het nadenkend verstand worden toegepast door kennis of een tekort aan kennis rustig te accepteren, zonder door de fascinatie voor bepaalde aangename of de afkeer voor weer andere, ongewone of onverteerbare, gedachten suggesties meegesleurd te worden maar door een onbevangen afstemming te wachten op de Waarheid, die het verstand in staat stelt naar een sterke, onpartijdige en soevereine wil en rede toe te groeien. Zo wordt de ziel geleidelijk gelijkmatig ten opzichte van alle dingen, meester van zichzelf en toegerust om de wereld met opgeheven hoofd en een onverstoorbare sereniteit van de geest te ontmoeten.

De tweede weg doet een beroep op de attitude van onpartijdige onverschilligheid. Deze methode wijst de aantrekkingskracht zowel als afkeer van de dingen onmiddellijk af en cultiveert een heldere gemoedsrust, een initiële weigering en de gewoonte om afstand te nemen en geen gehoor te geven. Deze attitude steunt minder op de wilskracht, hoewel die altijd nodig blijft, als op kennis. Bij deze attitude wordt de bevlogenheid van het verstand beschouwd als een illusie die in het op de buitenwereld gerichte denkvermogen ontstaat, of als inferieure opwelling die de kalme waarheid van een eenduidige en gelijkmatige geest niet waard is, of ook wel als een emotionele of impulsieve verstoring die door de rustig observerende wil en onpartijdige intelligentie van een verstandig persoon moet worden afgewezen. Deze aanpak wijst het wensdenken af, negeert het ego dat aan alles een dualistische waarde toekent, en vervangt verlangens door een belangeloze en onaangedane vrede en ego door het zuivere zelf dat door de invloeden van de wereld niet opgewonden, verstoord of van zijn stuk raakt. En niet alleen wordt zo het emotionele denken tot rust gebracht, maar het intellect verwerpt ook de gedachten van de onwetendheid en stijgt boven de belangen van een inferieure kennis uit naar die ene waarheid die eeuwig en onveranderlijk is. Ook deze weg ontwikkelt drie vermogens of resultaten die het gevoel en verstand tot vrede brengen.

Allereerst blijkt dat het denken wel uit zichzelf gehecht is aan de kleine vreugden en ongemakken van het leven, maar - zodra de ziel simpelweg de keuze maakt om de gewoonte waardoor ze hulpeloos aan uiterlijke en tijdelijke dingen overgeleverd is, van zich af te werpen - er innerlijk niet werkelijk aan vast zit. Ten tweede blijkt het mogelijk te zijn om ook hier een psychologische splitsing te maken tussen het lagere en naar buiten gerichte denken dat nog steeds aan oude gewoonte-invloeden gebonden is, en de hogere rede en wil die afstand houden en in de onaangedane kalmte van de geest leven. Er groeit in andere woorden een afzonderlijke innerlijke kalmte in ons, die de commotie van de lagere ledematen zonder goed- of afkeuring aanschouwt maar er niet aan deel-

neemt. In het begin kunnen die hogere rede en wil nog vaak door de opwinding van de lagere delen overschaduwd en overspoeld en kan het denken erdoor meegesleurd worden, maar uiteindelijk raakt deze kalmte onaantastbaar en blijft ze standvastig en onaangedaan door de meest heftige invloeden⁸ Deze innerlijke ziel van kalmte beziet de moeilijkheden van het naar buiten gerichte verstand met een onthechte superioriteit of een voorbijgaand vrijelijk toegeven zoals we dat met de simpele vreugde en verdriet van een kind zouden doen. En uiteindelijk accepteert ook dit naar buiten gerichte denken geleidelijk aan deze kalme, onaangedane sereniteit; het wordt niet langer door de dingen geboeid die vroeger aantrekkelijk waren of verstoord door de pijn en smart waar het voorheen altijd zoveel onwezenlijk belang aan hechtte. Zo ontstaat de derde kracht, een alles doordringende van alomvattende rust en vrede, ontstaat de vreugdevolle bevrijding van de aanvallen van een geaardheid die zichzelf grillige kwellingen oplegt en groeit er een diepe, onaangestaste en ultieme vreugde door de aanraking van het eeuwige en oneindige dat door zijn bestendigheid de wedijver en onrust van onbestendige zaken vervangt. Zo verbindt de ziel zich met de vreugde van het zelf⁹, met die ene en oneindige *Ananda* van de geest en jaagt ze niet meer op uitwendige indrukken en hun plezier en smart. Ze beschouwt de wereld enkel als een toeschouwer van een toneelstuk, spel of handeling waaraan ze niet langer noodzakelijk hoeft deel te nemen.

De derde weg is die van gehoorzaamheid, wat een christelijke berusting kan zijn die op gehoorzaamheid aan God's wil gestoeld is, of een niet egoïstische onzelfzuchtige acceptatie van dingen en gebeurtenissen als manifestatie van de universele Wil in de tijd, of de volledige overgave van de persoonlijkheid aan het Goddelijke, aan de hoogste Purusha. Zoals de eerste weg er een is van de wilskracht en de tweede van kennis en verstandelijk redeneren, zo is dit de weg van het hart en het temperament en nauw met het beginsel van Bhakti, Devotie,

8 *na dahkhena gurunapi vicalyate*, woorden uit de Bhagavad Gita 6.20-23: "Laat problemen, hoe moeilijk dan ook, je niet van slag brengen".

9 *atma ratih* in Sanskriet, zich verheugend in het zelf.

verbonden. Consequente beoefening leidt naar hetzelfde resultaat als de andere wegen: volmaakte gelijkmoedigheid. Want de knoop van het ego wordt losser en de persoonlijke aanspraken beginnen te verdwijnen. We bemerken dat we niet langer aan de vreugde over plezierige en het ongenoegen over onplezierige dingen vast zitten; we verdragen ze zonder heftige gretigheid of verstoorde en geërgerde afwijzing, maar zien ze als komend van de Meester van ons bestaan en zijn steeds minder met het persoonlijke resultaat voor onszelf bezig maar blijven aan het ene belangrijke vasthouden: nader tot God komen, of in verbinding en harmonie met universele en oneindige Bestaan geraken, dan wel ons met het Goddelijke verenigen en zijn kanaal, instrument, dienaar of minnaar worden, zich verheugend in hem en in onze relatie met hem zonder enig ander doel of oorzaak voor vreugde of verdriet. Ook in dit geval kan zich een tijd lang een splising tussen het lagere emotionele denken en de hogere psychische geest van liefde en overgave voordoen, maar uiteindelijk verandert en wijkt het eerste, transformeert het zich en wordt het in de liefde, vreugde en verrukking van het Goddelijke opgenomen zonder andere belangen of bronnen van aantrekkingskracht te bezitten. Dan wordt van binnen alles de uitgebalanceerde vrede en gelukzaligheid van deze eenwording, die ene stille vreugde die alle begrip overstijgt en die blijvende vrede in de diepten van ons spirituele bestaan, onberoerd door de roep van lagere zaken.

Ondanks hun verschillend uitgangspunt overlappen deze drie wegen elkaar. Eerstens doordat ze de normale reacties van ons verstand en gevoel op de invloed van externe dingen afremmen en ten tweede doordat ze het zelf of geestelijke losmaken van het uitwendig handelen van de natuur. Maar het is evident dat onze volmaaktheid omvangrijker wordt en in haar compleetheid meer zal omvatten als we een actievere gelijkmatigheid kunnen bezitten die ons niet alleen in staat stelt ons van de wereld terug te trekken of haar met onthechte en afgezonderde kalmte het hoofd te bieden, maar die ons ook richt op de wereld om, vanuit de kracht van de kalme en gelijkmatige Geest, ons die eigen te ma-

ken. Dit is mogelijk omdat de wereld, de Natuur en het handelen in feite geen totaal separate dingen zijn, maar een manifestatie van het Zelf, de Al-Ziel, het Goddelijke. De reacties van het normale denken creëren een vervorming en degradatie en van de goddelijke waarden die, als die afzwakking er niet was, ons hun ware aard overduidelijk zouden maken. Het zijn in feite vervalsingen; onkunde en onwetendheid die het spel misvormen en deze onwetendheid komt uit de involutie van het Zelf in een blinde stoffelijke ignorantie voort. Eenmaal dat we naar het volle bewustzijn van Zelf, van God terugkeren, kunnen we een echte goddelijke waarde aan de dingen hechten en ze met de kalmte, vreugde, kennis en helderziende wil van de Geest ontvangen en beïnvloeden. Wanneer we daarmee een begin maken, begint de ziel een gelijke vreugde in het universum te verwerven, een evenwichtige wilskracht in het omgaan met alle energie en een zuiver niet-oordelend weten dat zich de spirituele waarheid achter alle verschijnselen van deze goddelijke manifestatie eigen maakt. Ze bezit de wereld zoals het Goddelijke die bezit, in de volheid van oneindige verlichting, kracht en Ananda.

Daarom kunnen we dit gehele bestaan vanuit een Yoga van positieve en actieve in plaats van negatieve en passieve gelijkmatigheid benaderen. Dit vereist een nieuw weten, de ervaring van eenheid: alle dingen als zichzelf en alle dingen in God en God in alle dingen zien. Het vereist voorts de wil om alle verschijnselen, alle gebeurtenissen en voorvallen, alle mensen en krachten als masker van het Zelf, als proces van die ene energie en resultaat van die ene actieve en door goddelijke wijsheid gedreven kracht te zien, en gebaseerd op de dorst naar deze ware kennis groeit het vermogen om alles met onverstoorde ziel en geest tegemoet te treden. Tenslotte veronderstelt dit dat we het eigen zelf met het zelf van het universum vereenzelvigen, dat we onze eenheid met alle schepselen ervaren en zien en alle krachten en energieën en ontwikkelingen gewaarworden als dynamische energie binnen onszelf en daarom op intieme wijze ons eigen – natuurlijk niet de bewegingen van het ego-zelf die tot zwijgen gebracht, verworpen

en afgevoerd moet worden omdat anders volmaaktheid onmogelijk is – maar van een groter, onpersoonlijk of universeel zelf waar we inmiddels een eenheid mee vormen. Want mijn persoonlijkheid is nu niet anders dan een activiteiten-centrum van dat universele zelf, maar wel een centrum dat in intieme verbinding en harmonie staat met alle andere persoonlijkheden en ook met al die andere dingen die voor mij slechts onpersoonlijke krachten en objecten zijn, maar die in feite tevens krachten van de ene onpersoonlijke Persoon (*Purusha*), van God, Zelf en Geest zijn. Mijn individualiteit is de Zijne en niet langer afgescheiden van het universele zijn of daarmee onverenigbaar; ze is zelf universeel geworden en kent de universele Ananda; ze is zowel een minnaar van als één met al wat ze kent, aanraakt en geniet. Want een gelijkmatige vreugde in alle kosmische manifestaties van het Goddelijke gaat met deze harmonische kennis van het universum en kalme aanvaarding van het universum gepaard.

Ook in dit geval kunnen we drie resultaten of kwaliteiten van de methode beschrijven. Allereerst brengen we in onze geestelijke vermogens, in de hogere rede en in de wil die op de hogere spirituele kennis reageert de kwaliteit van gelijkmatige acceptatie tot ontwikkeling. Maar we bemerken ook dat, hoewel onze gedragspatronen ertoe gebracht kunnen worden om deze grondhouding aan te nemen, er een gevecht blijft tussen die hogere rede en wil en de lagere verstandelijke persoonlijkheid die aan haar oude egoïstische manier om de wereld te zien en op haar invloeden te reageren, blijft vasthouden. En we zien dat die twee, hoewel ze aanvankelijk verstrengeld en vermengd zijn en op elkaar inwerken waarbij ieder de overhand probeert te krijgen, gescheiden kunnen worden en dat de hogere spirituele natuur van de lagere verstandelijke natuur losgevoerd kan worden. Maar in dit stadium dat het denken nog aan de reacties van smart, onrust en de lagere vormen van vreugde en plezier onderworpen is, blijkt er een meeromvattend probleem te zijn, dat in een scherper geïndividualiseerde Yoga niet in dezelfde mate optreedt. Want niet alleen ervaart onze geest zijn eigen kwalen en moeilijkheden, maar hij neemt ook aan de vreugde en verdriet

van anderen deel, vibreert met hen mee in een doordringende sympathie, voelt met een subtiele gevoeligheid hun inwerking en maakt zich die eigen; niet alleen dat, maar de problemen van anderen worden aan die van onszelf toegevoegd en de krachten die de vervolmaking bestrijden, gaan met grotere hardnekkigheid te werk omdat ze voelen dat – in tegenstelling tot de ontsnapping van een enkele ziel uit hun imperium – deze ontwikkeling een aanval op hun universele koninkrijk is en een poging dat te veroveren. Maar ten slotte ontdekken we ook dat er een kracht ontstaat die deze moeilijkheden overwint; de hogere rede en wil krijgen overwicht op het lagere denken dat daardoor opmerkelijk verandert en de alomvattende kenmerken van de spirituele natuur aanneemt; het scheidt er zelfs een genoeg in om alle moeilijkheden, weerstand en problemen te voelen, het hoofd te bieden en te overwinnen totdat ze door zijn eigen transformatie uit de weg geruimd zijn. Dan leeft de gehele individuele persoonlijkheid in een ultieme kracht, de universele kalmte en vreugde en in de helderziende wilskracht en verrukking van het Goddelijke bestaan in zichzelf en in zijn manifestatie.

Om te zien hoe deze positieve methode werkt, kunnen we het uitgangspunt ervan bij de drie grote vermogens van weten, willen en voelen kort aanduiden. Alle gewaarwordingen, gevoelens en emoties zijn een manier van de ziel om de manifestaties van het Zelf in de natuur te ontmoeten en waarderen. Maar wat het zelf voelt is een universele verrukking, Ananda. De ziel in het lagere denken en voelen geeft er zoals we gezien hebben drie verschillende waarden aan: aangenaam, onaangenaam en neutrale onverschilligheid. Ze stemmen met elkaar overeen in de gradaties van meer of minder en deze gradaties zijn afhankelijk van het individuele bewustzijnsvermogen om al datgene tegemoet te treden, te voelen en assimileren, te neutraliseren en beheersen dat vanuit het grotere zelf – dat het door zijn afzonderlijke individualisering buiten zichzelf geplaatst heeft en in zijn ervaring als 'niet-zichzelf' is gaan zien – op hem afkomt. Maar vanwege ons grotere Zelf blijft er aldoor een verborgen ziel in ons die genoeg scheidt

in al die gebeurtenissen, die groeit door en kracht schept uit al wat haar raakt en die profijt trekt uit zowel voor- als tegenspoed en uit gunstige en ongunstige ervaringen. Dit kan in de uitwendige ziel van verlangens gevoeld worden en dat is in feite de reden dat wij bestaansvreugde ervaren en zelfs een bepaalde vorm van plezier kunnen beleven aan strijd, tegenslag en de fellere kleuren van het bestaan. Maar om universele Ananda te ervaren moeten al onze instrumenten leren om in alles de wezenlijke en niet de gedeeltelijke of geperverteerde vreugde te ervaren. Het principe van Ananda ligt in alle dingen besloten en daarom kan inzicht daar deel aan hebben evenals het schoonheidsgevoel de vreugdevolle smaak, *Rasa*, ervan kan ervaren; maar in plaats daarvan geven ze er gewoonlijk willekeurige, ongelijkmatige en tegenstrijdige waarden aan: ze moeten ertoe gebracht worden alles in het licht van de geest te zien en deze eerste indrukken om te vormen tot de wezenlijke, evenwichtige en waarlijk spirituele *rasa*, vreugdevolle smaak. Het levensbeginsel dient om aan deze ervaring van essentiële verrukking de vorm van een intens genieten van bezit te geven, wat maakt dat heel de levenskracht het accepteert, ermee vibreert en ervan geniet; maar vanwege zijn verlangens kan het levensbeginsel die taak gewoonlijk niet aan en verandert het dit genoeg in zijn drie lagere gedaanten, in pijn en genot en die verwerping van beide die we ongevoeligheid of onverschilligheid noemen. De *prana* of levensadem moet zich van die verlangens en de ongelijkmatigheden die ermee gepaard gaan losmaken en de *rasa*, welke het inzicht en schoonheidsgevoel gewaar worden, in zich en tot zuivere vreugde omvormen. Dan is er geen verder obstakel in de instrumenten voor de derde stap waarbij alles veranderd wordt tot de volle en zuivere extase van de spirituele Ananda.

In het cognitieve gebied bestaan er eveneens drie verstandelijke reacties op de dingen: onwetendheid, dwaling en ware kennis. Positieve gelijkmatigheid zal ze alle drie accepteren als zijnde de voortgang van een zelf-manifestatie die vanuit onwetendheid middels partiële of misvormde kennis - de oorzaak van dwaling - tot ware kennis evolueert. Ze behandelt de onwetendheid van het denken voor

wat ze in psychologisch opzicht is, een benevelde, gesluierde of verholde staat van het essentiële bewustzijn, waarin de kennis van het alwetende Zelf als onder een dikke laag verborgen ligt; ze benadert die staat van bewustzijn met verstand en met behulp van reeds bekende en verwante waarheden en bevrijdt middels het intellect of door een intuïtieve concentratie de kennis vanachter de sluier van onwetendheid. Positieve gelijkmatigheid beperkt zich niet tot wat bekend is en probeert niet alles in een vertrouwd patroon te gieten, maar neemt met open verstand evenzeer bekende als onbekende mogelijkheden in overweging. Dwalingen hanteert ze op eenzelfde manier. Ze accepteert de verwarde kluwen van waarheid en dwaling zonder zich op een opinie vast te leggen maar juist door het element van waarheid achter alle opinies en de binnen de dwaling verborgen kennis te zoeken, want iedere dwaling is een misvorming van een aantal waarheidsfragmenten en ontleent daaraan haar levenskracht, niet aan haar misvatting; ze accepteert bestaande waarheden maar beperkt zich daar niet toe, zelfs al staan ze vast, en staat altijd open voor nieuwe kennis en streeft naar een steeds integralere, een steeds bredere, meer verzoenende en verenigende wijsheid. Deze kan pas volledig ontstaan door naar het volmaakte supramentale op te stijgen en daarom zal degene die in gelijkmatigheid naar waarheid streeft niet aan het intellect en zijn verrichtingen gebonden zijn, of dat als eindstation beschouwen, maar bereid zijn om daaraan te ontstijgen waarbij hij iedere trede en de bijdragen van ieder vermogen in zijn persoon accepteert, maar enkel om ze naar een hogere waarheid op te tillen. Hij moet alles aanvaarden, maar nergens aan vasthouden, nergens door afgeschrikt worden hoe onvolmaakt of ondermijnend het ook vanuit het oogpunt van bestaande starre opvattingen is, maar evenmin toestaan dat iets hem vastbindt ten koste van een vrij handelen van de Waarheid-Geest. Deze evenwichtige gelijkmatigheid van de verstandelijke vermogens is een essentiële voorwaarde om naar de hogere supramentale en spirituele kennis op te stijgen.

Omdat onder onze persoonlijke vermogens de wil in het algemeen het krach-

tigst is - er bestaat een wil tot weten, tot leven en gevoelsmatig ervaren, kortom in ieder deel van onze natuur is de wil actief - neemt die wil een groot aantal vormen aan en reageert hij heel verschillend, zoals met onvermogen of beperkt vermogen, meesterlijk of incompetent, eigzinnigheid of onwillig dan wel met een neutrale houding - in het ethische denken is er het onderscheid tussen deugd en zonde en neutraal handelen - en nog andere wilsuitingen. Positieve gelijkmatigheid aanvaardt ook deze reacties als een stelsel van voorlopige waarden van waaruit ze een begin moet maken, maar die ze moet transformeren tot universeel meesterschap, tot de wil van het Ware en universeel Juiste, tot de vrijheid van de goddelijke Wil in actie. Een gelijkmatige wil hoeft vanwege zijn tekortkomingen geen spijt, verdriet of moedeloosheid te voelen; als deze reacties zich in het gebruikelijke denkpatroon voordoen, kijkt hij alleen in hoeverre ze op een onvolmaaktheid en verbeterpunt duiden - want ze kunnen meer zijn - en overstijgt ze op die manier ten gunste van een kalme en evenwichtige leidraad. Hij ziet dat deze struikelingen op zich nodig zijn om ervaring op te doen en uiteindelijk stadia naar het doel vormen. Achter en in al wat er in ons en in de wereld gebeurt, kijkt die wil naar de goddelijke bedoeling en goddelijke leiding; hij kijkt voorbij opgelegde beperkingen naar de vrijwillige zelfbeperking van de universele Kracht waarmee ze haar treden en niveaus reguleert - opgelegd gezien vanuit onze onwetendheid, zelfopgelegd voor het goddelijke weten - en groeit in eenheid met de grenzeloze mogelijkheden van het Goddelijke. Alle energieën en handelingen ziet de gelijkmatige wil als krachten die uit het ene Bestaan voortkomen en hij ziet hun misvormingen als onvermijdelijke onvolmaakheden in de evoluerende voortgang, als krachten die voor die ontwikkeling noodzakelijk waren; hij heeft begrip voor alle onvolmaakheden ook al streeft hij voortdurend naar universele volmaaktheid. Deze gelijkmatigheid opent de gedragspatronen voor de leiding van de goddelijke en universele wil en bereidt haar op die supra-mentale werking voor waarin onze zielskracht met het heldere licht van de macht van de allerhoogste Geest vervuld is en daarmee een eenheid vormt.

De integrale Yoga maakt van zowel de passieve als de actieve methoden gebruik, afhankelijk van de behoefte van de eigen natuur en de leiding van de innerlijke geest, de *Antaryamin*¹⁰. Hij beperkt zich niet tot de passieve weg, want dat zou enkel tot een individuele, quietistische redding of tot het weglopen voor een actief en universeel geestelijk bestaan leiden, wat de totaliteit van zijn doel zou tegenspreken. Hij gebruikt de methode van volharding, maar blijft niet bij een onthechte flinkheid en bedaardheid steken, maar evolueert naar een positieve beslistheid, kracht en meesterschap, waarbij volharding niet langer nodig is, omdat het zelf zich inmiddels met kalme en krachtige spontaneïteit zich de universele energie heeft eigen gemaakt en in staat is om in de eenheid en de Ananda met gemak en vreugde tot al zijn reacties te komen. De integrale Yoga maakt gebruik van de methode van onpartijdige onverschilligheid zonder dat dit tot een afstandelijke onverschilligheid leidt, maar juist door naar een waardige en onpartijdige acceptatie van het leven toe te groeien die sterk genoeg is om alle ervaring tot de bredere waarden van de goddelijke gelijkmatigheid te transformeren. Ook maakt de Yoga gebruik van tijdelijke berusting en acceptatie, maar de persoonlijkheid van de zoeker verwerft door zijn volledige overgave aan het Goddelijke die alomvattende Ananda waarin berusting onnodig is evenals die volmaakte harmonie met het universele die voor het individuele instrument niet enkel berusting inhoudt, maar een alomvattende eenwording, waardoor het natuurlijke zelf afhankelijk wordt van het Goddelijke en tegelijk de individuele ziel bezit neemt van het Goddelijke. De Yoga gebruikt de positieve methode ten volle maar houdt meer in dan een individueel ontvangen waardoor het bestaan enkel het terrein van de vervolmaakte individuele kennis, macht en Ananda zou worden. Dat laatste zal zeker het geval zijn, maar het individu zal dan ook een eenheid met de anderen ervaren waardoor het niet alleen voor zichzelf maar ook ter wille van die anderen kan leven, hen kan ondersteunen en in hun ontwikkeling naar dezelfde volmaaktheid een helpende kracht wordt. Zo leeft het voor

---

10 *Antaryamin*, Sanskriet begrip duidend op 'innerlijke leiding', 'innerlijke zelf'.

het Goddelijke zonder het aardse bestaan te vermijden, zonder aan hemel of aarde gehecht te zijn of aan een supra-kosmische bevrijding te hechten, maar gelijkelijk één met het Goddelijke in al zijn domeinen en in staat om evenzeer in het Zelf als in de manifestatie te leven.

Hoofdstuk XIII

De Werking van Gelijkmaticheid

De staat van gelijkmaticheid is in het voorafgaande reeds voldoende beschreven door onderscheid te maken met wat het niet is. Het is geen zuivere berusting of onverschilligheid, geen zich uit ervaringen terugtrekken, maar een uitstijgen boven de huidige reacties van het denken en voelen. Het vormt de spirituele manier om antwoord op het leven te geven, of beter gezegd om het leven te omarmen en het te dwingen een volmaakte activiteitsvorm voor het zelf en de geest te worden. Het is het voornaamste geheim van de ziel om meesterschap over het bestaan te verkrijgen. Wanneer we die gelijkmaticheid volmaakt beheersen hebben we ons inderdaad tot het domein van de goddelijke spirituele natuur toegang verschaft. De verstandelijke persoonlijkheid in het lichaam probeert wel het leven de baas te blijven en te veroveren, maar wordt telkens zelf weer erdoor overmeesterd, omdat het gehoor geeft aan de reacties van verlangen in het vitale zelf. Gelijkmatic zijn en niet door enige onrust van verlangen overrompeld worden, is de eerste voorwaarde voor werkelijk meesterschap en zelfbeheersing is haar basis. Een zuiver verstandelijke gelijkmaticheid, hoe groot ook, wordt echter gehinderd door een tendens tot gezapigheid. Ze legt zichzelf een beperking op in het willen en handelen om vrij van verlangens te kunnen blijven. Alleen de geest is tegelijk in staat tot sublieme en onverstoorbare vaart in zijn wilsuiting als tot grenzeloos geduld, is even zeker in een veilig omljnd en gelimiteerd als is een grootse en veelomvattende onderneming. Hij kan in de kleinst denkbare kosmische kring het allerminste werk op zich nemen, maar kan evengoed met begrip en schepingskracht op een wervelende chaos inwerken; en dat is mogelijk omdat hij door zijn onthechte en toch grondige aanvaarding in beide gevallen een oneindige kalmte, kennis en wilskracht met zich meebrengt. Hij bezit die onthechting omdat hij boven alle gebeurtenissen, vormen, ideeën en gedruis staat die hij in

de grote draagwijdte van zijn activiteit omarmt, en hij bezit die grondige aanvaarding omdat hij toch één met alle dingen is. Zonder deze spontane eenheid kunnen we geen volledige gelijkmatigheid van geest bezitten.

De belangrijkste taak van de *Sadhaka*, leerling, is erop toezien dat hij een volledige gelijkmatigheid bezit en hoe ver hij daarin gevorderd is en zo niet, waar er een leemte is en gestaag zijn wil over zijn natuur laten gelden of de wil van de Purusha uitnodigen om de tekortkoming en haar oorzaak kwijt te raken. Hij moet zich vier dingen eigen maken; eerstens *samata*, gelijkmatigheid, in de meest concrete praktische betekenis van het woord, vrij zijn van mentale, vitale en fysieke voorkeuren, God's werking binnen in hem en rondom hem geheel en al en gelijkelijk aanvaarden; tweedens *shanti*, een diepe vrede zonder enige onrust of verstoring; ten derde een positief innerlijk spiritueel geluk en spirituele ongedwongenheid van de natuurlijke persoonlijkheid die onverstoorbaar is, *sukham*; en ten vierde, een heldere lach en vreugde van de ziel in haar omhelzing van het leven en bestaan. Gelijkmatig zijn betekent oneindig en universeel zijn, zich niet beperken, zich niet vastpinnen op deze of gene vorm van denken en leven, met hun partijdige voorkeuren en verlangens. Maar omdat de mens zich vanwege zijn huidige normale natuur aan zijn mentale en vitale formaties houdt en niet in de vrijheid van zijn spirituele bestaan leeft, is het zijn normale conditionering om daaraan en aan de verlangens en voorkeuren die ze met zich meebrengen, gehecht te zijn. Aanvankelijk is het onvermijdelijk dat we dit moeten accepteren en blijft het buitengewoon moeilijk daarvan los te komen en misschien is dat ook niet geheel mogelijk zolang we gedwongen zijn om denken en voelen als het voornaamste werktuig voor ons handelen te gebruiken. Tenminste de angel uit deze patronen, halen ook al verdwijnen ze daarmee niet, is daarom een eerste belangrijke stap. We moeten ze op zijn minst van hun grootste hardnekkigheid, hun huidig egoïsme en hun voornaamste greep op onze natuur ontdoen.

De test dat we zover zijn is de aanwezigheid van een onverstoorbare kalmte in ons denken en onze geestesgesteldheid. De *sadhaka*, leerling, moet waakzaam observeren, zoals de Poeroesha binnen in ons observeert en zijn wil uitoefent, en beter nog is het om, zodra het hem lukt, dit van boven te doen. Hij moet zelfs de geringste indicatie of iedere vorm van onlust, angstigheid, somberheid, rebellie of verstoordheid in denken en voelen uitbannen. Zodra die zich voordoen dient hij onmiddellijk hun bron en de tekortkoming waar ze op duiden te onderkennen. Hij moet het oorspronkelijke euvel van egoïstische aanspraak en impulsief verlangen zowel als de emotie of het idee waar ze uit ontstaan door middel van zijn wil, zijn vergeestelijkte intelligentie en vanuit de eenheid met de Meester van zijn persoonlijkheid die hij in zijn ziel ervaart, ontmoedigen. In geen geval moet hij welk excuus dan ook accepteren, hoe natuurlijk, terecht of aannemelijk het ook lijkt, evenmin als enige vorm van inwendige of uitwendige rechtvaardiging. Het is de *prana*, levenskracht, die verstoord en veeleisend is. Hij moet van die verstorende *prana* afstand nemen, zijn hogere natuur in de *buddhi*, intelligentie, vestigen en de aanspraak van zijn verlangsziel afwijzen en die door middel van de *buddhi* opvoeden; zo ook het emotionele hart, voor zover dat misbaar en problemen maakt. Als echter de wil en intelligentie zelf fout zitten, dan is het probleem moeilijker te hanteren, want dan wordt zijn grootste hulp en werktuig een medeplichtige in de rebellie tegen de goddelijke Wil en de oude zonden van de lagere delen maken van deze toestemming gebruikt om hun geslagen hoofden weer op te richten. Daarom moet dat ene hoofdidee constant benadrukt worden: zich overgeven aan de Meester van ons bestaan, God in ons en in de wereld, het hoogste Zelf, de universele Geest. Door steeds deze essentiële gedachte voor ogen te houden, moet de *buddhi* al zijn eigen lagere drijfveren en voorkeuren op afstand houden en de hele persoonlijkheid aanleren dat het ego - of het zijn aanspraak nu via de rede, de persoonlijke wil, het hart of de verlangsziel in de *prana* naar voren schuift - geen gerechtvaardigde aanspraak heeft, van welke aard dan ook, en dat verdriet, rebellie, ongeduld en

verstoordheid een vorm van geweld tegen de Meester van ons bestaan is.

Deze volledige zelf-overgave moet de voornaamste steunpilaar van de *sadhaka*, leerling, zijn, want het is de enige manier waarop absolute kalmte en vrede kunnen ontstaan, afgezien van een te vermijden complete lijdzaamheid en onverschilligheid ten opzichte van alle activiteit. Hardnekkige *ashanti*, onvrede, en de lange duur van deze zuivering en vervolmaking, moeten op zich geen reden voor ontmoediging en ongeduld vormen. Dat gebeurt omdat iets in de natuur nog steeds op het ego ingaat en het terugkeren van problemen brengt de onvolkomenheid naar voren, maakt dat de *sadhaka* op zijn hoede is en brengt een meer verlichte en stelselmatige werking van de wil teweeg, teneinde het ego kwijt te raken. Wanneer de onvolkomenheid te sterk is om buiten de deur te houden, moet hij het laten gaan en zijn terugkeer moet door een grotere waakzaamheid en druk van de gespiritualiseerde *Buddhi*, intelligentie, tegengehouden worden. Zo volhardend merkt hij dat deze zaken meer en meer aan kracht inboeten, dat ze buiten hem komen te staan en minder vaak voorkomen totdat tenslotte kalmte de wetmatigheid van het bestaan wordt. Deze gedragslijn blijft van kracht zolang de verstandelijke *buddhi*, intelligentie, het voornaamste werktuig blijft; maar wanneer het supramentale licht bezit van hoofd en hart neemt, dan kunnen er geen problemen, verdriet of onrust meer bestaan; want dat brengt een spirituele natuur van verlichte kracht met zich mee. Deze zaken kunnen daarin geen plaats meer hebben. De enige vibraties en emoties zijn dan die welke tot de *anandamaya*, vreugdevolle, natuur van goddelijke eenheid horen.

De in de gehele persoon verankerde kalmte moet gelijkmatig blijven, wat er ook gebeurt: in gezondheid en ziekte, bij genot en pijn, zelfs bij de sterkste fysieke pijn, in geluk en ongeluk, zowel van onszelf als van degenen waar we van houden, bij succes en mislukking, eerbetoon en beledigingen, lof en blaam en recht en onrecht dat ons aangedaan wordt, bij al wat normaal gesproken onze

geest in beroering brengt. Als we overal eenheid zien, herkennen we dat alles van de goddelijke wil komt, zien we in alles God, in onze vijanden, of beter onze tegenstanders in het levensspel evenzeer als in onze vrienden, zowel in de krachten die ons tegenhouden en weerstaan als de krachten die ons gunstig gezind zijn en helpen, in alle vormen van energie, krachten en gebeurtenissen en als we daarnaast nog kunnen ervaren dat alles onverdeeld tot ons zelf behoort, dat de hele wereld een met ons is binnen ons universele zijn, dan wordt deze houding gemakkelijker voor het hart en verstand. Maar zelfs voordat we die universele zienswijze kunnen bereiken of ons die eigen hebben gemaakt, moeten we met alle middelen in ons vermogen deze ontvankelijke zowel als handelende gelijkmatigheid en kalmte bewaren. Zelfs iets daarvan, is een grote stap naar volmaaktheid; een eerste standvastigheid hierin is het begin van bevrijde volmaaktheid; hun voltooiing geeft de volmaakte zekerheid van een snelle vooruitgang in alle andere aspecten van vervolmaking. Zonder dat is een soliede basis niet mogelijk en een voortdurend gebrek eraan laat ons steeds naar de lagere staat van verlangen, ego, dualiteit en onwetendheid terugvallen.

Is deze kalmte eenmaal bereikt, dan hebben verstandelijke en gevoelsmatige voorkeuren hun verstorende kracht verloren; ze blijven enkel als formele gewoonte bestaan. Gevoelsmatige acceptatie of afwijzing, liever het een laten gebeuren dan het ander en verstandelijke acceptatie of afwijzing, de voorkeur voor die ene waarheid of dat ene idee dat prettiger is dan die of dat andere, en ook de gerichtheid van de wil op het ene resultaat in plaats van het andere, worden een mechanisme op zich, nog steeds noodzakelijk om de richting aan te geven die de *Shakti*, Universele Energie, bedoeld is te nemen of die de Meester van ons bestaan momentaan wil inslaan. Maar het verliest dat verstorende aspect dat met een sterk egoïstische wil, onverdraagzaam verlangen en koppige voorkeur gepaard gaat. Die kunnen zich nog een tijdje in verminderde vorm voordoen, maar naarmate de kalmte van gelijkmatigheid toeneemt, zich verdiept en we-

zenlijker en compacter worden¹¹, verdwijnen ze en kleuren de verstandelijke en vitale substantie niet langer, of komen ze enkel nog als vluchtige aanraking op het meest naar buiten gerichte denken voor, zonder binnen te kunnen dringen en tenslotte melden ze zich niet mee en houdt zelfs het kloppen aan de buitenpoorten van het verstand op. Dan wordt de gewaarwording dat alles in ons door de Meester van ons bestaan gedaan en geleid wordt een levende werkelijkheid, terwijl het daarvoor alleen een sterk idee en vertrouwen was met af en toe een afgeleide glimp van het goddelijk handelen achter de groei van onze persoonlijke geaardheid. Op dat moment wordt iedere voortgang in ons als de vorm gezien die de *Shakti*, de goddelijke kracht in ons, aan de wenken van de Poeroesha geeft, ook al zijn ze zonder twijfel nog persoonlijk gekleurd en beperkt vanwege de inferieure verstandelijke vorm, ze zijn echter niet langer in hoofdzaak egoïstisch, anders gezegd: wel een onvolmaakte vorm maar geen stellige deformatie. Daarna moeten ook dit stadium verlaten. Want de volmaakte handeling en ervaring mag niet door een vorm van verstandelijke of gevoelsmatige voorkeur bepaald worden, maar moet van de openbarende en inspirerende wil, de Sakti in haar directe en concrete initiatief tot handelen komen. Zolang ik zeg: "wat mij opgedragen is, doe ik", voeg ik er nog steeds een beperkend persoonlijk element en verstandelijke reactie aan toe. Het is immers de Meester die zijn eigen werk door mij als werktuig moet doen zonder dat een mentale of andere voorkeur me beperkt, tussen beide komt of een bron van onvolkomenheid is. Het verstand moet een stil en helder kanaal worden voor de openbaringen van de supramentale waarheid en van de wil die aan haar zienswijze ten grondslag ligt. Dan wordt het handelen de werking van dat hoogste Zijn en die hoogste waarheid en geen bekwame of onbekwame vertaling in de menselijke geest. Welke beperking, keuze en betrekkelijkheid zich ook voordoet, dat is op dat moment wat het Goddelijke zichzelf in het individu voor zijn eigen doelstelling oplegt en is niet bindend of onveranderlijk, geen kortzichtige bevinding van het verstand. Denken

---

11 *Ghana*, in Sanskriet, uit één stuk.

en willen worden dan een activiteit van een lichtende Oneindigheid, een formulering die andere formuleringen niet uitsluit, maar ze integendeel in hun juiste verhouding tot zichzelf ziet en ze insluit of zelfs transformeert om naar een ruimere vorm van goddelijke kennis en handelen te evolueren.

De kalmte die het eerst ontstaat bezit het kenmerk van vrede, van afwezigheid van alle rusteloosheid, bezorgdheid en onlust. Naarmate de gelijkmatigheid intenser wordt, krijgt ze een sterkere ondergrond van positief geluk en spirituele ongedwongenheid. Dit is de vreugde van het spirituele in zichzelf die, om in zuiverheid te kunnen bestaan, *nirasraya* is, in niets van de buitenwereld afhankelijk; in de woorden van de Gita: *antah-sukho antararamah*, innerlijk gelukkig en van binnen vol van een vreugde die alles te boven gaat en: *brahma-saṁsparsam atyantam sukham aśnute*, de onverstoorbare gelukzaligheid die uit het Goddelijke voortkomt. Niets kan daar tussen komen en die vreugde strekt zich uit tot de kijk van de ziel op uiterlijke dingen en doordrenkt ook hen met de wet van dit verstilde spirituele geluk. Want stille kalmte en een gelijke en rustige neutrale vreugde, *ahaituka*, zonder speciale oorzaak, vormen de grondslag. En naarmate het supramentale licht groeit, ontstaat er een grotere *Ananda*, de basis voor de overvloedige extase van de geest in al wat hij is, wordt, ziet en ervaart, en voor de lach van de *Shakti*, die lichtend het werk van het Goddelijke doet en in alle werelden zijn *Ananda* uitspreidt.

Op basis van de goddelijke *anandamaya*¹² kracht transformeert de vervolmaakte werking van gelijkmatigheid geheel en al de waarde der dingen. Of de uitwendige handeling nu hetzelfde blijft dan wel verandert - dat moet de Geest bepalen op basis van wat de profane arbeid vereist - het hele innerlijke handelen is van een andere soort. De *Shakti* richt zich in haar verschillende vermogens van kennis, werk, genieten, schepping en verwoording op de verschillende bestaansdoelen, maar in een andere geest; het zijn de doelen, resultaten en me-

---

12 *anandamaya*, in Sanskriet, gemaakt van gelukzaligheid.

thoden die door het Goddelijke vanuit zijn hogere licht zijn vastgelegd en die absoluut niet door het ego voor zijn eigen separate doelen worden opgeëist. Het hoofd, het hart, de levenskracht en het lichaam zelf aanvaarden in tevredenheid wat de Meester van het bestaan hen toebedeelt en vinden daarin een heel subtiële vreugde en voldoening die niettemin volledig vergeestelijkt is; maar de goddelijke kennis en wil boven ons werken tevens aan hun eigen doelen die in het verschiet liggen. Zowel mislukking als succes verliezen daarbij hun huidige betekenis. Mislukken is niet meer mogelijk aangezien al wat gebeurt de bedoeling van de Meester van de werelden is, niet zijn laatste woord, maar een stap op zijn weg en ook al lijkt het een tegenstrijdigheid, een nederlaag, een ontkenning of, op dat moment, zelfs een totale ontkenning van het doel dat de instrumentele persoonlijkheid voor ogen gesteld was, dan is dat slechts ogenschijnlijk, en naderhand zal zijn juiste plaats in de economie van het goddelijk handelen duidelijk worden - een completer supramentaal schouwen kan zelfs onmiddellijk of van tevoren de noodzaak ervan zien evenals zijn zijn ware verhouding tot het uiteindelijke resultaat ten opzichte waaraan het zo tegenstrijdig en misschien zelfs een totaal beletsel schijnt te zijn. En mocht er – zolang het licht tekort schiet – een verkeerde interpretatie van de gewenste voortgang van een activiteit of van de te nemen stappen geweest zijn en als correctie daarop zich een mislukking voordoen, dan wordt die rustig geaccepteerd, zonder zonder dat die leidt tot moedeloosheid of een fluctuatie in het streven. Op den duur wordt er ontdekt dat er niet zoiets als mislukking bestaat en ervaart de ziel een gelijkmatige, actieve of passieve vreugde in alle gebeurtenissen als stappen onderweg en formuleringen van de goddelijke Wil. Dezelfde ontwikkeling doet zich voor ten aanzien van voorspoed en tegenslag, aangenaam en onaangenaam in al zijn vormen¹³.

Voor mensen geldt hetzelfde als voor gebeurtenissen. Gelijkmaticheid brengt een volledige verandering in houding en gezichtspunt. Het eerste gevolg van ge-

---

13 Respectievelijk *mangala en amangala* en *priya en apriya* in Sanskriet

lijkmatigheid in geest en gemoed is een toenemende welwillendheid en innerlijke verdraagzaamheid voor alle mensen, ideeën, gezichtspunten en daden, omdat ervaren wordt dat God in ieder schepsel en iedere handeling is, overeenkomstig zijn *Swabhava*, eigenheid, en momentane uitdrukkingsvorm. De al bestaande gelijkmatige en positieve *Ananda* verdiept zich tot invoelend begrijpen en tenslotte tot een gelijkmatige, universele liefde. Dit alles hoeft, in overeenstemming met de levensnoodzaak zoals die door de spirituele wil bepaald wordt, een variatie aan relaties of verscheidenheid aan expressie van de innerlijke houding niet in de weg te staan. Dat geldt ook voor het met vuur behartigen van een bepaald idee, gezichtspunt of activiteit ten gunste van een ander, weer vanuit dezelfde spirituele noodzaak en doelstelling, en voor een stevige uiterlijke of innerlijke weerstand, oppositie en actie tegen krachten die de innerlijke drang hebben om de bedoelde ontwikkeling in de weg te staan. Zelfs kan zich een stormvloed van *Rudra*¹⁴ energie krachtig op een menselijk of ander obstakel inwerken of zelfs vernietigen, omdat dat noodzakelijk is, zowel voor hem als voor het doel van de wereld. Echter, het wezen van deze gelijkmatige innerlijke houding wordt door de oppervlakkigere expressie niet aangetast of verzwakt. De geest en diepste ziel blijven hetzelfde, ook al doet de *Shakti* van kennis, wilskracht, activiteit en liefde haar werk en neemt ze in haar arbeid een verscheidenheid aan vormen aan. Uiteindelijk wordt alles een vorm van verlichte spirituele eenheid waarbij alle mensen, energieën en dingen in het wezen van God en in de lichtende, spirituele, éne en universele kracht bestaan en waarbinnen het eigen handelen een onlosmakelijk deel van de werking van het al wordt en er niet los van staat, maar volmaakt voelt hoe iedere relatie, binnen al die complexe uitdrukkingsvormen van Zijn universele eenheid, een relatie met God is. Dat is een volheid die in de taal van een verdelende verstandelijke gedachtegang nauwelijks beschreven kan worden, want deze volheid benut al haar tegenstellingen zonder er aan gebonden te zijn, en die evenmin in de terminologie van

---

14 *Rudra*, de Vedische Godheid die wordt geassocieerd met wind en storm en met de jacht.

onze beperkte rationele psychologie vervat kan worden. Ze behoort tot een ander bewustzijnsdomein, een ander zijnsniveau.

Hoofdstuk XIV

De kracht der werktuigen

Het tweede deel van de Yoga van zelfperfectie bestaat uit het versterken, verruimen en verbeteren van de kracht der werktuigen in onze normale Natuur. Het cultiveren van deze tweede vervolmaking hoeft niet te wachten op een solide gelijkmatigheid geest en verstand, maar alleen vanuit die solide basis kunnen de werktuigen volmaakt worden en binnen de veiligheid van goddelijke leiding handelen. Deze vorming heeft ten doel de menselijke natuur tot geschikt instrument van goddelijke werken te maken. Alle werk wordt door een kracht, door *Shakti*, verricht en aangezien de integrale Yoga niet denkt aan het opgeven van werk, maar juist alle werken vanuit goddelijk bewustzijn en de hoogste besturing wil verrichten, moeten de kenmerkende krachten van die werktuigen – verstand, leven en lichaam – niet enkel van tekorten gezuiverd, maar ook voor het niveau van dit verruimde werking geschikt gemaakt worden. En uiteindelijk moeten ze een spirituele en supramentale transfiguratie ondergaan.

Dit tweede onderdeel van de *sadhana* of discipline van zelfperfectie bestaat zelf weer uit vier elementen en het eerste ervan is de juiste kracht, *shakti*, ofwel het ware functioneren van de krachten van het intellect, hart, leven, verstand en lichaam. Op dit moment kunnen we alleen de voorbereidende vervolmaking van het lichaam bespreken, omdat de volle *siddhi*, vervolmaking, pas na het beschrijven van het waarheidsbewustzijn en zijn invloed op de rest van de persoon behandeld kan worden. Het lichaam is niet enkel als uitwendig instrument voor het fysieke handelen nodig, maar ook als basis of steunpunt voor al het innerlijke handelen. Iedere activiteit van geest of verstand heeft zijn uitwerking op het fysieke bewustzijn en legt zich daarin als een soort ondergeschikte lichamelijke notatie vast, en communiceert, althans gedeeltelijk, door middel van deze fysieke machinerie met de stoffelijke wereld. Maar de natuurlijke be-

perkingen van het menselijk lichaam begrenzen de mogelijkheden daartoe en beperken daarmee ook het spel van de hogere delen van de persoonlijkheid. Bovendien heeft het lichaam een eigen onderbewust bewustzijn waarin het met koppige loyaliteit aan oude gewoontes en het eenmaal ontstane karakter van de mentale en vitale persoonlijkheid vasthoudt, waardoor het automatisch iedere meer drastische opwaartse verandering tegenwerkt en belemmert of op zijn minst verhindert dat er een radicale transformatie van de hele menselijke natuur plaatsvindt. Als we ons een vrij en goddelijk of spiritueel en supramentaal handelen willen eigen maken, dat door de kracht van een meer goddelijke energie gestuurd wordt en het karakter ervan tot uitdrukking brengt, dan moet er zonder meer een vrij volledige transformatie van de bestaande uitwendige kenmerken van de lichamelijke natuur tot stand gebracht worden. De zoekers naar volmaaktheid hebben de fysieke persoonlijkheid van de mens altijd als een groot obstakel ervaren en zich gewoonlijk met geringschatting, ontkenning of afkeer ervan afgewend en het lichaam en fysieke bestaan zoveel mogelijk uitgeschakeld. Maar voor de integrale Yoga is dit niet de juiste manier. Het lichaam is ons voor al ons handelen als werktuig geschonken. Het moet dan ook gebruikt, niet verwaarloosd, beschadigd, onderdrukt of afgeschaft worden. Ook al is het onvolmaakt, onwillig of koppig, dat geldt ook voor de andere delen van de persoonlijkheid zoals de levenskracht, het hart, de gewaarwording en de ratio. Verandering, vervolmaking en transformatie zijn de kerngedachte. Net zoals we onszelf een nieuw leven, een nieuw hart en nieuw verstand moeten eigen maken, zo moeten we in zekere zin een nieuw lichaam voor onszelf bouwen.

Allereerst moet de wil ervoor zorgen dat het lichaam zich steeds meer een nieuwe gewoonte eigen maakt, en wel in geheel zijn bestaan, bewustzijn, kracht en in zijn uitwendig zowel als inwendig handelen. Het lichaam moet volledig ontvankelijkheid worden, eerst voor de sturing van de hogere werktuigen maar uiteindelijk in de handen van de geest en zijn sturende en bezielende *Shakti*. Het moet ertoe gebracht worden niet langer zijn eigen beperkingen aan de ede-

lere elementen op te leggen, maar zijn handelen en reacties in overeenstemming met hun vragen vorm te geven, om als het ware een hogere notatie en een hoger niveau van respons te ontwikkelen. Momenteel heeft de notatie van het lichaam en het fysieke bewustzijn een sterk bepalende invloed op de muziek die deze menselijke harp van God ten gehore brengt; de tonen die we van de geest, van de psychische ziel en van het ruimere leven achter ons lichamelijke bestaan ontvangen, kunnen niet vrijelijk binnenstromen en hun eigen, hoge en krachtige klankkleur ontwikkelen. Deze situatie moet omgedraaid worden; het lichaam en het lichamelijk bewustzijn moeten de gewoonte ontwikkelen zich naar dit hogere timbre te richten en niet zij, maar de edelere elementen in onze natuur moeten de muziek van ons leven en bestaan bepalen.

De controle van het lichaam en leven door het verstand en zijn gedachten en wilskracht is een eerste stap in die verandering. Alle Yoga brengt met zich mee dat deze controle verregaand ten uitvoer gebracht wordt. Maar daarna moet het verstand zelf ruimte maken voor de geest, de geestelijke kracht, het waarheidsbewustzijn en de supramentale kracht. En uiteindelijk moet het lichaam het volmaakte vermogen ontwikkelen om de werking van de door de geest ingegeven kracht, welke dan ook, te kunnen bevatten zonder haar kwijt te raken of te verspillen, of zelf eraan onderdoor te gaan. Het moet in staat zijn om door iedere intensiteit van de hogere intelligentie of levenskracht vervuld en intens gebruikt te worden zonder dat ook maar een enkel deel van het werktuiglijk instrument door de toestroom of pressie opgewonden, verstoord, ontwricht of beschadigd raakt, – zoals de hersenen en de vitale gezondheid of het ethische karakter vaak bij diegenen beschadigd raken die ondoordacht en zonder voorbereiding Yoga oefeningen uitproberen of die gretig of met oneigenlijke middelen een kracht oproepen die ze in intellectueel, emotioneel en moreel opzicht niet in staat zijn te dragen, – en eenmaal dat het lichaam zo vervuld is, moet het in staat zijn om normaal en uit zichzelf op de juiste manier en in overeenstemming met de wil van die spirituele of andere ongewone werkzame kracht te functioneren zonder

de bedoeling en gerichtheid ervan te verstoren, verminderen of verdraaien. Dit vermogen om in het lichamelijke bewustzijn en de fysieke energie en machinerie de geestelijke instroom vast te kunnen houden¹⁵, is de belangrijkste *siddhi* of vervolmaking van het lichaam.

Deze veranderingen resulteren in een lichaam dat een volmaakt werktuig van de geest wordt. De geestelijke kracht is dan capabel om door en in het lichaam te doen wat ze wil en op de manier dat ze het wil. Ze zal dan een ongelimiteerde werkzaamheid van het verstand of, in een hoger stadium, van het waarheidsbewustzijn kunnen uitvoeren zonder dat het lichaam door vermoeiing, onvermogen, ongeschiktheid of misleiding die activiteit frustreert. De geestelijke kracht vermag dan eveneens een grote vloedgolf van levenskracht in het lichaam uit te storten en een brede activiteit en vreugde in de vervolmaakte vitale persoonlijkheid te ontketen, zonder die strijd en onenigheid en onbalans die kenmerkend is voor de verhouding tussen de normale levensinstincten en levensimpulsen aan de ene kant en het ontoereikende lichamelijke instrument waar ze onvermijdelijk gebruik van moeten maken aan de andere kant. Het stelt haar ook in staat om lichamelijk handelen en expressie als vrij notatie van het hoger psychisch leven te gebruiken en de volle activiteit van het vergeestelijkt psychisch wezen ten uitvoer te brengen, zonder dat de lagere instincten van het lichaam die verdraaien, degraderen of ook maar enigszins aantasten. Het lichaam zelf zal bovendien de aanwezigheid van een enorme ondersteunende kracht, van overvloedige dynamiek en energie, en van een krachtig zenuwstelsel en sterk lichaam leren kennen, evenals snelheid, gemak en aanpassingsvermogen in zijn uitwendig scheppende kracht en het vermogen in het hele fysieke apparaat en zijn drijfveren¹⁶ om te ontvangen en vast te houden, bekwaamheden waartoe het momenteel, zelfs op zijn best en krachtigst, niet in staat is.

---

15 *Dharana-shakti* in Sanskriet, het vermogen om geestelijke ervaringen te kunnen verdragen.

16 *Mahattva, bala, laghuta* en *dharana-samarthya*, in Sanskriet: universeel, krachtig, met gemak en met het vermogen om spirituele ervaringen te absorberen.

Deze energie is in haar essentie geen uitwendige, fysieke of musculaire kracht, maar heeft primair het karakter van een grenzeloze levenskracht of *prana* maar daarachter staat een hogere of ultieme en in het lichaam werkzame wilskracht, die van deze *prana* energie gebruik maakt en haar ondersteunt. Dit spel van '*pranische shakti*' is bij iedere activiteit in een lichaam of gedaante een gegeven, zelfs bij de ogenschijnlijk meest levenloze fysieke activiteit. De oude zieners wisten reeds dat de universele *Prana*, levenskracht, in verschillende gedaanten, de stoffelijke energie in alle fysieke dingen draagt of beweegt, vanaf het elektron en atoom en gas tot aan het metaal, de plant, het dier en de fysieke mens. Al degenen die naar een grote perfectie in of van het lichaam streven, proberen bewust of onbewust deze '*prana shakti*' vrijer en krachtiger in het lichaam te laten werken. Gewoonlijk wordt geprobeerd dit op een mechanische manier te bereiken middels lichamelijke oefeningen of andere middelen van het lichaam. *Hatha Yoga* gaat door middel van *Asana en Pranayama*, houding en ademhaling, al breder en flexibeler maar nog steeds op een mechanische manier te werk. Binnen onze doelstelling kan die lichamelijke perfectie echter met meer subtiele, wezenlijke en soepele middelen bereikt worden; ten eerste doordat het verstand de wil heeft om zich voor de universele '*prana shakti*' waar we van afhangen helemaal open te stellen, die krachtig in te roepen en zijn sterkere aanwezigheid en krachtigere werking in het lichaam te vestigen; ten tweede door een wil in het denken die zich meer opent voor de geest en zijn kracht en die een hogere *prana* energie van boven, een supramentale kracht, inroept; en ten derde, door de hoogste supramentale wil van de geest die intreedt en tenslotte de taak van lichamelijke vervolmaking rechtstreeks op zich neemt. In werkelijkheid is het feitelijk altijd een innerlijke wil die het energetisch instrument activeert en doeltreffend maakt, zelfs al gebruikt die wil ogenschijnlijk zuiver fysieke middelen en is ze in het begin van lagere activiteiten afhankelijk. Naarmate we voortgang maken, wordt die verhouding geleidelijk omgekeerd; de wil kan dan op eigen kracht handelen of het restant eenvoudig als onderge-

schikt instrumentarium hanteren.

Meestal zijn we ons niet van deze prana kracht in het lichaam bewust en kunnen we haar niet onderscheiden van een meer fysieke vorm van energie die ze bezielt en als voertuig gebruikt. Maar naarmate het bewustzijn door Yoga beoefening verfijnder wordt, kunnen we de zee van '*prana shakti*' om ons heen gewaar worden, haar met een verstandelijk bewustzijn of concreter met een cognitieve sensitiviteit voelen, en kunnen we haar stromingen en bewegingen waarnemen en direct beïnvloeden en sturen vanuit de wil. Maar zolang we die gewaarwording niet hebben, moeten we een voorlopig, of op zijn minst experimenteel, vertrouwen in haar aanwezigheid en in het vermogen van onze wil om een grotere beheersing en gebruik van deze *prana* kracht te ontwikkelen. We moeten *shraddha*, innerlijk vertrouwen, bezitten in het vermogen van de geest om zijn wil aan de staat en werking van het lichaam op te leggen, zoals diegenen dat hebben die vanuit geloof, wilskracht of geesteskracht ziekte genezen; we moeten deze controle echter niet om een of andere beperkte reden nastreven, maar in zijn algemeenheid als legitiem vermogen van het innerlijke en superieure instrument over het uitwendige en beperktere werktuig. Dit vertrouwen wordt tegengewerkt door onze eerdere mentale gewoonten, door de ervaring van tamelijke hulpeloosheid die we in ons huidige onvolmaakte organisme hebben en doordat we teveel in het lichaam en fysieke bewustzijn geloven. Want die hebben hun eigen, beperkte vertrouwen, *shraddha*, dat zich tegen de denkbeelden van de geest verzet, zodra die de wet van een hogere, nog niet bereikte volmaaktheid aan het systeem wil opleggen. Maar als we volhouden en uit ervaring bemerken dat deze kracht werkt, wordt het geestelijke vertrouwen sterker en raakt het meer verankerd; dan verandert het tegenwerkende lichamelijke ongelooft en laat het toe wat het eerst ontkende en accepteert het niet alleen het nieuwe juk als deel van zijn gewoonten, maar vraagt zelfs om deze hogere werkzaamheid. Uiteindelijk realiseren we de waarheid dat het schepsel dat we zijn alles kan worden waarin het gelooft en dat het zijn wil, – want geloof is niets an-

ders dan dan een wil die zich op een hogere waarheid richt – en stellen we niet langer grenzen aan onze mogelijkheden of ontkennen we niet meer de potentiële almacht van het Zelf in ons, de goddelijke Kracht die middels het menselijk werktuig werkt. Dat komt echter, tenminste als praktisch werkende kracht, pas in een later stadium van hoge volmaaktheid.

De *Prana* is niet alleen een kracht ten behoeve van de werking van lichaams- en levensenergie, maar ondersteunt ook de mentale en spirituele activiteit. Daarom is de volledige en vrije werkzaamheid van de '*prana shakti*' niet alleen vereist voor het lagere en evengoed noodzakelijke gebruik, maar ook om het mentale, supramentale en spirituele in de instrumenten van onze complexe menselijke natuur vrijelijk en volledig te laten werken. De op het beheersen van de levenskracht en haar dynamiek gerichte Pranayama oefeningen die in bepaalde Yogasystemen gebruikt worden en er een belangrijk en onmisbaar deel van uitmaken, ontlenen daaraan hun voornaamste betekenis. De beoefenaar van integrale Yoga moet eenzelfde meesterschap verwerven, maar hij kan daar andere middelen voor gebruiken en mag, om dat te bereiken of te behouden, in ieder geval niet van welke lichamelijke of ademhalingsoefening dan ook afhankelijk zijn, want dat zou onmiddellijk een beperking en een afhankelijkheid van *Prakriti* met zich meebrengen. *Poeroesha* moet het instrumentarium van *Prakriti* vrij kunnen gebruiken zonder erdoor gedomineerd te worden. *Prana* kracht blijft wel noodzakelijk en dat wordt evident naarmate we onszelf gewaar worden en bestuderen. In de beeldspraak van de Veda is ze het strijdpard of voertuig, *Vahana*, van het belichaamde denken en willen. Zolang ze in haar kracht staat, snelheid bezit en volledig over al haar kunnen beschikt, kan het denken in volle vaart ongehinderd zijn weg vervolgen. Maar is ze verlamd, of gauw moe, traag of zwak, dan raken ook de wil en de werking van het verstand verlamd. Dezelfde regel is op het waarheidsbewustzijn van toepassing zodra die in actie gaat komen. Er bestaan weliswaar staten en activiteiten waarin het denken de '*prana shakti*' in zich opneemt zonder dat de afhankelijkheid ervan als zodanig wordt

ervaren, maar zelfs dan is de kracht aanwezig, ook al is ze in de zuiver mentale energie opgenomen. Wanneer het waarheidsbewustzijn volledig in zijn kracht staat, kan het de '*prana shakti*' naar believen gebruiken en ontdekken we dat deze levenskracht uiteindelijk tot een soort gesupramentaliseerde *prana* getransformeerd wordt die op haar beurt enkel een motorische kracht van het soevereine bewustzijn is. Maar dat behoort tot een latere fase van de '*Yoga siddhi*', de vervolmaking door Yoga.

Daarnaast is er het psychische *prana*, ofwel impulsief emotioneel denken, ook wel de ziel van verlangens genoemd; deze vraagt ook om transformatie van zichzelf. Ook hier geldt als eerste vereiste dat het verstand de levenskracht voluit moet kunnen hanteren, de kracht heeft om zijn werk volledig te kunnen verrichten en alle impulsen en energieën die zich in ons innerlijk psychisch leven ter vervulling van dit bestaan voordoen, te bevatten, vast te houden en in te zetten teneinde ze met kracht en perfectie vrijelijk vorm te geven. Veel van de kwaliteiten die we voor onze vervolmaking nodig hebben – moed en daadkracht en alle bestanddelen die we nu met de begrippen karakter en persoonlijkheid aanduiden – hangen wat betreft de volledigheid van hun kracht en de bron voor energiek handelen grotendeels van de overvloed van deze psychische *prana* af. Maar deze overvloed aan *prana* moet gepaard gaan met een constante vreugde, helderheid en zuiverheid in de psychische levenskracht. Haar dynamiek mag geen rusteloze, overijverige, stormachtige, grillige of botte gepassioneerde kracht zijn. Energie en hartstochtelijke gedrevenheid zijn nodig, maar dan een vreugdevolle, heldere en zuivere energie en een stabiele, pure en stevig verankerde hartstocht. Tenslotte, de derde voorwaarde voor pranische volmaaktheid: ze moet door een complete gelijkmatigheid gedragen worden. De ziel van verlangens moet de onrust, drammerigheid en heftigheid van haar verlangens kwijt raken zodat die zich op evenwichtige, gerechtvaardigde en correcte manier kunnen verwezenlijken en uiteindelijk moet ze die verlangens helemaal van het stempel van begeren zuiveren en tot opwellingen van goddelijk *Ananda* trans-

formereren. Om dat te bereiken moet ze geen eisen stellen of zich aan het hart, hoofd of de geest opdringen, maar met een sterke, ontvankelijke en actieve gelijkmatigheid om het even welke impuls en opdracht die vanuit de geest door het kanaal van een verstild denken en zuiver hart tot haar komen, aanvaarden. Ook moet de ziel van verlangen het resultaat van de impuls en de aanwezigheid dan wel volledige afwezigheid van genoegens, welke dan ook, aanvaarden zoals die haar door de Meester van ons individuele bestaan worden gegeven. Dit neemt niet weg dat genieten en bezitten de haar kenmerkende wetmatigheid, functie en nut, haar *Swadharna*¹⁷, zijn. Het is niet de bedoeling dat deze ziel van verlangen verschaalt of versterft, dat haar ontvankelijkheid uitdroogt, verminkt of onderdrukt raakt dan wel misvormd, saai, inert of nietszeggend wordt. Ze moet het volle vermogen hebben om te bezitten, een blijmoedig vermogen tot genieten en een gelukkige capaciteit tot zuivere en goddelijke hartstocht en verrukking. Haar genieten zal in essentie er een van spirituele gelukzaligheid moeten zijn, maar een geluk dat de mentale, emotionele, dynamische, vitale en fysieke vreugde in zich opneemt en transformeert; ze moet daarom een integrale bekwaamheid voor dit alles hebben en het spirituele, het denken, voelen, willen en het lichaam niet in de steek laten doordat ze deze grote intensiteit uit ongeschiktheid, moeheid of onmacht niet kan dragen. Vervulling, heldere zuiverheid en blijheid, gelijkmatigheid en het vermogen om te bezitten en genieten vormen de viervoudige volmaaktheid van de psychische *prana*¹⁸.

Het volgende te vervolmaken werktuig heet in het Sanskriet '*citta*'¹⁹ In haar ruimste betekenis omvat deze uitdrukking ook het emotionele en het eigenlijke psychische wezen²⁰. Dit geheel van menselijk hart en psychische wezen, door-

---

17 *Swadharna*, Sanskriet begrip voor de kenmerkende wetmatigheid en ordening of het wezenskenmerk van iemand of iets.

18 *Purnata, prasannata, samata, bhoga-samarthya* in Sanskriet, volheid, helderheid, gelijkmatigheid en in staat zijn te genieten.

19 *Citta*, een begrip dat het basis materiaal van het menselijke denken en voelen - van zowel hoofd als hart - aanduidt. Hoewel dit begrip met name het cognitieve functioneren weergeeft, omvat het ook psychische, emotionele en wilsaspecten. Er is geen corresponderend begrip in het Nederlands.

20 *Psychic Being* in het Engels. De individuele ziel die vanuit levenservaring van leven tot leven evolueert.

weven als het is met de draden van de levensimpulsen, manifesteert gemengde en veranderlijke kleuren van emotie en zielsvibratie: goed en slecht, gelukkig en ongelukkig, tevreden en ontevreden, onrustig en kalm, intens en afgestompt. Omdat het zo wordt overrompeld en gejaagd is, kent het geen werkelijke vrede en is niet in staat al zijn capaciteiten duurzaam te perfectioneren. Door zuivering, door gelijkmatigheid, door het licht van kennis en door de wil om harmonie te creëren kan 'de *citta*' tot kalme intensiteit en vervolmaking gebracht worden. De eerste twee elementen van deze vervolmaking zijn aan de ene kant een hoogstaande en ruime beminnelijkheid, openheid, vriendelijkheid, kalmte en klaarheid en aan de andere kant een sterke en vurige kracht en intensiteit. Het goddelijke karakter en handelen kent, niet anders dan het gewone menselijke, altijd twee kanten: zachtaardigheid en sterkte, mildheid en kracht, *saumya en raudra* in Sanskriet, de kracht die verdraagt en harmoniseert en de kracht die dwingt en zich doorzet²¹. Voor een volmaakte handelen in de wereld zijn beide evenzeer nodig. Stormachtige hartstocht, toorn, driestheid en meedogenloosheid, hardvochtigheid, brutaliteit, wreedheid, egoïstische eerzucht en de liefde voor geweld en overheersing zijn de geperverteerde *Rudra* krachten in het hart. Dit en ander ontaard menselijk gedrag moet door het opbloeien van een kalm, helder en beminnelijk psychisch wezen worden overwonnen.

Machteloosheid is daarentegen ook een tekort. Nalatigheid en zwakte, egoïsme en een bepaalde vorm van futloosheid, weekheid of inerte passiviteit van het psychisch wezen worden uiteindelijk veroorzaakt door een emotioneel en psychisch leven waarbij energie en assertiviteit ontmoedigd, uitgedroogd of gedood zijn. Ook kracht die enkel volhardt is geen totale perfectie, evenmin als het eenzijdig cultiveren van een hart vol liefde, mededogen, verdraagzaamheid, mildheid, gelatenheid en geduld. De andere kant van perfectie omvat een beheerste en kalme en onzelfzuchtige, met psychische kracht gewapende *Rudra* kracht, de energie van het sterke hart dat in staat is om een niet aflatende, uiterlijk on-

---

21 In de Hindu kosmologie verpersoonlijkt in de Goden Vishnu en Ishana, Shiva en Rudra.

vriendelijke of zelfs, indien nodig, gewelddadige actie zonder aarzeling te ondersteunen. Onbeperkte lichtenergie, sterkte en macht, door hartelijke beminlijkheid en helderheid getemperd en in staat om als eenheid op te treden, ofwel in de taal van de Veda: de bliksem van *Indra*²² die uit een stralenkrans van nectarzoete maneschijn, *Soma*, voortkomt, vormen samen de twee zijden van dezelfde perfectie. Beiden moeten hun aanwezigheid en activiteit op een stevige gelijkmatigheid van het temperament grondvesten en op de psychische ziel die van alle grofheid en alle tekorten of excessen van licht en kracht in het hart bevrijd is.

Een volgend noodzakelijk bestanddeel is vertrouwen in het hart, een geloof in het universeel goede, de wil daartoe en een opening naar de universele *Ananda*. Het eigenlijke psychische wezen heeft deel aan de essentie van *Ananda*, omdat het in de universele ziel van gelukzaligheid zijn oorsprong heeft; het oppervlakte hart van emoties wordt daarentegen door de conflicterende verschijnselen van de wereld overspoeld en ondergaat de talrijke reacties van verdriet, angst, depressie, hartstocht en kortlevende en begrensde vreugde. Voor volmaaktheid is een gelijkmatig hart noodzakelijk, maar die gelijkmatigheid moet niet alleen passief zijn; ook de gewaarwording van een goddelijke kracht die achter alle levenservaringen het goede bewerkstelligt is nodig, evenals een geloof en wilskracht die het gif van de wereld tot nectar kunnen omvormen en die de vreugdevolle spirituele bedoeling achter tegenslag, het mysterie van liefde achter leed en de bloem van goddelijke vreugde en kracht in het zaad van pijn te zien. Door dit vertrouwen, *Kalyana-shraddha* in Sanskriet, kan het hart en het hele gemanifesteerde psychische wezen ontvankelijk voor de geheime goddelijke *Ananda worden* en zich tot deze ware oorspronkelijke essentie omvormen. Dit geloof en deze wil moeten gepaard gaan met en zich openen voor een onbeperkt vermogen tot liefde, die alle grenzen van ruimte en intensiteit overstijgt. Want de drijfveer

---

22 Volgens de Vedische traditie is *Indra* de God van donder en bliksem, maar ook van oorlog en is *Soma* de Godin van de maan en tevens de naam voor het elixer van het eeuwige leven dat uit haar tijdloze vreugde is voortgekomen.

van het hart, zijn ware functie, is liefde. Dit werktuig is voorbestemd om ons volledige verbondenheid en eenwording te laten ervaren; want enkel met het begripsvermogen de eenheid der wereld zien is niet voldoende, zolang we die eenheid niet ook in het hart en het psychisch wezen voelen. Daardoor ervaren we de heerlijkheid van het Ene en van al het bestaan in de wereld en in onszelf en een liefde voor God en alle schepselen. Het geloof van hart en wil in het goede steunt op de gewaarwording van het ene Goddelijke dat immanent is in alle dingen en de wereld leidt. De universele liefde moet gefundeerd zijn op het hart dat het ene Goddelijke, het ene Zelf, in alle bestaan ziet en op de psyche en de emotie die dit voelen. Al die vier elementen zullen dan een eenheid vormen en zelfs de *Rudra* kracht die voor het juiste en goede ten strijde trekt, komt uit die basis van universele liefde voort. Dit is de hoogste en meest karakteristieke vervolmaking van het hart, *prema-samarthya*, de liefdeskracht.

Het laatste vervolmaking betreft de intelligentie en het denkend verstand: de *buddhi*. Te beginnen met de klaarheid en zuiverheid van het intellect. Dat moet zich uit de greep van de verlangens van de levenskracht - die de wens tot vader van de gedachte maken - en uit de greep van de rusteloze emotionele persoonlijkheid bevrijden welke de waarheid met alle schakeringen en vormen van emotie probeert te kleuren, verdraaien, begrenzen en misvormen. Het moet zich ook van zijn eigen tekortkomingen bevrijden, van laksheid in denken en obstructieve bekrompenheid, van onwil om kennis toe te laten en intellectuele onzorgvuldigheid in het denken, van vooringenomenheid en voorkeuren, van eigengereidheid bij de gedachtevorming en misplaatste vasthoudendheid bij het vergaren van kennis. Het moet een heldere spiegel van de waarheid willen zijn, van haar vormen en maten en verbanden, een ongebroken reflectie in de juiste proportie, een verfijnd en subtiel werktuig voor harmonie en integraal inzicht. Deze klare en zuivere intelligentie kan zo een sereen lichtend iets worden, een zuivere en krachtige straling voortkomend uit de zon van Waarheid. En ook hier geldt dat het intellect niet enkel een verschijnsel van geconcentreerd droog of wit licht

moet worden, maar soepel, rijk en flexibel het gehele scala aan inzichten moet kunnen bespelen: stralend met de volle vlam van de openbaring der Waarheid, geschakeerd in al haar kleuren en open voor al haar vormen. Zo toegerust zal de intelligentie geen beperkingen kennen en niet zijn opgesloten in een of andere talent, vorm of werkwijze van kennis, maar een paraat en capabel werktuig zijn voor om het even welk werk dat de Poeroesha van haar vraagt. Een helder schijnend licht en zuiverheid, een rijke en soepele diversiteit en integrale bekwaamheid vormen de viervoudige volmaaktheid van een weloverwogen intelligentie, *Vishuddhi, prakasha, vicitra-bodha en sarca-jnana-samarthyā* in Sanskriet. Elk van onze zo vervolmaakte gebruikelijke werktuigen is, zonder dat ze elkaar onnodig beïnvloeden, op zijn eigen wijze werkzaam en dient ongehinderd in een harmonisch geheel van onze natuurlijke existentie, de wil van de Poeroesha. Deze volmaaktheid moet zich in handelingsbekwaamheid, in de energie en kracht van haar werkwijze en in een zekere grootse reikwijdte van onze gehele natuur constant ontwikkelen. Zo groeien de menselijke werktuigen in hun geschiktheid om naar hun eigen supramentaal werkwijze toe te transformeren, waarin ze een meer absolute, eendrachtige en verlichte spirituele waarheid van de hele vervolmaakte spirituele natuur zullen ontdekken. Naar de middelen tot deze vervolmaking van de werktuigen zullen we later moeten kijken. Op dit moment is het voldoende om te zeggen dat de voornaamste voorwaarden zijn: de wil ertoe, zelfobservatie en zelfkennis en constante oefening, *Abhyasa*, in het veranderen en transformeren van zichzelf. De Poeroesha heeft dat vermogen, want de innerlijke geest kan altijd veranderen en de werking van zijn natuur perfectioneren. De mentale persoonlijkheid moet zich echter voorbereiden middels een heldere en oplettende introspectie, door zich te openen voor een onderzoekende en subtiele zelfkennis die haar het begrip van en, in toenemende mate, het meesterschap over haar natuurlijke instrumenten geeft, door een waakzame en hardnekkige wil tot zelfverandering en zelftransformatie – want uiteindelijk moet *Prakriti* aan die wil gehoorzamen hoe moeizaam en met hoe-

veel aanvankelijke en langdurige weerstand dan ook – en tenslotte door onop-
houdelijk in praktijk te brengen dat iedere tekortkoming en inbreuk wordt ver-
worpen en wordt vervangen door hun ware gesteldheid en het juiste en ver-
sterkte functioneren. Ascese, zelfdiscipline, *tapasya*, geduld, betrouwbaarheid
en oprechtheid in weten en willen zijn vereist, totdat een grotere Macht dan ons
verstandelijke zelf rechtstreeks tussen beide komt en een gemakkelijker en
snellere transformatie realiseert.

Zielskracht en de Viervoudige Persoonlijkheid

Het vervolmaken van het gewone verstand, hart, leven en lichaam brengt ons enkel de perfectie van het voor ons beschikbare psychofysieke apparaat en creëert de juiste instrumentele voorwaarden voor een goddelijk leven en voor de activiteiten die verricht en geleefd worden met een kracht en kennis die zuiverder, groter en verlichter is. De volgende vraag betreft de Kracht welke onze werktuigen²³ doordringt en wat dat Ene is dat voor zijn universele doeleinden op die kracht inwerkt. De in ons werkzame kracht moet de geopenbaarde goddelijke *Shakti* zijn: de hoogste of universele Macht²⁴ die zich in de bevrijde individuele persoon manifesteert en die de doener²⁵ van alle activiteit en vermogens van dit goddelijke leven is. De ene die achter deze kracht staat, is de Meester van al het zijn, de *Ishwara*, met wie heel ons eenmaal volmaakte bestaan tegelijk een Yoga van eenheid van bestaan is en – in haar natuur zowel als in haar verschillende relaties – de eenwording van de ziel is met het Goddelijke dat binnenin ons zetelt en waarin we ook leven, ons bewegen en bestaan. Het is deze *Shakti* met van binnen of op de achtergrond de *Ishwara* tot wier goddelijke aanwezigheid en koers we geheel ons leven en bestaan moeten richten. Want zonder deze goddelijke aanwezigheid en intensere werking is geen volkomenheid, *siddhi*, van onze natuurlijke vermogens mogelijk.

Iedere menselijke activiteit in het leven is een bepaalde samenhang tussen de aanwezigheid van de ziel en de werking van de natuur, van Poeroesha en *Prakriti*. De aanwezigheid en invloed van de Poeroesha manifesteert zich in onze natuur als een bepaalde zijns-kracht die we voorlopig zielskracht kunnen noemen. Het is altijd deze zielskracht die alle activiteit van onze rede, ons verstand, leven

---

²³ *Karana* in Sanskriet, oorzaak.

²⁴ *para praktir jivabhuta*, in Sanskriet, voorafgaand aan de aardse manifestatie.

²⁵ *Karta*, in Sanskriet, doener.

en lichaam ondersteunt en de eigenheid van onze bewuste existentie en het type van onze natuur bepaalt. De gewone, normaal ontwikkelde mens bezit haar in een ondergeschikte, gewijzigde, mechanische en halfbewuste vorm als temperament en karakter; dat is echter enkel de buitenste schil, waardoor de Poeroesha - de bewuste ziel of het bewuste wezen - opgesloten, geconditioneerd en door de mechanische *Prakriti* bepaald schijnt te zijn. De ziel vloeit in iedere gestalte binnen, in ieder intellectueel, ethisch, esthetisch, actief, emotioneel en fysiek type en kenvermogen dat de natuur ontwikkelt en aanneemt en kan alleen de weg volgen die de eenmaal gevormde natuur, *Prakriti*, haar oplegt en zich alleen binnen die smalle groeve of enigszins bredere cirkel bewegen. Zo iemand is dan bedachtzaam, *sattwa*, dynamisch, *rajas*, of indolent, *tamas*, dan wel een mengsel van die kwaliteiten en zijn temperament is enkel een soort subtielere inkleuring die de ziel aan de meest in het oog springende activiteiten van dit vaste natuurlijke patroon heeft gegeven. Bij wilskrachtige mensen treedt meer zielskracht naar voren en ze ontwikkelen wat we een sterke of grote persoonlijkheid noemen, ze hebben iets van de *Vibhuti*²⁶ in zich, zoals beschreven in de Gita²⁷: een hogere kracht van bestaan, vaak geraakt door of vol van een goddelijke inspiratie, of een buitengewone manifestatie van het Goddelijke. Dat is weliswaar in iedereen aanwezig, zelfs in het zwakste of meest afgestompte levende schepsel, maar in deze gevallen begint er een speciale kracht van achter het sluier van het gewone mens-zijn naar voren te komen en verschijnt er in deze uitzonderlijke figuren iets dat mooi, aantrekkelijk, schitterend of krachtig is en dat in hun persoonlijkheid, karakter, leven en werk doorklinkt. Deze mensen werken evengoed binnen een door grondkwaliteiten, *gunas*²⁸, bepaald patroon van natuurlijk vermogens, maar er manifesteert zich iets in hen dat niet gemakkelijk te definiëren is, maar in werkelijkheid een directe kracht van het Zelf en de geest is die de vorm en richting van de natuur voor grotere doelein-

---

26 *Vibhuti*, in deze context: een uitzonderlijke en krachtige persoonlijkheid.

27 '*vibhutimat sattvam srimad urjitam eva va*', in Sanskriet, een werkelijk overvloedige, mooie en glorieuze creatie.

28 *Guna*, Sanskriet voor eigenschap, kwaliteit of elementaire karakteristiek van verschijnselen in de natuur.

den gebruikt. Die natuur ontwikkelt zich daarbij tot een hoger niveau van haar bestaan. Ook al lijkt veel in de werking van de Kracht egoïstisch of zelfs ontaard te zijn, erachter staat evenwel de aanraking van de Godheid – wat de Goddelijke, *Asurische* of zelfs de *Rakshasische*²⁹ vorm ervan ook moge zijn – die de *Prakriti* voortbeweegt en voor haar eigen groter doel gebruikt. Naarmate het overwicht van de persoonlijkheid verder ontwikkeld is, zal de Kracht de ware aard van deze spirituele aanwezigheid meer naar voren brengen, welke dan als iets onpersoonlijks en authentieks waargenomen wordt dat in zijn eigen kracht staat: als louter zielskracht die niet alleen anders van aard is dan gedachtekracht, levenskracht of intelligentie, maar deze laatste drie zelfs in gang zet en die, ook al volgt ze tot op zekere hoogte hun werkwijze, hun grondkwaliteit, *guna*, of natuurpatroon, toch het zegel van een eerste transcendentie, onpersoonlijkheid en zuiver geestesvuur achterlaat, iets dat onze normale gewoonten en geaardheid overstijgt. Als het geestelijke in ons vrij is, verschijnt datgene wat achter deze zielskracht staat in volle glorie, schoonheid en grootsheid, de Geest en wat de Godheid die ziel en natuur van de mens tot zijn fundament en levende vertegenwoordiger maakt in het kosmisch bestaan in het universele denken en voelen zowel als in het handelen en leven.

Het geestelijke zoals dat in de Natuur tevoorschijn treedt, het goddelijk wezen, manifesteert zich in een zee van oneindige kwaliteiten, *Ananta-guna*. Maar de uitvoerende of mechanische Natuur, *Prakriti*, heeft het kenmerk van een driedvoudige grondkwaliteit, *guna*: bedachtzaamheid, *sattwa*, dynamiek, *rajas*, en inertie, *tamas*. Het spirituele spel van oneindige kwaliteiten, *Ananta-guna*, beperkt zich in de uitvoerende mechanische natuur dus tot het patroon van de drie genoemde fundamentele kwaliteiten. Maar in de menselijke zielskracht is deze Godheid als een viervoudige uitvoerende Macht³⁰ in de Natuur vertegenwoordigd, als een Vermogen tot weten, een Vermogen tot dynamiek, een Vermo-

29 De duivelse op zichzelf gerichte tendenties van respectievelijk de denk- en de levenskracht, zoals die in de Indiase traditie verpersonificeerd zijn.

30 *Catur-vyuha* in Sanskriet, in vier gedaanten.

gen tot wederkerigheid, actieve en productieve betrokkenheid en uitwisseling, en een Vermogen tot werk, arbeid en dienstverlening; zodra *Prakriti* zich manifesteert wordt heel het menselijk leven, zowel in innerlijke als in uitwendige werkzaamheden, tot weefpatroon van deze vier vermogens gevormd. Zich bewust van dit viervoudige karakter in de actieve menselijke persoonlijkheid en natuur, creëerde het klassieke denken in India hieruit de vier grondvormen van de Priester, *Brahmaan*, Krijger, *Kshatriya*, Ondernemer, *Vaishya* en Arbeider, *Shudra*³¹, ieder met hun geestelijke gave, ethisch ideaal, passende opvoeding, vaste functie in de samenleving en plaats in de geestelijke evolutionaire ladder. Zoals dat vaker gebeurt als we de meer subtiele waarheden van onze natuur te veel een uiterlijke vorm en mechanisch verloop geven, werd het een blijvend en onbeweeglijk systeem dat aan de vrijheid en variatie en complexiteit van de meer verfijnde en zich ontwikkelende geest in de mens geen recht deed. Toch is de achterliggende waarheid een realiteit en bij de vervolmaking van onze natuurvermogens is ze van groot belang; maar we moeten ons de innerlijke aspecten ervan eigen maken, allereerst de persoonlijkheid, het karakter, temperament en geaardheid van de ziel, dan de zielskracht die erachter staat en deze vormen ondersteunt en tenslotte het spel van de vrije spirituele *Shakti* waarin ze – alle kenmerken overstijgend – hun hoogste punt en eenheid vinden. Want de veel voorkomende gedachte dat de mens enkel als een van de vier typen geboren is, als *Brahman*, *Kshatriya*, *Vaishya* of *Sudra*, kijkt alleen naar de buitenkant en geeft niet de psychologische waarheid van ons wezen weer. Het is een psychologisch gegeven dat we al deze vier disposities en werkzame krachten van het Geestelijke en van zijn uitvoerende *Shakti* in ons dragen en dat, wanneer de ene dan wel de andere dispositie in het meest gevormde deel van onze persoonlijkheid overheerst, we daaraan onze voornaamste karaktertrekken, kwaliteiten en bekwaamheden en de belangrijkste eigenschappen in ons hande-

---

31 De vier grondeigenschappen van het individu en de vier corresponderende kasten in de klassieke Indiase samenleving hebben parallellen met de middeleeuwse standen in Europa: de priesters, de ridders of adel, de handelslieden of in een moderne terminologie de ondernemers, en de boeren of arbeiders (noot van de vertaler).

len en leven ontlennen. In werkelijkheid zijn die vier krachten in alle mensen in meer of mindere mate aanwezig: nu eens manifest en dan weer latent, nu eens ontwikkeld dan weer onbenut en onderdrukt of bijkomstig. In de volmaakte mens zullen ze tot volheid en harmonie gebracht worden en in de spirituele vrijheid zal dat leiden tot een uitbarsting van het ongedwongen spel, in innerlijk en uitwendig leven, van oneindige geestelijke kwaliteit en tot het creatieve spel waarin de Poeroesha geniet van de Natuur-Kracht die hem en de wereld toebehoort.

De psychologisch meest uitwendige vorm van deze patronen is de natuurlijke geaardheid of geneigdheid tot bepaalde dominante tendenties, bekwaamheden, kenmerken, bepaalde vormen van actieve kracht en eigenschappen van het denken en innerlijk leven, van de gecultiveerde persoonlijkheid of het karakter. Vaak overheerst het intellectuele element en de capaciteiten die op het zoeken en vinden van kennis en intellectuele creativiteit en vormgeving gericht zijn, evenals de preoccupatie met ideeën en het bestuderen van ideeën of van het leven zelf en het versterken en ontwikkelen van de bespiegelende intelligentie. Afhankelijk van het niveau van ontwikkeling ontstaat dan achtereenvolgens het type of karakter van iemand met een actieve, open en onderzoekende intelligentie, vervolgens de intellectueel en tenslotte de denker, wijze of grote geest. De zielskracht die bij een aanzienlijke ontwikkeling van dit temperament, dit type persoonlijkheid en deze zielsvorm naar voren treedt is een verlichte denkkraft die in toenemende mate voor alle ideeën en ingevingen van de Waarheid openstaat, een honger en hartstocht naar kennis, ter wille van haar groei in onszelf, haar overdracht aan anderen, haar heerschappij in de wereld, de heerschappij van rede en rechtvaardigheid, van waarheid en gerechtigheid en, op een trede hoger, ter wille van de harmonie van ons hogere bestaan, van de heerschappij van de geest met zijn universele eenheid, licht en liefde: een kracht van licht in het denken en willen die het hele leven aan de rede en haar juistheid en waarheid dienstbaar en de lagere ledematen aan hun edelere wet-

matigheid ondergeschikt maakt, een houding in het temperament die vanaf het begin gericht is op geduld, gestage kalmte en beschouwing, op reflectie en meditatie, die de agitatie van de wil en de hartstochten tot rust brengt en zich richt op groots denken en zuiver leven, de basis legt voor een onafhankelijk *satwisch* denkenvermogen en naar een toenemend milde en edele persoonlijkheid toe-groeit die steeds universeler wordt en boven het persoonlijke uitstijgt. Dit is het ideale karakter en de zielskracht van de Brahman, de priester van kennis. Zo-lang niet alle kanten ervan ontwikkeld zijn, zien we de onvolmaaktheden en te-kortkomingen van dit type in bijvoorbeeld een loutere nieuwsgierigheid om met ideeën te spelen zonder ethische of andere hogere zienswijze, of in een enge ge-richtheid op een speciale vorm van intellectuele activiteit zonder de grotere en noodzakelijke openheid in het verstand, de ziel en de geest, dan wel in de arro-gantie en exclusiviteit van de in zijn mentale spel gevangen intellectueel, of in de idealistische hoogvlieger zonder greep op het leven of in nog andere kenmer-kende tekortkomingen en beperkingen van het intellectuele, religieuze, weten-schappelijke of filosofische denken. Ze vormen haltes onderweg of een tijdelijke en exclusieve concentratie, maar pas wanneer een goddelijke ziel en een kracht van waarheid en denken in de mens voltooid zijn ontstaat de vervolmaking van deze deugd, *Dharma*, en van deze roeping, *Swabhava*: het volmaakte Priester-schap, de *Brahmaan*.

Ook kan de oriëntatie van iemands geaardheid een overwicht laten zien van wilskracht, van de bekwaamheden die met kracht, energie, moed, leiderschap, bescherming, de baas spelen en winnen in iedere vorm van gevecht te maken hebben en van de daadkracht die de stoffelijke kant van het leven en de wil van anderen aanstuurt en die zijn omgeving in de vormen dwingt die de *Shakti* in ons aan het leven probeert op te leggen of die ze, omwille van het werk dat ge-daan moet worden, krachtig nastreeft teneinde wat bestaat te handhaven of juist te vernietigen, om de paden van de wereld te effenen en datgene wat ko-men moet in structuren te gieten. Deze wilskracht kan zich qua vorm en sterkte

in meer of mindere mate voordoen en naargelang het niveau en de kracht hebben we achtereenvolgens de loutere vechtersbaas of de man van actie, dan iemand met een dominante, actieve wilskracht en persoonlijkheid, de bevelhebber, veroveraar of wegbereider in een bepaalde zaak en uiteindelijk de vernieuwer of stichter op welk levensterrein en welke actieve vormgeving dan ook. De verschillende onvolkomenheden van de ziel en van het denken en voelen veroorzaken talrijke tekortkomingen en ontaarde vormen van dit type, zoals de brute krachtpatser, de machtswellusteling zonder enig ideaal of hoger doel, de dominante egocentrische persoonlijkheid, de agressieve gewelddadige man van *rajas* en, de formidabele egoïst, de Titaan, *Asura of Rakshasa*. Maar voor de vervolmaking van onze menselijke natuur zijn de zielkrachten waar deze aanleg op de hogere niveaus toe leidt, even noodzakelijk als die van de Brahmaan. De hoogstaande onverschrokkenheid die zich door geen gevaar of moeilijkheid laat afschrikken en die welke aanval van lot of mens of dwarsliggende goden dan ook tegemoet treedt en pareert met het gevoel ertegen opgewassen te zijn, de actieve courage en durf die voor geen avontuur of onderneming terugdeinst alsof die sterker zou kunnen zijn dan het menselijk zielsvermogen dat vrij is van machteloze zwakte en vrees, het eergevoel dat de allerhoogste menselijke edelmoedigheid nastreeft en zich niet tot iets verlaagt dat vals, kleinzielig, vulgair of zwak is, maar ongebroken het ideaal van moed, ridderlijkheid, waarheidsliefde en oprechtheid hooghoudt, die het lagere voor het hogere zelf verzaakt, andere mensen helpt, onverzettelijk tegen onrecht en onderdrukking weerstand biedt, zichzelf onder controle heeft, met waarachtig leiderschap, initiatief en strijdvaardigheid in rustige en woelige tijden, een sereen zelfvertrouwen van kracht, bekwaamheid, karakter en de voor de man van de daad zo onmisbare moed, – dat zijn de kwaliteiten die het type van de *Kshatriya*, de edelman, vormen. Degenen die deze roeping, *Swabhava*, volgen en deze deugd, *Dharma*, vervolmaken, moeten deze kwaliteiten in hoogste mate ontwikkelen en er een zekere goddelijke vervulling, zuiverheid en grootsheid aan geven.

Een derde tendens brengt de praktisch organiserende intelligentie op de voorgrond, het levensinstinct om te produceren, te handelen, communiceren, bezitten, genieten, bedenken, om de dingen in evenwicht en op orde te brengen, hard te werken in een proces van geven en nemen en de feitelijke onderlinge verhoudingen in het bestaan zo goed mogelijk vorm te geven. Deze daadkracht manifesteert zich in de praktijk als vaardige, creatieve intelligentie, als het professionele, commerciële, wettelijke, industriële, economische en praktische denken en als het wetenschappelijke, werktuigelijke, technische en utilitaire verstand. Deze geaardheid gaat op haar normale niveau gewoonlijk met een algemeen temperament gepaard dat tegelijk hebberig en vrijgevig is, geneigd om bezit te vergaren, op te potten, met plezier te gebruiken en ermee te pronken, maar ook om er iets nuttigs mee te doen, het bezit in te zetten voor een efficiënte exploitatie van de wereld en haar omgeving en bovendien evengoed in staat is tot praktische filantropie, medemenselijkheid en nuttige goede werken, die normaal gesproken ethisch en ordelijk van aard zijn, maar wel zonder gevoel voor een meer verfijnde ethische geestesgesteldheid en niet voldoende op het hogere gericht om naar het scheppen van nobelere levensvormen door te breken; eerder gekenmerkt door bekwaamheid, aanpassingsvermogen en gematigdheid. De vermogens, beperkingen en tekortkomingen van dit type zijn ons maar al te vertrouwd, want het is met name deze geestesgesteldheid die onze moderne commerciële en industriële civilisatie gevormd heeft. Maar bezien vanuit de diepere innerlijke kwaliteiten en zielswaarden, ontdekken we dat ook hierin aspecten liggen die deel van de totale menselijke vervolmaking uitmaken. Dezelfde Kracht die zich momenteel op ons huidige lagere niveau in de buitenwereld manifesteert, kan zich ook voor het leven in zijn meest vrije en omvangrijke uitingen inzetten en nuttig maken, niet zozeer voor harmonie en eenwording wat het hoogste bereik van kennis is, of voor leiderschap en geestelijk koningschap wat het hoogste bereikt van daadkracht is, maar wel voor iets dat ook wezenlijk is voor een integraal bestaan, namelijk gelijkwaardige wederkerig-

heid en uitwisseling van ziel met ziel en leven met leven. Haar kracht bestaat in de eerste plaats uit een praktische bekwaamheid die wetten in het leven roept en handhaaft, die het nut en de beperkingen van onderlinge relaties herkent, zich aan bestaande en komende ontwikkelingen aanpast, praktische technieken voor het leven, handelen en de creativiteit genereert en perfectioneert, die bezit veilig stelt en bezit tot groei laat overgaan, een ordelijke en stapsgewijze ontwikkeling bewaakt en het meest uit het materiaal, de middelen en de doeleinden van het bestaan haalt; vervolgens is deze geaardheid handig in economische aangelegenheden en laat ze het geld flink rollen, waarbij ze de grote wet van uitwisseling erkent en iets verzamelt om het vervolgens dubbel en dwars weer in groeiende stromen van uitwisseling te spenderen; ze bestaat ook uit een kracht die geeft en ruimhartig creëert, een kracht van wederkerige hulp en inzet voor anderen, die in een ontvankelijke ziel de bron voor praktische weldadigheid, menselijkheid en altruïsme van het nuttige type wordt en tenslotte uit een vermogen tot genieten, tot een productieve, bezitterige en bedrijvige weelderigheid die zich te goed doet aan de overvloedige *Ananda* van het bestaan. Een ruimhartige wederkerigheid, een genereuze gezamenlijkheid in de relaties van het leven, een kwistig uitdelen en vergaren met een royale uitwisseling tussen bestaan en bestaan, een gul gebruik van en genoeg in het ritme en evenwicht van een vruchtbaar en profijtelijk leven vormen de vervolmaking van hen die deze *Swabhava*, roeping, hebben en deze *Dharma*, deugd, volgen.

De laatste geaardheid is op werk en dienstverlening gericht. In de klassieke Indiase ordening was dit de deugd of het zielstype van de dienaar, de *Shudra*³², en de dienaar behoorde in die ordening niet tot de wedergeborenen en had een lagere status. Een recente herwaardering legt meer de nadruk op de waardigheid van arbeid en ziet in haar zwoegen het fundament van onze menselijke verhoudingen. Er zit een waarheid in beide attitudes. Want deze in de stoffelijke wereld werkzame kracht is zowel de hoeksteen van het materiële bestaan, of be-

---

32 *Shudra*, Sanskriet woord voor dienaar, werker, bediende of arbeider.

ter datgene waar de wereld op beweegt (de voeten van de Schepper, *Brahma*, in de traditionele parabel), als iets dat oorspronkelijk op instincten, verlangens en inertie berust en dat niet door kennis, wederkerigheid of kracht wordt gedreven. Het meer ontwikkelde zielstype van de dienaar, *Shudra*, heeft een aanleg voor arbeid en het vermogen tot hard werk en dienstverlening; maar oorspronkelijk wordt arbeid, anders dan bij een spontane of natuurlijke activiteit, de mens opgelegd omdat hij anders niet in zijn levensonderhoud kan voorzien of zijn verlangens kan bevredigen en moet hij zichzelf dwingen, of door anderen of omstandigheden ertoe gedwongen worden, om aan het werk te gaan. Van nature werkt de arbeider niet vanuit een gevoel voor de waardigheid van arbeid of vanuit enthousiasme voor dienstbaarheid, hoewel die wel door het beoefenen van zijn deugd, *Dharma*, kunnen ontstaan. Daarin is hij anders dan de man van kennis die voor de vreugde en toename van kennis of voor een gevoel van eer werkt en anders dan de geboren ambachtsman of kunstenaar die uit liefde voor zijn werk of enthousiasme voor de schoonheid van zijn techniek bezig is. De arbeider werkt ook niet vanuit een systematisch gevoel van wederkerigheid of breder nut, maar voor zijn bestaansonderhoud en de bevrediging van zijn primaire behoeften en wanneer die bevredigd zijn, laat hij zich, als hij er niet van afgehouden wordt, tot zijn natuurlijke indolentie verleiden, tot die eigenschap van inertie, *Tamas*, die in ieder van ons een rol speelt, maar die het meest bij de primitieve en vroege mensen naar voren treedt. De onontwikkelde *Shudra* is daarom meer voor dienstbaarheid dan vrije arbeid geboren en zijn temperament is tot passief onvermogen geneigd, tot het gedachteloos uitleven van behoeften, tot onderdanigheid, slaafse volgzzaamheid en mechanische plichts vervulling, afgewisseld met onverschilligheid, escapisme en kortstondige revolte, een instinctief en onnadenkend leven. De klassieke teksten zeggen dat iedereen wat zijn lagere natuur betreft als *Shudra*, arbeider, wordt geboren en daar alleen een hoger niveau bereikt door een ethisch en spiritueel gedrag te cultiveren, maar in zijn diepste innerlijke zelf een *Brahmaan*, priester, is en daar het geestelijke en god-

delijke volledig kan ervaren, een theorie die misschien niet zo ver bezijden de psychologische waarheid van onze natuur is.

En toch is het in deze roeping, *Swabhava*, en deugd, *Dharma*, van dienstbaarheid en werk dat, naarmate de ziel zich ontwikkelt, een aantal van de mooiste en noodzakelijkste elementen voor onze meest sublieme vervolmaking te vinden zijn evenals de sleutel tot heel wat geheimen van onze spirituele evolutie. Want de zielkrachten die van de volledige ontwikkeling van deze kracht in ons deel uitmaken, zijn cruciaal: zoals het vermogen anderen ten dienst te zijn, het streven naar een arbeidzaam bestaan dat voor God en mens nuttig is, de bereidheid om welke belangrijke beïnvloeding en noodzakelijke discipline dan ook te gehoorzamen, te volgen en aanvaarden, de liefde die dienstbaarheid heiligt, een liefde die geen wederdienst vraagt, maar ter wille van wat we liefhebben gegeven wordt, het vermogen om deze liefde en dienstbaarheid in de stoffelijke wereld te verankeren en het verlangen om ons leven en lichaam evengoed als ons verstand en onze ziel en wilskracht en bekwaamheid aan God en mens te geven en, het resultaat daarvan, het vermogen tot volledige zelfovergave³³ dat, overgedragen naar het geestelijk leven, een van de grootste en machtigste sleutels tot vrijheid en perfectie wordt. Hierin ligt de vervolmaking van deze roeping, *Swabhava*, en deugd, *Dharma*. De mens zou niet volmaakt en compleet kunnen zijn als hij het niet in zich zou hebben om dit natuurelement tot de hoogte van een goddelijke vermogen om te vormen.

Geen van deze vier persoonlijkheidstypen kan compleet zijn zonder iets van de andere kwaliteiten te verwerven, zelfs niet op zijn eigen terrein. De man van kennis kan niet met vrijheid en perfectie de waarheid dienen als hij geen intellectuele en morele moed, wilskracht, durf en kracht had om nieuwe domeinen te betreden en veroveren, want anders zou hij slaaf van het beperkte intellect of de bediende van een gevestigd kennisgebied worden, of hoogstens de rituele

---

33 *Atma-samarpana*, in Sanskriet, volledige zelfovergave

voorganger van een gevestigde kerk³⁴. Hij kan zijn kennis niet echt nuttig maken tenzij hij het aanpassingsvermogen heeft om zijn waarheden praktisch vorm te geven omdat hij anders alleen in een ideeënwereld leeft en zijn kennis niet echt bruikbaar kan maken tenzij hij op dienstbaarheid aan de mensheid, op het Goddelijke in de mens en op de Meester van zijn wezen gericht is. Zo ook moet de man van de daad zijn kracht en energie door kennis, redelijkheid, godsdienst of spiritualiteit veredelen, verlichten en onder controle houden anders wordt hij enkel een machtige *Asura*, de egocentrische Godheid. Hij moet het vermogen hebben om zijn kracht zo goed mogelijk te gebruiken, te doseren en reguleren en haar in harmonie met anderen creatief en vruchtbaar te maken, anders wordt hij in het leven niet meer dan een ongeleid projectiel, een storm die voorbij raast en meer verwoest, dan hij opbouwt. Ook moet hij tot gehoorzaamheid in staat zijn en zijn kracht dienstbaar maken aan God en de wereld, anders wordt hij een zelfzuchtige machthebber, tiran of wrede dictator over de lichamen en zielen van anderen. Zo moet het type van de productieve ondernemer in zijn denken en handelen een open en onderzoekende geest hebben, anders blijft hij routineus en zonder expansieve groei over gebaande paden gaan en moet hij ook moed en vernieuwingsdrang hebben en de geest van dienstverlening in zijn zaken en ondernemingen brengen zodat hij niet alleen neemt, maar ook geeft, niet alleen oppot en van zijn eigen leven geniet, maar bewust het leven rondom hem waar hij profijt van heeft, mede verrijkt en uitbouwt. Tenslotte wordt de man van arbeid en dienstverlening een hulpeloze robot of loonslaaf van de maatschappij als hij geen kennis en eer en streven naar verbetering en bekwaamheid in zijn werk legt, want alleen door open intelligentie en wilskracht en begrip voor wat hij doet kan hij naar een hogere deugd, *dharma*, opklimmen. De mens komt echter pas tot een hogere perfectie als hij zich verbreedt en zich al deze vier krachten eigen maakt, ook al behoudt een er-

---

34 Dat is misschien de reden dat het de *kshatriya*, krijger, was die door zijn moed, durf en veroveringsdrang op het terrein van intuïtieve kennis en spirituele ervaring in te zetten, als eerste de grote waarheden van *Vedanta*, de eeuwenoude spirituele leer, ontdekte. (noot van de schrijver)

van misschien de leiding, en hij zijn natuur meer en meer voor de alomvattende volledigheid en universele bekwaamheid van de viervoudige geest opent. Niemand is ooit exclusief tot een van deze kwaliteiten, *dharmas*, beperkt, maar al die krachten zijn in hem werkzaam, weliswaar in het begin zonder veel structuur, maar van geboorte tot geboorte geeft hij meer vorm aan nu de een dan de ander, groeit hij zelfs binnen hetzelfde leven van de een naar de ander en naar een volledige ontwikkeling van zijn innerlijk bestaan. Ons leven is als zodanig tegelijkertijd een zoeken naar kennis en waarheid, een gevecht en confrontatie van onze wilskracht met onszelf en onze omgeving, een voortdurende interactie met, aanpassing aan en inzet van onze vaardigheden voor het materiële bestaan, en tenslotte, dienstbaarheid en toewijding.

Zodra de ziel haar kracht in de natuur laat gelden is ze met al deze aspecten vertrouwd, maar wanneer we ons innerlijk zelf nader komen, krijgen we ook een glimp en ervaring van iets dat in die vormen besloten lag, maar in staat is zich onafhankelijk ervan te manifesteren, zich van die vormen los te maken en ze te sturen, alsof een algemene Aanwezigheid of Macht zijn invloed op het individuele functioneren van deze levende en denkende machine doet gelden. Dat is de kracht van de ziel zelf, die de vermogens van haar natuur vervult en leidt. Terwijl het eerst iets persoonlijks betrof – beperkt, afgebakend in werking en vorm en afhankelijk van de beschikbare werktuigen – komt nu een onpersoonlijk iets in de persoonlijke vorm tevoorschijn dat zelfstandig en ongebonden is zelfs in het gebruik van haar werktuigen, iets onbepaalds dat evenwel zichzelf en de dingen bepaalt, iets dat met een veel grotere kracht op de wereld inwerkt en individuele kracht alleen gebruikt als middel tot communicatie en invloed op mens en omgeving. De Yoga van zelfperfectie brengt deze zielskracht naar voren en geeft haar de grootst mogelijke werkingskracht door alle vier grondkwaliteiten te omvatten en ze in een vrije dans van integrale en harmonieuze dynamiek te gebruiken. De god of zielskracht van kennis bereikt het hoogste niveau waarvoor een individuele persoon de ondersteunende basis kan vormen. Er ontstaat

een bevrijd en verlicht cognitief vermogen dat voor iedere ingeving en inspiratie, voor ieder idee, inzicht of model van integraal denken open staat; een verlicht, dynamische denken maakt zich met geestelijk enthousiasme en vol hartstocht of extase alle kennis eigen en ervaart daarbij de verrukking van het zoeken, ontvangen en bezitten; een macht van licht vol spirituele kracht, inzicht en vlekkeloos functioneren vestigt haar rijk³⁵; en een onpeilbare standvastigheid en onbegrensde kalmte ondersteunen als een eeuwenoude rots, *Achyuta*, geheel deze verlichting, ontwikkeling en activiteit: gelijkmatig, onverstoorbaar en onbewogen.

Zo groeit de god of zielskracht van wilskracht en volharding naar een vergelijkbare weidsheid en hoogte. De tekens van deze vervolmaking zijn de absoluut kalme onbevreesdheid van een vrije geest, een oneindig actieve moed die zich door geen gevaar, inperking of muur van oppositie laat afhouden van het door de geest opgelegde werk of streven, een voorname edelmoedigheid van ziel en wil die door geen kleinzieligheid of laaghartigheid wordt geraakt en die met koninklijke tred, ondanks alle tijdelijke nederlagen en hindernissen, de spirituele overwinning of het succes van het godgegeven werk tegemoet gaat, en een geestesgesteldheid die nooit gedeprimeerd is of zijn geloof en vertrouwen in de kracht verliest die in het wezen werkzaam is. Tevens groeit de voltooiing van een voorname godheid of zielskracht van wederkerigheid, die zichzelf en zijn bezit ruimhartig inzet en overvloedig geeft voor het werk dat gedaan moet worden en ter wille van de toename van rijkdom, van creativiteit en welslagen, van bezit en profijt, een nuttige wederkerigheid die de wet volgt, maat houdt en de omstandigheden in acht neemt en een royaal vermogen om van elk schepsel te ontvangen zowel als zich rijkelijk aan een ieder te geven: een goddelijke wederkerigheid en royaal genieten van wederzijdse levensvreugde. En tenslotte komt de god of zielskracht van dienstbaarheid tot perfectie, de universele liefde die zich royaal inzet zonder iets terug te vragen, die in de mens het lichaam van

---

35 *Brahma-tejas, brahma-varcas*, in Sanskriet, Godskracht, Godsmacht.

God omhelst en werkt om te helpen en te dienen met een zelfverloochening die het juk van de Meester wil dragen en het leven tot een vrije Herendienst aan Hem maakt en, onder zijn sturing, aan de belangen en behoeften van zijn schepselen: de overgave van de hele persoon aan de Meester van ons wezen en aan zijn werk in de wereld. Deze eigenschappen werken samen, versterken elkaar, gaan in elkaar op en worden een. De volledige voltooiing krijgt vorm in de hoogste zielen die het meest tot perfectie in staat zijn, maar iedere beoefenaar van de integrale Yoga moet een bepaalde ruime manifestatie van deze viervoudige zielskracht nastreven en kunnen bereiken.

Achter deze uiterlijke tekenen bevindt de ziel die op deze wijze zich in de vervulling van onze menselijke natuur tot uitdrukking brengt. En deze ziel manifesteert het vrije zelf van de bevrijde mens. Dat zelf heeft geen kenmerk omdat het eindeloos is, maar draagt en ondersteunt het spel van alle kenmerken, maakt een soort oneindige, enkelvoudige maar toch rijk geschakeerde persoonlijkheid³⁶ mogelijk en is tot manifestatie van oneindige kwaliteit, *Anantaguna*, in staat. De kracht die het gebruikt is de allerhoogste en universele, de goddelijke en oneindige *Shakti* die zich in het individuele schepsel uitstort en voor het goddelijke doel vrijelijk iedere activiteit bepaalt.

---

36 *Nirguno guni*, in Sanskriet, onbepaald qua kwaliteit, boven speciale kenmerken uitstijgend

Hoofdstuk XVI

De Goddelijke Shakti

Het volgende waar we in dit deel van de Yoga zorgvuldig naar moeten kijken is de verhouding tussen Ziel, *Poeroesha*, en Natuur, *Prakriti*, zoals die zich ontwikkelt naarmate we in de Yoga van zelfperfectie voortgang boeken. De kracht die we de Natuur noemen is in de spirituele waarheid van ons wezen de kracht van het zijn, bewustzijn en handelen en daarom de kracht van zelfexpressie en zelfcreatie van het zelf, de ziel of *Poeroesha*. Maar voor het gewone onwetende verstand en zijn ervaring van de dingen heeft de kracht van *Prakriti* een ander voorkomen. Als we buiten onszelf naar haar universele activiteit kijken, nemen we haar allereerst waar als mechanische energie in de kosmos, die op materie of op de door haar geschapen vormen van materie inwerkt. In de materie brengt ze de krachten en processen van het leven en in de levende materie de krachten en processen van het denken tot ontwikkeling. In al haar verrichtingen volgt ze vaste wetmatigheden en laat ze in ieder geschapen ding weer andere energetische eigenschappen en wetmatige processen zien, die het karakter van de soort of species bepalen. In het individu ontwikkelt ze zonder de wet van de soort te wijzigen weer kleinere variaties en kenmerken, die echter belangrijke gevolgen hebben. Het is deze mechanische verschijningsvorm van *Prakriti* waar het moderne wetenschappelijk denken voortdurend mee gepreoccupeerd is en die ze als enig mogelijke zienswijze op de Natuur beschouwt. Zelfs tot het punt dat de wetenschap nog steeds hoopt alle levensverschijnselen uit fysieke wetten en alle mentale verschijnselen uit wetten van levende materie te kunnen verklaren, een inspanning die overigens weinig succesvol is. Ziel of geest hebben in die zienswijze geen plaats en de natuur kan niet als geestelijke macht beschouwd worden. Omdat immers ons hele bestaan mechanisch en fysiek is, gebonden aan een biologisch verschijnsel dat kortstondig een levend bewustzijn heeft en omdat de mens een schepsel en instrument van fysieke energie is, zou de spirituele zelfevolutie van Yoga enkel een fictie, hallucinatie, ab-

normale geestesgesteldheid of zelfhypnose kunnen zijn. In ieder geval zou Yoga dan niet kunnen waarmaken wat het pretendeert te bereiken: de ontdekking van de eeuwige waarheid van ons wezen en het overstijgen van de beperkte waarheid van het mentale, vitale en fysieke om tot de volledige waarheid van onze spirituele aard te komen.

Als we daarentegen niet naar de uitwendige, mechanische natuur kijken en onze persoonlijke ervaring daarbij uitsluiten, maar de innerlijke menselijke ervaring beschouwen, dan ziet onze natuur er heel anders uit. We kunnen rationeel zelfs op ons subjectieve bestaan een zuiver mechanische zienswijze hebben, maar kunnen daar niet naar handelen of onze eigen ervaring daar echt mee in overeenstemming brengen. Want we zijn ons bewust van een 'Ik' dat niet identiek aan onze natuur schijnt te zijn, maar in staat is afstand te nemen, objectief te observeren en haar goed of af te keuren en creatief te gebruiken, en van een wil die we spontaan als vrije wil zien; en zelfs al zou dat een illusie zijn, dan zijn we in de praktijk nog genoodzaakt om te handelen alsof we verantwoordelijke verstandelijke wezens zijn die tot een vrije keuze van ons handelen, tot gebruik en misbruik van onze natuur in staat zijn en haar op hogere of lagere doeleinden kunnen richten. En zelfs komt het ons voor dat we niet alleen met onze omgeving maar ook met de eigen persoonlijke natuur in gevecht zijn en ernaar streven om een wereld die zich aan ons opdringt en ons wil overmeesteren te leren beheersen en tegelijk beter te worden dan we nu zijn. Maar de moeilijkheid is dat we maar op een klein deel van onszelf greep hebben en misschien zelfs daarop niet eens. De rest is onbewust of subliminaal en buiten onze controle, onze wil is maar binnen een klein compartiment van onze activiteiten werkzaam. Het meeste is een proces van gewoonte en mechanische voortgang en om ook maar de minste vooruitgang in zelfverbetering te maken zijn we constant in een gevecht met onszelf en de omstandigheden om ons heen verward. Er schijnt een dualiteit in ons te bestaan: Ziel en Natuur, ofwel *Poeroesha* en *Prakriti* schijnen het half met elkaar eens en half oneens te zijn, door-

dat de Natuur onwillekeurig controle over de ziel heeft terwijl de ziel probeert de menselijke natuur te beheersen en veranderen. En de vraag is dan wat het grondkarakter van deze dualiteit en wat het probleem is.

De uitleg van de zogeheten *Sankhya* school is dat ons huidig bestaan door een dualistisch beginsel wordt geregeerd. De Natuur, *Prakriti*, is inert zolang ze geen verbinding met de Ziel, *Poeroesha*, aangaat en is enkel in samenhang met de Poeroesha werkzaam en dan alleen middels een vast en mechanisch proces van haar werktuigen en kwaliteiten. Poeroesha is op zich passief en zolang hij los van Prakriti staat, ongebonden; pas door met haar in contact te treden en toestemming aan haar activiteiten te geven wordt hij aan dit mechanische proces ondergeschikt en leeft hij binnen de beperktheid van haar ego-gevoel en door zijn goedkeuring in te trekken moet hij zich bevrijden en tot de eigen essentie terugkeren. Een andere verklaring, die met een stuk ervaring in onszelf overstemt, gaat uit van een duaal wezen in ons, het dierlijke en stoffelijke, of breder gezien het aardgebonden deel en de ziel of het spirituele wezen dat door denken en voelen met het stoffelijk bestaan of de aardse natuur is verweven en zijn vrijheid weer terugkrijgt door zich aan die verstrengeling te ontworstelen waardoor de ziel naar haar oorsprongsgebied, of het 'zelf' of de geest naar hun zuivere bestaan terugkeren. De vervolmaking van de ziel moet dan helemaal niet binnen de Natuur, maar daarbuiten gezocht worden.

Maar in een hoger dan ons huidige verstandelijke bewustzijn bemerken we dat deze dualiteit slechts ogenschijnlijk bestaat. De hoogste en werkelijke waarheid van bestaan is die ene Geest, de hoogste Ziel, *Purushottama*, en het is de bestaansmacht van deze Geest die zich in datgene manifesteert wat we als universum ervaren. De universele Natuur is geen levenloos, inert of onbewust mechanisme, maar in al haar bewegingen doordrongen van universele Geest. Haar mechanische en procesmatige werkwijze is enkel datgene wat aan de buitenkant zichtbaar wordt, maar in werkelijkheid schept of manifesteert de Geest

door zijn eigen bestaansmacht in alle natuurverschijnselen zijn eigen bestaan. Ook in ons zijn Ziel en Natuur een tweevoudige verschijningsvorm van dat ene bestaan. Een universele energie is in ons werkzaam, maar de ziel beperkt zichzelf door het egogevoel, leeft in een gedeeltelijke en afzonderlijke ervaring van die universele bedrijvigheid en gebruikt slechts een kleine en vaste hoeveelheid van haar energie ten behoeve van haar zelfexpressie. Het heeft er zelfs meer van weg dat ze door die energie gebruikt en beheerst wordt, dan dat ze die gebruikt, omdat ze zich met het egogevoel, dat deel van het natuurlijke instrumentarium is, identificeert en in de ego-ervaring leeft. In feite wordt het ego door het raderwerk van de Natuur, waar het deel van uitmaakt, aangedreven en is de wil van het ego geen vrije wil en kan dat ook niet zijn. Om vrijheid, meesterschap en perfectie te bereiken, moeten we terugkeren naar het werkelijke zelf, de innerlijke ziel en daardoor ook een juiste houding ten opzichte van onze eigen en de universele natuur verwerven.

In ons actieve bestaan vertaalt zich dit in een vervanging van ons egoïstische, ons persoonlijke en onze afzonderlijke wil en energie door een universele en goddelijke wil en energie die ons handelen in harmonie met het universele handelen stuurt en die zich als de rechtstreekse wil en allesbepalende macht van de Allerhoogste, *Purushottama*, openbaart. We vervangen de lagere werking van de beperkte, onwetende en onvolmaakte persoonlijke wil en energie in ons door de werking van de goddelijke Kracht, *Shakti*. We kunnen ons altijd voor de universele energie open stellen omdat die ons geheel en al omgeeft en voortdurend in ons vloeit; ze ondersteunt en voedt al ons innerlijk en uiterlijk handelen en in werkelijkheid zijn we in de afzonderlijke, individuele betekenis van het woord geen zelfstandige kracht, maar slechts een persoonlijke formulering van die ene *Shakti*. Bovendien is deze universele *Shakti* in een bepaalde concentratie in ons aanwezig, want haar volle kracht is zowel in ieder individu als in het universum werkzaam en er bestaan middelen en methoden waarmee we haar grotere en in potentie oneindige kracht kunnen opwekken en haar ruimere werking kunnen

ontplooien.

We kunnen ons van het bestaan en de aanwezigheid van de universele *Shakti* in de verschillende gedaanten van haar macht bewust worden. Op dit moment zijn we ons alleen van die macht bewust in de mate dat ze, bij het ondersteunen van onze verschillende activiteiten vorm krijgt in ons fysieke denken, in het zenuwstelsel en ons lichamelijk omhulsel. Maar zodra we middels Yoga de verborgen, onbekende en subliminale delen van ons bestaan enigermate bevrijden, worden we een grotere levenskracht gewaar, een pranische *Shakti* die het lichaam ondersteunt en vervult en die alle fysieke en emotionele activiteiten van brandstof voorziet – want fysieke energie is enkel een aangepaste vorm van deze kracht – en die ook al ons mentale handelen van onderop ondersteunt en voedt. Deze kracht voelen we ook in onszelf, maar ongescheiden daarvan kunnen we haar evenzeer rondom en boven ons voelen, haar aantrekken en inzetten om onze normale activiteit te verruimen en haar oproepen om in ons te stromen. Het is een eindeloze oceaan van *Shakti* en ze zal zoveel van zichzelf in ons uitstorten als we in onze individuele bestaan kunnen bevatten. Deze pranische kracht kunnen we met verreweg grotere en effectievere kracht bij alle activiteiten van ons leven, lichaam of verstand gebruiken dan welke kracht dan ook die we vanwege hun beperkingen door de lichamelijke formule, in onze huidige werkzaamheden kunnen afdwingen. Het gebruik van die pranische kracht bevrijdt ons van die lichamelijke beperktheid in de mate dat we in staat zijn om haar te gebruiken in plaats van op de lichaamsgebonden energie terug te vallen. We kunnen dit vermogen gebruiken om de *prana* zo in te zetten dat ze elke lichamelijke staat of activiteit energiever organiseren of verbetert en zo ziekte geneest of vermoeidheid overwint en een enorme hoeveelheid mentale inspanning en speelruimte voor wilskracht of kennis te ontketent. We hebben reeds besproken hoe Pranayama oefeningen middels hun meer mechanische aanpak de pranische energie kunnen bevrijden en beheersen. Ook bevrijden ze de paranormale, mentale en spirituele energieën die normaal gesproken voor hun ontplooiing

van pranische kracht afhankelijk zijn. Maar hetzelfde kan door mentale wilskracht en oefening bereikt worden, of door ons steeds meer voor een hogere spirituele kracht van de *Shakti* te openen. Pranische Shakti kan, naargelang het doel dat de wil voor ogen heeft, niet alleen op onszelf, maar ook doeltreffend op anderen, op dingen of gebeurtenissen gericht worden. Haar effectiviteit is immens, op zich onbegrensd en alleen beperkt door gebrek aan kracht, zuiverheid en universaliteit van de wil die er, spiritueel of anderszins, op toegepast wordt; niettemin, hoe groot en sterk dan ook, het blijft een lagere formulering, een schakel tussen de menselijke geest en het lichaam en een instrumentele kracht. Ze bevat zeker een mate van bewustzijn en geestelijke aanwezigheid die we ook kunnen voelen, maar die is verhuld, geïnvolveerd en geheel door de drang tot handelen in beslag genomen. Aan deze activiteit van de *Shakti* kunnen we niet de hele verantwoordelijkheid voor ons handelen overlaten; onze persoonlijke en verlichte wil moet haar gaven met beleid gebruiken, dan wel een hogere sturing invoeren; want op zich gaat ze wel met een aanzienlijk grotere kracht te werk, maar nog steeds binnen het kader van onze onvolmaakte natuur en hoofdzakelijk vanuit de drijfveer en aansturing van de levenskracht in ons en niet overeenkomstig de wetmatigheid van het allerhoogste spirituele bestaan.

De kracht waarmee we normaal gesproken de pranische energie sturen is die van het fysieke denken. Maar wanneer we boven dat door het lichaam aangestuurde verstand uitstijgen, kunnen we ook de pranische energie overtreffen en het bewustzijn van een pure cognitieve energie bereiken, wat in feite een hogere formulering is van de *Shakti*. Daar worden we een universeel cognitief bewustzijn gewaar dat zowel in, rondom als boven ons - dat wil zeggen boven het niveau van onze gewone staat van denken - bestaat en nauw met deze energie verbonden is doordat het aan al onze wilsuitingen, kennisvormen en het psychische element in onze impulsen en emoties vorm geeft en substantie verschaft. We kunnen dit kenvermogen op de pranische energie laten inwerken en

haar de invloed, kleur, vorm, geaardheid en richting van onze ideeën, kennis en meer verlichte wilskracht laten aannemen om zo ons leven en emotionele bestaan meer met de hogere krachten van ons wezen, met onze idealen en spirituele aspiratie in harmonie te brengen. In onze gewone staat lopen beide persoonlijkheden en energieën, de mentale en pranische, in elkaar over en versmelten ze, zodat we ze nauwelijks van elkaar kunnen onderscheiden en zijn we niet in staat de een aan de ander ondergeschikt te maken om zo het hogere en meer begripsvolle beginsel het lagere te laten controleren. Maar wanneer we ons boven het lichamelijke verstand positioneren kunnen we tussen die twee vormen van energie en beide bestaansniveaus een helder onderscheid maken, hun activiteiten ontrafelen en met een duidelijker en krachtigere zelfkennis en een meer verlichte en zuivere wilskracht op hen inwerken. Het overwicht is evenwel niet compleet, spontaan of soeverein zolang we ons verstand als de belangrijkste en de leidende en sturende kracht blijven beschouwen. We ervaren namelijk dat de mentale energie zelf een afgeleid, lager en beperkend vermogen van de bewuste geest is en alleen vanuit geïsoleerde of samengestelde inzichten en onvolkomen en onvolledige half-lichten handelt, die we niettemin voor het volle en toereikende licht aanzien en waarbij er een kloof is tussen de idee en gedachte enerzijds en een doeltreffende wilskracht anderzijds. Ook worden we spoedig boven ons een veel hogere en verscholen kracht van de Geest en zijn *Shakti* gewaar, die voor het denken bovenbewust is, of maar gedeeltelijk via het verstand te werk gaat en waarvan al het andere een inferieur derivaat is.

Poeroesha en *Prakriti* zijn zowel op het mentale niveau als in de rest van onze persoonlijkheid nauw verbonden en in elkaar verweerd en we zijn niet in staat ziel en natuur helder te onderscheiden. Maar in een mentale substantie die zuiverder is, kunnen we gemakkelijker beide draden onderscheiden. De mentale Poeroesha is zoals we gezien hebben binnen zijn eigen oorspronkelijke cognitieve beginsel van nature in staat zich van de activiteiten van zijn *Prakriti* los te maken en zo ontstaat er binnen onze persoonlijkheid een verdeling tussen een

bewustzijn dat observeert en zijn wilsuiting kan intomen, en met bewustzijn doordrenkte energie die de verschillende vormen van weten, willen en voelen aanneemt. Deze onthechting verschaft de ziel op zijn hoogst een zekere vrijheid van de dwangmatigheid van haar mentale natuur. Want gewoonlijk worden we door de stroom van onze eigen en de universele actieve energie voortgedreven en meegesleurd waarbij we deels in haar golven spartelen en deels, door ons verstand erbij te bewaren en door onze mentale wilskracht in te zetten, boven water blijven en ogenschijnlijk onszelf sturen of op zijn minst vooruit komen; daarbij bemerken we evenwel dat dicht bij de pure essentie van het ik een deel van onszelf los staat van die stroom, rustig kan waarnemen en tot op zekere hoogte de volgende handeling en stap en in grotere mate zijn uiteindelijke koers kan bepalen. De Poeroesha kan eindelijk van terzijde, van achter of van boven als een sturende persoonlijkheid of aanwezigheid³⁷ door het vermogen tot goedkeuring en controle inherent aan het geestelijke, op *Prakriti* inwerken.

Wat we met deze relatieve vrijheid gaan doen hangt af van onze aspiratie, van ons idee over de relatie die we met onze hoogste ziel, met God en de Natuur moeten hebben. Mogelijk dat de Poeroesha die vrijheid op het mentale vlak zelf gebruikt om zich constant te observeren, ontwikkelen en corrigeren, om nieuwe natuurvormen te creëren, te verwerpen, wijzigen of initiëren en om een kalm en onpartijdig handelen en een hoog en zuiver satwisch evenwicht en ritme in haar energie te vestigen: een persoonlijkheid die het beginsel van bedachtzaamheid en evenwicht, *Satwa*, vervolmaakt. Dit alles kan enkel in een hoogstaande mentale perfectie van onze huidige intelligentie en van onze ethische en psychische persoonlijkheid resulteren, maar kan er ook toe leiden dat de Poeroesha, vanuit de bewustwording van een groter zelf in ons, zijn zelfbewust bestaan en natuurlijke activiteit onpersoonlijk, universeel en spiritueel maakt en een weidse kalmte dan wel brede vervolmaking van de vergeestelijkte verstandelijke energie van zijn wezen bereikt. Ook is het mogelijk dat de Poeroesha volledig terugtreedt en,

---

37 *Adhyaksa*, in Sanskriet, leider, voorzitter.

door zijn instemming te onthouden, de normale activiteit van denken en voelen helemaal op zijn beloop laat zodat het gebruikelijke patroon van handelen zijn brandstof verbruikt, van uitputting opgeeft en stilvalt. Die stilte kan ook aan de denkenergie opgelegd worden door zijn bedrijvigheid te ontmoedigen en constant tot kalmte te manen. Wanneer deze kalmte en mentale stilte bestendig blijken, kan de ziel daardoor tot een onuitsprekelijke rust van de geest opstijgen en in omvangrijke mate tot stillegging van de Natuurlijke activiteiten overgaan. Maar het is ook mogelijk dat de ziel van deze verstilling van denken en voelen en van de bekwaamheid om de gewoonten van de lagere natuur op te schorten een eerste stap maakt naar het ontdekken van een superieure vormgeving, een hoger niveau in de bestaanswijze en energie van onze persoon om vervolgens middels een opstijging en transformatie de supramentale macht van de geest te bereiken. En dit kan zelfs, hoewel met meer moeite, gedaan worden zonder in het normale denken tot de volledige staat van rust over te gaan, namelijk door een gestage en steeds diepere transformatie van alle mentale in hun overeenkomstige supramentale krachten en activiteiten. Want alles in het verstand stamt van iets in het supramentale af en is er een beperkte, lagere, aarzelende of foutieve vertaling in denkpatronen van. Maar geen van deze ontwikkelingen kan met succes enkel door de louter individuele en op zichzelf staande kracht van onze verstandelijke Poeroesha tot stand gebracht worden, maar heeft de hulp, ondersteuning en leiding nodig van het goddelijke Zelf, de *Ishwara*, de *Purushottama*. Want het supramentale is het goddelijke verstand en pas op het supramentale vlak bereikt een individu zijn ware, integrale, verlichte en volmaakte relatie met de hoogste en universele Poeroesha en de hoogste en universele *Para Prakriti*.

Naarmate het verstand in zuiverheid en het vermogen tot stilte of onthechting van zijn eigen beperkte denkpatronen groeit, wordt het de bewuste aanwezigheid van het Zelf, de verheven en universele Geest gewaar en is in staat die zich eigen te maken, te weerspiegelen of in diens bewuste aanwezigheid te treden en

tegelijk wordt het verstand zich ook van de treden en machten van de geest die hem overstijgen bewust. Het wordt een oneindigheid van wezenlijk bewustzijn, een eindeloze oceaan van alle kracht en energie van onbegrensd bewustzijn gewaar en een eindeloze oceaan van *Ananda*, van spontaan bestaansgeluk. Het kan zijn dat het zich maar in een of twee opzichten van deze aanwezigheid bewust is, want het verstand kan wat in een hogere ervaring onlosmakelijke krachten van het Ene zijn, afzonderen en exclusief als separaat en oorspronkelijke beginsel voelen, dan wel ervaren als drie-eenheid of samenstelling die een eenheid laat zien of bereikt. Het verstand kan zich meer van het Poeroesha of het *Prakriti* aspect van het Ene bewust zijn. Het Poeroesha aspect openbaart zich als Zelf of Geest, als het Zijn of als het ene unieke Zijnde dat bestaat – de goddelijke *purushottama* – en de individuele onsterfelijke ziel, de *Jiva*, kan volledig één worden met het tijdloze zelf of met de universaliteit van de Poeroesha, of kan het genoeg smaken van een intimiteit, een immanentie en een verscheidenheid zonder enige spoor van afgescheidenheid en tevens, onlosmakelijk daarvan en geheel tegelijkertijd, van de eenheid van bestaan genieten en het genoeg van de verschillende relaties binnen de ervaring van de actieve natuur beleven. Bij het *Prakriti* aspect komen de macht en *Ananda* van de Geest naar voren en manifesteren die Oneindigheid in schepselen en persoonlijkheden, in ideeën, vormen en krachten van het universum; dan openbaart zich de goddelijke *Mahashakti*³⁸, de oorspronkelijke Macht en hoogste Natuur die het oneindige bestaan in zich bergt en de wonderwerken van de kosmos creëert. Het denken en voelen worden zich van deze eindeloze oceaan van *Shakti* bewust, ofwel van haar aanwezigheid hoog boven het verstand, welke iets van zichzelf in ons uitstort om al wat we zijn en denken en willen en doen en ervaren te vormen; ofwel worden ze haar in hun omgeving of persoonlijkheid gewaar als een golf in de oceaankracht van de geest; dan wel als haar aanwezigheid in ons en haar werkzaamheid die weliswaar op onze huidige vorm van bestaan in de natuur geba-

---

38 Een Sanskriet begrip voor de allerhoogste creatieve energie in het universum.

seerd is, maar hoger haar oorsprong vindt en ons tot die hogere spirituele staat optilt. Het denken en voelen kunnen ook in haar oneindigheid opstijgen, die aanraken of zich in trance of *samadhi*³⁹ ermee verenigen; ze kunnen zich ook in haar universaliteit verliezen en dan verdwijnt onze individualiteit en is ons centrum van handelen niet langer binnen onszelf, maar ofwel buiten ons lichaamde zelf, dan wel nergens; onze mentale activiteiten behoren ons dan niet langer toe, maar betreden vanuit het universele dit omhulsel van verstand, leven en lichaam, verwezenlijken zich daar en laten geen afdruk in ons achter terwijl dit omhulsel van onszelf ook enkel een onbeduidende omstandigheid in haar kosmische immensheid is. Maar de in de integrale Yoga nagestreefde volmaaktheid is niet alleen om één met haar in haar hoogste spirituele macht en in haar universele activiteit te zijn, maar om de volheid van deze *Shakti* in ons individuele bestaan en onze geaardheid te realiseren en bezitten. Want de hoogste Geest is een, als Poeroesha of als *Prakriti*, als het bewuste zijn of als de kracht van dat bewuste zijn, en zoals de individuele ziel, *Jiva*⁴⁰ een met de hoogste Poeroesha in zijn essentie van zelf en geest is, zo is hij een met de *Shakti*⁴¹ in het aspect van de Natuur, in de actieve energie van zelf en geest. Deze dubbele eenheid te verwezenlijken is een voorwaarde voor de integrale zelfperfectie. De *Jiva* is dan een ontmoetingsplaats in het spel der eenheid van de allerhoogste Ziel met de Natuur.

Om deze volmaaktheid te bereiken, moeten we ons van de goddelijke *Shakti* bewust worden, haar in ons brengen en oproepen om ons hele stelsel te doordringen en de verantwoordelijkheid en last voor al ons handelen op zich te nemen. Dan bestaat er geen afzonderlijke persoonlijke wil of individuele energie meer die probeert ons handelen te bepalen, geen ervaring meer van een klein persoonlijk zelf als doener en evenmin blijft de lagere energie van de drie *gunas*,

---

39 *Samadhi*, geabsorbeerd zijn in innerlijk bewustzijn, in diepe contemplatie.

40 de individuele ziel

41 *para praktir jivabhuta*, het boven de Natuur uitstijgende spirituele Zijn dat de individuele Ziel (*Jiva*) is geworden.

de mentale, vitale en fysieke natuur, bestaan. De goddelijke *Shakti* vervult en leidt ons en neemt ons innerlijk handelen, ons uitwendig bestaan en onze Yoga op zich. Ze neemt de energie van het verstand, haar eigen lagere vormgeving, over en veredelt die tot haar hoogste en zuiverste en volste krachten van intelligentie en wilskracht en psychisch handelen. Ze verandert de mechanische energieën van verstand, leven en lichaam die ons momenteel leiden, tot manifestaties die vervuld zijn van de verrukking van haar eigen existentie en bewuste kracht en aanwezigheid. Ze manifesteert in ons heel de verscheidenheid aan spirituele ervaringen waar het menselijke individu toe in staat is. Als bekroning van dit proces laat ze het supramentale licht in de mentale niveaus indalen, verandert ze het mentale materiaal in supramentaal materiaal, transformeert ze alle lagere energieën tot energieën van haar supramentale natuur en verheft ze ons tot onze gnostische individualiteit. De *Shakti* openbaart zich als de kracht van de *Purushottama* en het is de *Ishwara* die zich in zijn supramentale en geestelijke macht manifesteert en de meester van ons bestaan, handelen, leven en Yoga wordt.

Hoofdstuk XVII

De Werking van de Goddelijke Shakti

De goddelijke *Shakti* is in haar wezenlijke aard de tijdloze kracht van het Goddelijke die zich als universele kracht in de tijd manifesteert, die alle bewegingen en activiteiten van het universum schept, vormt, in stand houdt en stuurt. Deze universele Macht nemen we allereerst op de lagere bestaansniveaus waar als mentale, vitale en materiele kosmische energie waarvan al onze mentale, vitale en fysieke activiteiten een werkwijze vormen. Voor onze yoga discipline is het noodzakelijk dat we diep van deze waarheid doordrongen zijn om aan de druk van het beperkte ego standpunt te ontsnappen en ons zelfs op deze lagere niveaus waar normaal gesproken het ego vrij spel heeft, te universaliseren. Inzien dat we niet de auteurs van ons handelen zijn, maar dat het deze Macht is die in ons en in alle anderen handelt, dat noch ik noch een ander de doener is, maar de ene *Prakriti*, dat is het uitgangspunt bij Karmayoga en is ook op de integrale yoga van toepassing. Het ego gevoel maakt het mogelijk te begrenzen, af te bakenen en een scherp onderscheid te maken, om de individuele vorm zoveel mogelijk te benadrukken en bestaat omdat het voor de evolutie van het lagere leven onmisbaar is. Maar als we naar een hoger goddelijk leven willen toegroeien, moeten we ons van de greep van het ego losweken en het uiteindelijk loslaten, want zoals de ontwikkeling van het ego voor het lagere bestaan onmisbaar is, zo is de omgekeerde ontwikkeling, namelijk het ego elimineren, dat ook. Inzien dat ons handelen niet uit onszelf voortkomt, maar uit de goddelijke *Shakti* die op de lagere niveaus van ons bewuste bestaan in de vorm van de lagere *Prakriti* werkzaam is, ondersteunt deze verandering in hoge mate. En als ons dat lukt, dan vermindert en vervaagt de scheidslijn tussen ons mentale, vitale en fysieke bewustzijn en dat van anderen; de beperkingen in het functioneren van ons bewustzijn bestaan dan nog steeds, maar de grenzen worden breder en verdwijnen in een brede er-

varing van en ruim inzicht in de universele werkzaamheid; de individuele differentiatie en specialisatie in de Natuur blijven voor hun doel behouden maar vormen niet langer een gevangenis. Het individu voelt bij alle verschillen hoe zijn denken, leven en lichamelijke bestaan een is met dat van anderen en een met de algeheel spirituele kracht in de Natuur is.

Dit vormt echter een stadium en is nog geen volledige perfectie. Het bestaan is naar verhouding wel vrijer en veelzijdiger geworden, maar blijft nog ondergeschikt aan de lagere natuur. Het ego van evenwicht, dynamiek en weerstand⁴² is kleiner geworden, maar nog niet weg; zelfs al is het ogenschijnlijk verdwenen, het is enkel in de diepere lagen van ons handelen, in de universele werking van de *gunas* weggezonken maar blijft daar bestaan en is op een heimelijke en onbewuste manier nog steeds werkzaam, klaar om zich op welk moment dan ook naar voren te dringen. De yoga-beoefenaar moet zich daarom eerst het inzicht en dan de ervaring eigen maken dat een enkele zelf of geest aan alle bestaande activiteiten ten grondslag ligt. Achter de Natuur moet hij die ene unieke, hoogste en universele Ziel gewaar worden. Hij moet niet alleen voelen, maar ook zien dat alles de schepping van een enkele kracht, van *Prakriti* ofwel de Natuur is, maar dat alle activiteiten van die kracht uit het Goddelijke in alles, van die ene Godheid in allen stammen, hoe versluierd, verdraaid en zelfs misvormd door overdracht aan het ego en de *gunas* dan ook – de misvorming ontstaat namelijk door omzetting in lagere vormen. Deze gewaarwording vermindert de openlijke of heimelijke weerstand van het ego nog meer en als het grondig gebeurt, wordt het voor het ego daardoor moeilijk of onmogelijk om zich zo op te dringen dat het verdere vooruitgang kan verstoren of verhinderen. Zo het egogevoel nog blijft interveniëren, dan wordt het enkel een factor die van buiten komt en hangt er nog maar een fractie van de waas van oude onwetendheid over de buitenste laag van het bewustzijn en zijn activiteiten. Vervolgens moet de beoefenaar zich bewust worden van de universele *Shakti*, haar zien, voelen en de

---

42 De drie *gunas*, oer-kwaliteiten, respectievelijk *sattwa*, *rajas* en *tamas* in Sanskriet.

machtige zuiverheid van haar hogere activiteit, van haar supramentale en spirituele werking kunnen dragen. Deze ruimere visie op de *Shakti* stelt ons in staat aan de controle van de *gunas* te ontkomen, hen tot hun goddelijke tegenhangers om te vormen en in een bewustzijn te geraken waarin Ziel en Natuur een ongescheiden eenheid vormt zonder dat de een zich in of achter de ander verbergt. In dat bewustzijn wordt de *Shakti* ons in iedere beweging evident en op een natuurlijke, spontane en onweerstaanbare manier als niets anders dan de actieve aanwezigheid van het Goddelijke gevoeld, als de allerhoogste Geest en Ziel in de gedaante van kracht.

In deze hogere staat openbaart de *Shakti* zich als de aanwezigheid of potentie van het oneindige bestaan, bewustzijn, willen en welbehagen en wanneer ze op die wijze gezien en ervaren wordt, richt de persoon zich hoe dan ook op haar: door zijn adoratie, wil of streven, of door die aantrekkingskracht die het kleinere voor het grotere voelt, om haar te leren kennen, door haar vervuld en gedreven te worden, er een met haar te zijn in het voelen en handelen van onze hele natuur. Maar in het begin, zolang we nog in het denken leven, blijven we door een kloof gescheiden, dan wel tweeslachtig te werk gaan. We voelen goed hoe de mentale, vitale en fysieke energie in ons en in het universum van de hoogste *Shakti* is afgeleid, maar ervaren haar ook als een inferieure, afzonderlijke en op bepaalde manier heel andere werkzaamheid. De ware spirituele kracht stuurt weliswaar haar boodschappen of haar licht en de kracht van haar hogere aanwezigheid naar de lagere niveaus, en kan incidenteel of voor langere tijd neerdalen en bezit van ons nemen, maar raakt dan vermengd met de inferieure werking en transformeert en vergeestelijkt die wel gedeeltelijk, maar verandert en vermindert in dat proces ook zelf. De hogere werkzaamheid wordt telkens onderbroken en de menselijke natuur blijft dualistisch. We bemerken mogelijk ook dat de *Shakti* onze individualiteit tot een hoger geestelijk plan optilt en haar dan weer naar een lager niveau laat zakken. Deze wisselingen moeten gezien worden als de natuurlijke schommelingen van een transformatie-proces dat ons

van het normale tot het spirituele bestaan brengt. Zolang de schakel tussen het mentale en spirituele handelen niet gevormd is en een hogere kennis niet op alle activiteiten van ons bestaan wordt toegepast, kan in de integrale Yoga deze transformatie of vervolmaking niet voltooid zijn. De supramentale of gnostische energie is die schakel waardoor de onberekenbare eindeloze macht van het hoogste zijn, bewustzijn en welbehagen wordt omgezet tot de ordenende goddelijke wil en wijsheid, tot de klaarheid en kracht in de hele persoon die al het denken, willen, voelen en handelen vorm geeft en de daarmee samenhangende individuele impulsen vervangt.

De supramentale *Shakti* kan in het denken zelf de vorm van een vergeestelijkt licht en intuïtieve kracht aannemen, wat een verhoogde maar cognitief toch nog beperkte geestelijke werkzaamheid betekent. Of ook kan ze het denken in zijn geheel transformeren en de hele persoon tot het supramentale niveau opheffen. Hoe het ook zij, de eerste vereiste in dit deel van de Yoga is om het ego van de doener, de ego-gedachte en het gevoel dat we ons eigen handelen initiëren los te laten, evenals de controle over het resultaat om het ego met de gewaarwording en het gevoel van de universele *Shakti* laten versmelten die ons eigen handelen en dat van anderen en van alle personen en krachten in de wereld initieert, vormgeeft en voor haar doelen gebruikt. Deze realisatie kan alleen dan in alle delen van onze persoonlijkheid absoluut en volledig worden, als we erin slagen om ons het inzicht en gevoel eigen te maken dat de *Shakti* - in al haar vormen en op alle niveaus van onze eigen en de wereld persoonlijkheid - de materiele, vitale, mentale en supramentale energie van het Goddelijke is en bovendien te zien en ervaren hoe dat alles, al die krachten en al die niveaus, zelf-formuleringen zijn van de ene spirituele *Shakti*, oneindig in zijn, bewustzijn en gelukzaligheid. Dit vermogen kan zich eerst op de lagere niveaus en in de lagere energievormen manifesteren en daarna zijn hogere geestelijke natuur openbaren, maar dat is niet altijd zo. En wanneer het eerst als mentale, vitale of fysieke universaliteit komt, moeten we ervoor zorgen dat we daar niet in blij-

ven steken. Het vermogen kan zich daarentegen meteen in zijn hogere realiteit en in de macht van de spirituele pracht voordoen. Dan zal het moeilijk zijn die Kracht te verdragen en vast te houden totdat ze haar sterke handen op die energieën van de lagere bestaansniveaus heeft gelegd en die heeft getransformeerd. Die moeilijkheid zal geringer zijn naarmate we ons een bredere rust en gelijkmatigheid eigen gemaakt hebben en ofwel het ene kalme onbeweeglijke zelf in alles ervaren, voelen en beleven dan wel ons waarachtig en volledig aan de goddelijke Meester van de Yoga overgeven.

Daarbij moeten we niet vergeten om met de drie Goddelijke krachten in ieder levend bestaan rekening te houden. In ons gewone bewustzijn ervaren we deze drie als onszelf, de individuele Ziel (*Jiva*) in de vorm van het ego, als God – welke opvatting van God we dan ook mogen hebben – en als Natuur. In de spirituele ervaring zien we God als het hoogste Zelf of de hoogste Geest, of als het Wezen waar we uit voortkomen en in wie we leven en bewegen. We ervaren de Natuur als Zijn Kracht of als Godskracht, of als Spirituele Macht in actie zowel in onszelf als in de wereld. De Individuele Ziel zelf is dan dit Zelf, dit Spirituele en Goddelijke⁴³ omdat hij een met hem is in de essentie van zijn wezen en bewustzijn, maar als individu is hij slechts een stuk van het Goddelijke, een zelf van de Geest en, wat zijn natuurlijk bestaan betreft, een vorm van de *Shakti*, een kracht van God in activiteit en ontwikkeling⁴⁴. In het begin, als we ons bewust worden van God of van de *Shakti*, komen de moeilijkheden van onze relatie met Hem of Haar uit het ego-bewustzijn voort voor zover we dat in de spirituele relatie toelaten. Het ego in ons maakt naast spirituele ook andere aanspraken op het Goddelijke en in zeker zin zijn die aanspraken legitiem, maar zo lang als en in de mate dat ze een egoïstische gedaante aannemen, brengen ze veel grofheid en ingrijpende misvormingen met zich mee, beladen als ze zijn met een element van onwaarheid, met ongewenste reacties en de fouten die daarvan het gevolg

43 *So ham*, Sanskriet voor: ik ben hem.

44 *para praktir jivabhuta*, het boven de Natuur uitstijgende spirituele Zijn dat de individuele Ziel (*Jiva*) is geworden.

zijn; de relatie kan slechts helemaal waarachtig, gelukkig en volmaakt zijn wanneer deze aanspraken deel van de spirituele aanspraak worden en hun egoïstisch karakter verliezen. En inderdaad kan de aanspraak van onze persoonlijkheid op het Goddelijke in absolute zin alleen dan vervuld worden als het niet langer een aanspraak is, maar een vervulling van het Goddelijke middels het individu wordt, wanneer we daar alleen gelukkig mee zijn, wanneer we tevreden zijn in de heerlijkheid van de eenheid van zijn, tevreden om het hoogste Zelf en de Meester van het bestaan middels onze steeds volmaaktere Natuur op ieder moment de wil van zijn absolute wijsheid en kennis te laten verrichten. Dat is de betekenis van zelf-overgave van het individuele zelf aan het Goddelijke, *Atma-samarpana*. Dit sluit de heerlijkheid van het een-zijn, van deelname aan de goddelijke ervaring, aan wijsheid, kennis, helderheid, kracht en volmaaktheid niet uit en evenmin dat we naar de voldoening van de goddelijke vervulling in ons streven, maar dit streven en deze wil zijn de onze omdat het zijn wil in ons is. In het begin reflecteert onze wil enkel de goddelijke wil, omdat onze eigen persoonlijkheid nog belangrijk voor ons is, maar gaandeweg valt het onderscheid weg, wordt het minder persoonlijk en verliest het uiteindelijk iedere zweem van afgescheidenheid omdat de wil in ons identiek geworden is met de goddelijke Energie en de werking van de goddelijke *Shakti*.

Gelijkerwijs heeft ons ego-gevoel ook de drang om, zodra het de oneindige *Shakti* boven ons en rondom ons gewaar wordt, Haar in bezit te nemen en deze grotere macht voor egoïstische doeleinden te gebruiken. Dat is erg gevaarlijk, want het brengt een gevoel en ook een zekere realiteit van een sterke, soms titanische kracht met zich mee en het vitale ego zou zich, verrukt als het is van deze nieuwe enorme kracht en in plaats van te wachten tot het gezuiverd en getransformeerd is, in gewelddadige en verkeerde activiteiten kunnen uitleven en tijdelijk of gedeeltelijk de zelfzuchtige arrogante *Asura* kunnen worden die de hem gegeven kracht voor zijn eigen en niet het goddelijke doel gebruikt; echter, als het daarmee doorgaat leidt die weg uiteindelijk tot spirituele ondergang en

materieel verval. Zelfs zich als het instrument van het Goddelijke beschouwen, is geen perfecte remedie; want als een sterk ego zich ermee bemoeit, vervormt het de spirituele relatie en onder het mom van een instrument van het Goddelijke te zijn, is het in werkelijkheid erop gericht om God tot zijn instrument te maken. De enige remedie is om egoïstische aanspraken, van welke aard dan ook, tot rust te brengen, persoonlijke inspanning en individuele krachtsinspanning, die zelfs het evenwichtige ego niet kan vermijden, consequent te verminderen en in plaats van beslag op de *Shakti* te leggen en haar voor eigen doeleinden te gebruiken, de *Shakti* ons in bezit te laten nemen en ons voor het goddelijke doel laten gebruiken. Dat lukt niet meteen – en zolang we ons alleen van de lagere vorm van universele energie bewust zijn is het ook niet zonder gevaar, want zoals gezegd moet er vanuit ofwel de mentale Poeroesha of van daarboven een vorm van sturing zijn – maar blijft wel het doel dat we voor ogen moeten hebben en dat pas volledig gerealiseerd kan worden wanneer we de hoogste spirituele aanwezigheid en vorm van de Goddelijke *Shakti* onweerstaanbaar gewaar worden. Ook deze overgave van alle activiteit van het individuele zelf aan de *Shakti* is in feite een vorm van ware zelf-overgave aan het goddelijke.

Een heel doeltreffende manier van zuivering is zoals we gezien hebben dat de mentale Poeroesha een stapje terug doet, de positie van passieve getuige aanneemt om zo zichzelf en de verrichtingen van de Natuur in het lagere en normale bestaan te observeren en ervaren; maar om perfectie te bereiken moet dit met de wil gepaard gaan om de gezuiverde natuur tot het hogere spirituele bestaan te brengen. Eenmaal voltooid, is de Poeroesha niet langer enkel de getuige van zijn *prakriti*, maar ook de meester: de *Ishwara*. In het begin is het wellicht niet duidelijk hoe het ideaal van actief zelf-meesterschap te rijmen valt met het ogenschijnlijk tegengestelde ideaal van zelf-overgave en een gewillig instrument worden van de goddelijke *Shakti*. Maar op het spirituele niveau is er feitelijk geen probleem. De individuele ziel kan alleen meester worden in de mate dat hij een wordt met God, zijn hoogste Zelf. En in die eenheid en eenwording met het

universum is hij ook in het universele zelf één met de wil die alle verrichtingen van de Natuur bepaalt. Maar minder transcendent en meer rechtstreeks is hij ook in zijn individuele daden een portie van het Goddelijke en deelt hij in het meesterschap over zijn natuur van Dat waar hij zich aan overgegeven heeft. Zelfs als instrument is hij een bewust en geen mechanisch stuk werktuig. In zijn Zielsaspect is hij een met het Goddelijke en heeft hij deel aan het goddelijk meesterschap van de *Ishwara*. In zijn natuurlijke aspect is hij in zijn universaliteit een met de kracht van het Goddelijke, terwijl hij in zijn individuele persoonlijkheid een werktuig van de universele goddelijke *Shakti* is, want de geïndividualiseerde kracht bestaat om het doel van de universele Macht te voleinden. De individuele Ziel is zoals we gezien hebben de ontmoetingsplaats voor het spel van de Goddelijke tweeling – Poeroesha en *Prakriti* – terwijl ze terzelfder moment in het hogere spirituele bewustzijn met dit duale aspect een eenheid vormt en alle goddelijke relaties die door hun interactie worden geschapen incorporeert en verenigt. Dit is wat de duale attitude mogelijk maakt.

Dit resultaat kan echter ook zonder het stadium van een passieve mentale Poeroesha bereikt worden en wel door een Yoga die steeds in hoofdzaak actief is. Beide methoden kunnen ook in combinatie en afwisselend toegepast worden en uiteindelijk fuseren. Het vraagstuk van spiritueel handelen krijgt daarmee een simpelere vorm. Er zijn namelijk drie stadia in die dynamische ontwikkeling. In het eerste is de individuele Ziel, *Jiva*, zich van de hoogste *Shakti* bewust, neemt ze haar kracht in zichzelf op en gebruikt die onder haar leiding. Ze voelt zich daarbij in zekere zin de ondergeschikte uitvoerder en als minder verantwoordelijk voor de activiteit – in het begin wellicht zelfs als verantwoordelijk voor het resultaat; maar dat verdwijnt, want het resultaat wordt als zaak van de hogere Macht ervaren en alleen de activiteit wordt gedeeltelijk als het eigen handelen gevoeld. De Yoga beoefenaar voelt dan weliswaar dat hij het is die denkt, wilt en doet, maar ervaart ook de achterliggende goddelijke *Shakti* of *Prakriti* die al zijn denken, willen, voelen en handelen stuurt en vormt: de indi-

viduele energie behoort hem in zekere zin toe, maar enkel als vorm en werktuig van de universele goddelijke Energie. De Meester van de Kracht blijft mogelijk door de werking van de *Shakti* een tijd lang voor hem verborgen, of hij kan de *Ishwara* soms of voortdurend gewaar worden. Is dat laatste het geval, dan worden er drie dingen helder in zijn bewustzijn, hijzelf als dienaar van de Heer, de ondersteunende *Shakti* als grote Macht die de energie levert, het handelen vormt en de resultaten formuleert en de Heer die van boven door zijn wil de gehele activiteit bepaalt.

In het tweede stadium verdwijnt de individuele doener, maar een vorm van quietistische passiviteit neemt niet noodzakelijk zijn plaats in; dynamisch handelen blijft mogelijk, maar wordt door de *Shakti* gedaan. Haar vermogen tot weten neemt als gedachte in ons denken vorm aan; de Yoga beoefenaar heeft het gevoel dat hij niet zelf denkt, maar dat de *Shakti* in hem denkt. Eenmaal dat de *Shakti* rechtstreeks aanwezig is en het gehele stelsel volledig bezit, worden willen, voelen en handelen ook op dezelfde wijze enkel haar vormgeving, verrichting en activiteit. De individuele beoefenaar denkt, wilt, voelt en handelt niet, maar de gedachte, wil, emotie en daad gebeuren in zijn systeem. Bij het handelen verdwijnt het individu in de eenheid met de universele *Prakriti*: het wordt een geïndividualiseerde vorm en werking van de goddelijke *Shakti*. Hij blijft zich wel van zijn individuele bestaan bewust, maar dan zoals de Poeroesha, die de hele activiteit ondersteunt en observeert, er in zijn zelfkennis van bewust is en door zijn deelname de goddelijke *Shakti* in staat stelt de werken en wil van de Heer in hem te verrichten. De Meester van de kracht blijft dan soms door de werking van de kracht verborgen, maar blijkt andere keren haar verrichtingen te sturen en af te dwingen. Ook in dit stadium manifesteren zich drie zaken in het bewustzijn: de *Shakti* die al het weten, denken, willen, voelen en handelen voor de Heer middels een instrumentele menselijke vorm uitvoert, de Heer, de Meester van het bestaan, die al haar handelen initieert en stuurt, en onszelf als de ziel – de Poeroesha van haar individuele activiteit – die de vreugde ervaart

van alle relaties met hem die door haar werkzaamheden worden gecreëerd. Deze verwezenlijking kan nog een andere vorm aannemen, waarbij de individuele Ziel in de *Shakti* opgaat en er een mee wordt en dan blijft enkel het spel van de *Shakti* met de Heer, van *Mahadeva* en *Kali*, *Krishna* en *Radha*⁴⁵ en de God en Godin over. Deze manifestatie van de Natuur en kracht van het Goddelijk wezen te verwerklijken, is voor de individuele Ziel de meest intense vorm van zelf-realitatie.

Een derde stadium ontstaat naarmate het Goddelijke, de Heer, zich in heel ons bestaan en al ons handelen meer en meer manifesteert. Dat begint wanneer we hem constant en onafgebroken gewaar worden. Hij wordt in ons als bezitter van ons bestaan en boven ons als vorst over al onze werken gevoeld en zijn werken worden niet anders dan Zijn manifestatie in ons individuele Zielleven. Heel ons bewustzijn is zijn bewustzijn, al ons weten zijn weten, geheel ons denken zijn denken en al ons willen zijn willen, al ons gevoel is zijn *Ananda* en is een vorm van zijn heerlijkheid van bestaan en al onze daden worden zijn daden. Het onderscheid tussen de *Shakti* en de Heer begint te vervagen; in ons blijft enkel de bewuste activiteit van het Goddelijke met het grote Goddelijke zelf dat die activiteit ondersteunt, omringt en bezit; heel de wereld en Natuur wordt ervaren als enkel dat ene, maar nu volledig bewust, de Betovering van het ego, *Maya*, is verbroken, en de Individuele Ziel bestaat zuiver als eeuwige portie van zijn wezen⁴⁶, dat ontsprongen is om een goddelijke individualisering te ondersteunen en dat nu in de volle aanwezigheid en macht van het Goddelijke en de in zijn persoon gemanifesteerde en voltooide vreugde van de Geest zijn vervulling vindt. Dit is de hoogste verwezenlijking van de volmaaktheid en verrukking van de actieve eenwording; want daarboven zou alleen het bewustzijn van de Avatar kunnen bestaan: de *Ishwara*, de Allerhoogste, die zelf een menselijke naam en vorm aanneemt om in de *Lila*, het Spel, te acteren.

---

45 Godheden uit de Vedische traditie die het spel tussen Ziel en Natuur personifiëren.

46 In Sanskriet; de *Jiva* wordt *aṁśa sanātana*, de eeuwige oorsprong

Hoofdstuk XVIII

Geloof en Shakti

De drie delen van de vervolmaking van onze instrumentele natuur waarvan we tot nog toe de algemene kenmerken bekeken hebben – de perfectie van het verstand, hart, vitale bewustzijn en lichaam, de vervolmaking van de fundamentele zielskrachten en de overgave van ons instrumentarium en handelen aan de goddelijke *Shakti* – danken hun vooruitgang steeds aan een vierde kracht die, openlijk en in het verborgen, de spil van iedere onderneming en activiteit is: geloof, ofwel *shraddha* in het Sanskriet. Het volmaakte geloof betekent dat de gehele persoonlijkheid met de waarheid die ze gezien heeft of die haar ter aanvaarding aangeboden is, instemt. Geloof werkt in wezen vanuit een vertrouwen van de ziel in haar eigen wil tot zijn tot worden en bereiken en vanuit haar grondidee van zich zelf, de dingen en haar kennis, waarvan het geloof van het intellect, de instemming van het hart en het verlangen van het emotionele denken om te bezitten en verwezenlijken, de uitwendige gedaanten zijn. In welke vorm dan ook, dit geloof van de ziel is voor de handelende persoonlijkheid onmisbaar en de mens kan zonder dat geen stap in zijn leven zetten, laat staan een stap vooruit naar een nog niet verwezenlijkte volmaaktheid. Het is een zo centraal en fundamenteel iets, dat de Gita er met recht van kan zeggen dat een mens is wat hij gelooft⁴⁷ en bovendien is het zo dat hij al wat hij voor mogelijk houdt en waarna hij streeft ook daadwerkelijk kan creëren en worden. Zo is in de integrale Yoga een vorm van geloof onmisbaar die te omschrijven is als geloof in God en zijn Kracht, geloof in de aanwezigheid en macht van het Goddelijke in ons en in de wereld en een geloof dat de hele wereld de werking van een enkele goddelijke *Shakti* is, dat alle stappen in de Yoga, alle moeite, tegenslag en mislukking evengoed als de successen, voldoeningen en overwinningen noodzakelijk en nuttig zijn en dat we door een stevige, constante en sterke afhankelijkheid van God's Kracht en een totale over-

---

⁴⁷*yo yacchraddhah sa eva sah'*, in Sanskriet: wat hij gelooft te kunnen zijn en volledig vertrouwt te zullen worden, daartoe verandert hij van aard, daarheen evolueert hij, of dat ontdekt hij. Zie hfdst III.

gave daaraan de eenwording en vrijheid en overwinning en volmaaktheid kunnen bereiken.

De vijand van geloof is twijfel en toch heeft ook twijfel zijn nut en noodzaak omdat de mens in zijn onwetendheid en in zijn voortschrijdend inzicht door twijfel bezocht moet worden, anders zou hij koppig aan kortzichtig geloof en beperkte kennis blijven vasthouden en niet in staat zijn aan zijn fouten te ontkomen. Als we het pad van Yoga betreden verdwijnen deze bruikbaarheid en noodzaak van twijfel niet helemaal. De integrale Yoga richt zich niet louter op begrip van een bepaald fundamenteel beginsel, maar op kennis en gnosis die heel de activiteit van het leven en de wereld omvat en erop toepasbaar is. Die zoektocht naar kennis begint met ongelouterde denk-activiteit en gaat, voordat ze door een groter licht gezuiverd en getransformeerd is, daar nog kilometers mee gepaard: we dragen een aantal intellectuele opvattingen en overtuigingen met ons mee die geenszins allemaal juist of afgerond zijn en worden vervolgens door een menigte nieuwe opvattingen en suggesties belaagd die onze instemming vragen. Het zou fataal zijn die in de gedaante dat ze tot ons komen, te omarmen en eraan vast te houden zonder naar hun eventuele onjuistheid, beperktheid of onvolkomenheid te kijken. In een bepaalde fase van de Yoga wordt het zelfs noodzakelijk om geen enkele intellectuele gedachte of mening in zijn intellectuele vormgeving voor altijd als ultieme waarheid te accepteren, maar in beraad te houden totdat ze in een geestelijke, door supramentaal weten verlichte ervaring hun juiste plaats en transparante vorm van waarheid hebben gekregen. En dit geldt des te meer voor de op leven en overleven gerichte verlangens en denk-impulsen, die voordat we integraal begeleid worden, vaak als aanwijzingen voor een tijdelijk noodzakelijke activiteit voorlopig geaccepteerd moeten worden, maar die we niet met complete instemming van de ziel moeten omhelzen, want uiteindelijk moeten we al deze verlangens en impulsen achter ons laten of anders transformeren en vervangen door een goddelijke wilsuiting die de levenskrachten aanstuurt. Vertrouwen in het hart zowel als zijn geloof en over-

tuiging in de emoties zijn zeker van belang onderweg, maar kunnen pas een betrouwbare gids zijn wanneer ook zij door de lichtende instemming van een goddelijke Heerlijkheid – die één is met de goddelijke wil en kennis – opgenomen, gezuiverd, getransformeerd en uiteindelijk vervangen worden. Er is niets in de lagere natuur, van de rede tot de levenskracht, waar de Yoga beoefenaar een volledig en permanent vertrouwen in kan schenken, totdat tenslotte de geestelijke waarheid, kracht en Heerlijkheid zijn enige gids voor het geestelijk denken en de inspiratie en meester over zijn daden worden.

En toch is geloof continu en bij iedere stap noodzakelijk want het is de onmisbare instemming van de ziel en zonder die instemming kan er geen vooruitgang zijn. Ons geloof moet eerst trouw zijn aan de essentiële waarheid en uitgangspunten van de Yoga. Ook al wordt dit geloof in het intellect versluierd, in het hart tot wanhoop gebracht en in de verlangens van het emotionele denken door constante tegenwerking en mislukking vermoeid en uitgeput, iets in de binnenste ziel moet eraan vasthouden en ernaar terugkeren, anders lopen we het risico onderweg te blijven steken en het pad uit zwakte en onvermogen om tijdelijke tegenslag, teleurstelling, belemmering en gevaar het hoofd te bieden, te verlaten. Net als in het leven gaat de overwinning in de Yoga naar de diegene die tot het eind iedere nederlaag en desillusie en alle confronterende, vijandige en strijdige gebeurtenissen en krachten onvermoeid het hoofd biedt. Hij ziet zijn geloof werkelijkheid worden want voor de ziel en de goddelijke Kracht in de mens is niets onmogelijk. Zelfs blind en onwetend geloof is beter dan de sceptische twijfel die onze spirituele mogelijkheden de rug toekeert en beter dan het constante gezeur van ons bekrompen, kleinzielige, kritische en fantasieloze intellect⁴⁸ dat onze missie met verlamdend gepieker achtervolgt. De beoefenaar van integrale Yoga moet op den duur beide onvolkomenheden wel overwinnen. Waar hij mee ingestemd heeft en heel zijn verstand, hart en wilskracht voor inzet, namelijk de goddelijke vervolmaking van de totale menselijke persoonlijk-

---

48 *Asuya* in Sanskriet, gemopper, geneuzel, gezeur.

heid is voor het normale intellect ogenschijnlijk onmogelijk omdat het de huidige levensfeiten tegenspreekt en nog lang door de huidige ervaring gelogenstraft wordt, iets dat overigens met alle verreikende en moeilijke doelstellingen gebeurt en dat zelfs door mensen met spirituele ervaring wordt aangevochten, omdat ze geloven dat binnen ons lichaam de huidige natuur de enig mogelijke menselijke natuur is en dat we alleen door het aardse leven of zelfs ieder individu bestaan te verzaken een hemelse volmaaktheid dan wel verlossing door uitdoving kunnen bereiken. Bij het streven naar ons doel zal het kortzichtige maar constant kritiserende intellect nog lang genoeg meer dan voldoende grond voor zijn gejammer en gezanik hebben omdat het zich handig op de waan van het moment en het geheel van vaststaande feiten en ervaring baseert, niet verder wil kijken en de geldigheid van de aanwijzingen en lichtpuntjes dat het ook anders kan, in twijfel trekt. Als de zoeker aan die bekrompen suggesties toegeeft, zal hij of zijn doel voorbij schieten dan wel op zijn weg ernstige vertraging of hinder ondervinden. Aan de andere kant staan kortzichtig of blind geloof een ruimer succes in de weg. Ze leiden tot veel teleurstelling en desillusie, binden ons aan de verkeerde doeleinden en verhinderen de groei naar bredere formuleringen van waarheid en volmaaktheid. In haar voortstuwende werking heeft de Shakti weinig geduld met welke vorm van onwetendheid en blindheid dan ook en spaart ze zelfs niet wat ten onrechte en bijgelovig in haar vertrouwt, We moeten bereid zijn al te grote gehechtheid aan vormen van geloof achter ons te laten en alleen aan de reddende werkelijkheid vast te houden. Een groot en ruimdenkend, spiritueel en intelligent geloof, vervuld met de brede intelligentie van een hoogstaand denken dat met verstrekkende mogelijkheden instemt, kenmerkt de *shraddha* die voor de integrale Yoga nodig is.

Deze *shraddha* – het Engelse woord '*faith*' geeft de betekenis ontoereikend weer – is in werkelijkheid een invloed van de hoogste Geest en haar licht is een boodschap van ons supramentale wezen dat de lagere natuur oproept uit zijn kleingeestig heden naar een grootse zelf-wording en zelf-overstijging op te klim-

men. En haar invloed en roep worden niet zozeer door het intellect, het hart of de emoties maar door de innerlijke ziel gehoord, die de waarheid van haar eigen missie en bestemming beter kent. De omstandigheden die tot onze eerste schreden op het pad leiden zijn niet de ware indicatie van het wezenlijke iets dat in ons aan het werk is. Het intellect, het hart of de verlangens van het emotionele denken of zelfs meer toevallige gebeurtenissen of uiterlijke prikkels kunnen daarbij een rol spelen; als die echter het enige zijn, kunnen we minder zeker van onze trouw aan de roeping en onze blijvende volharding in de Yoga zijn. Het intellect verlaat het ooit aantrekkelijke idee namelijk weer gemakkelijk, het gevoel stompt af en dooft uit en de verlangens van het emotionele denken richten zich op andere doeleinden. In werkelijkheid zijn de uiterlijke omstandigheden slechts een denkmantel voor de eigenlijke geestelijke activiteit, en als de geest is geraakt en de innerlijke ziel de roep heeft gehoord, blijft de *shraddha* standvastig en trotseert ze iedere poging haar te doven of te negeren. Niet dat intellectuele twijfel haar niet raakt of dat het hart aarzelt of dat teleurgestelde verlangens van het emotionele denken het onderweg laten afweten. Dat is soms, zelfs vaak, bijna onvermijdelijk, speciaal in ons geval, kinderen als we zijn van een tijdperk van rationaliteit en scepticisme en van materialistische ontkenning van geestelijke waarheid, dat zijn geverfde wolken nog niet voor het gelaat van de zon van een grotere werkelijkheid heeft weggehaald en zich nog verzet tegen het licht van spirituele intuïtie en innerlijke ervaring. Heel waarschijnlijk zullen dergelijke pijnlijke en donkere perioden zich herhaaldelijk blijven voordoen. Zelfs de *Vedische Rishis*⁴⁹ beklagden zich daar al zo vaak over: “langdurige verbanningen uit het licht”. En de wolken kunnen zo donker en de nacht van de ziel kan zo zwart zijn dat het geloof ons schijnbaar volledig in de steek heeft gelaten. Maar altijddurend waakt de ongeziene innerlijke geest en keert de ziel met hernieuwde kracht en een zekerheid die slechts verduisterd en niet uitgedoofd was terug. Want uitdoven is onmogelijk wanneer eenmaal het innerlijke zelf zijn be-

---

49 Zieners uit de grijze oudheid die hun spirituele ervaring in de vorm van vedische 'gezangen' mondeling doorgaven.

sluit genomen heeft en weet. Het Goddelijke houdt ondanks alles onze hand steeds vast en als hij ons ogenschijnlijk laat vallen, is dat alleen om ons hoger te laten stijgen. Deze behouden terugkeer ervaren we zo vaak dat ontkennende twijfel tenslotte onmogelijk worden en dat, zodra het fundament van gelijkmatigheid eenmaal vast verankerd is en helemaal wanneer de zon van gnosis opgekomen is, de twijfel geheel en al verdwijnt omdat zijn oorzaak en nut voorbij zijn.

Naast geloof in de fundamentele uitgangspunten, ideeën en richting van de Yoga moeten we bovendien in de praktijk van alledag een concreet vertrouwen hebben in ons welslagen, in de stappen die we onderweg genomen hebben, in de spirituele ervaringen die tot ons komen, in onze intuïtie, in de sturende werking van onze wil en beweegredenen, de bewogen intensiteit van ons hart en de aspiraties en realisaties van het leven, allemaal hulpmiddelen, omstandigheden en stadia bij het verruimen van de natuur en prikkels of stappen in de evolutie van de ziel. Tegelijk moeten we niet vergeten dat we van onvolkomenheid en onwetendheid naar licht en volmaaktheid gaan en dat ons geloof zich niet aan de vormen van onze inspanning en de opeenvolgende stadia van onze verwezenlijking moet hechten. Er komt een hoop in ons naar boven dat verworpen en geëlimineerd moet worden, een strijd tussen de krachten van onwetendheid en de lagere natuur en de hogere vermogens die hun plaats moeten innemen. Maar dat niet alleen: ervaringen, denk- en gevoelspatronen en vormen van verwezenlijking die onderweg nuttig zijn en geaccepteerd moeten worden en die we een tijd lang als spiritueel eindstation zien, blijken achteraf overgangsstadia te zijn die we achter ons laten en waar we geen vertrouwen meer in stellen ten gunste van andere en grotere dingen of van meer volledige en omvattende realisaties en ervaringen die in de plaats komen of waarin ze bij een verrijkende transformatie geïntegreerd worden. Blijven hangen in rustplaatsen onderweg of halverwege gaan wonen ligt er voor de zoeker van de integrale Yoga niet in; zolang hij niet alle belangrijke fundamenten voor zijn volmaaktheid duurzaam heeft gelegd,

kan hij met minder geen genoegen nemen en voor hij tot de vrije en ruime onmetelijkheid is doorgebroken kan hij niet rusten en zelfs daar moet hij voortdurend nieuwe ervaringen van de Oneindige in zich opnemen. Zijn progressie impliceert een stijging van niveau naar niveau en iedere nieuwe hoogte brengt nieuwe vergezichten en openbaringen van het vele dat nog gedaan moet worden, totdat de goddelijke *Shakti* tenslotte de onderneming helemaal overneemt en hij enkel met vreugde instemt en middels een gewilde eenheid aan haar lichtende werking deelneemt. Wat hem door al die veranderingen, worstelingen en transformaties die normaal gesproken hem zouden kunnen ontmoedigen en verwarren – want het intellect en de levensimpulsen en emoties houden altijd teveel aan de dingen vast, hechten prematuur aan zekerheden en zijn geneigd om ontdaan en onwillig te zijn wanneer ze gedwongen worden datgene op te geven waar ze steun in vonden – is een stevig geloof in de werkzame *Shakti* en vertrouwen in de leiding van de Meester van de Yoga, wiens wijsheid geen haast kent en wiens stappen ondanks alle verbijstering van het verstand zelfbewust en trefzeker en terecht zijn, omdat ze op een volmaakt begrijpende omgang met onze natuurlijke conditie zijn gebaseerd.

De Yoga-ontwikkeling evolueert vanuit verstandelijke onwetendheid via onvolmaakte vormen tot een perfecte basis voor en toename van kennis, gaat in haar duidelijk meer voldoening gevende onderdelen van licht naar groter licht en kan niet stoppen voor we het ultieme licht van het supramentale weten bereikt hebben. Wat het verstand tijdens zijn ontwikkeling begrijpt is noodzakelijk met een grotere of kleinere hoeveelheid vergissingen vermengd en het heeft geen zin ons vertrouwen door de ontdekking van die fouten te laten aantasten of ons in te denken dat het grondgeloof van de ziel niet valide was omdat intellectuele overtuigingen die ons ooit hielpen te haastig en nadrukkelijk blijken te zijn. Juist doordat het menselijk intellect zich teveel en te vroeg aan een gevoel van zekerheid gaat hechten en te graag datgene wat het ogenschijnlijk aan definitieve kennis schijnt te verwerven een absolute status geeft, is het bang om fouten te

maken. Naarmate onze ervaring van het zelf toeneemt ontdekken we dat onze fouten zelfs noodzakelijke stadia waren, een indicatie van de waarheid met zich meebrachten en tot een ontdekking leidden of een noodzakelijke inspanning ondersteunden en dat de zekerheden die we nu moeten opgeven evengoed hun tijdelijke geldigheid in de evolutie van onze kennis hadden. Het intellect kan nooit een toereikende gids bij het zoeken naar spirituele waarheid en realisatie zijn en toch moet het bij de integrale ontwikkeling van onze natuur gebruikt worden. En terwijl we daarom verlamme aarzeling en louter intellectueel scepticisme moeten verwerpen, moet het zoekende verstand getraind worden om ruimhartig zichzelf vragen te stellen en een intellectuele eerlijkheid te verwerven die niet met halve waarheden en mengsels van waarheid en vergissingen of benaderingen tevreden is en, wat het meest bijdraagt en helpt, om de volledige bereidheid te hebben om vaststaande en geaccepteerde waarheden steeds achter zich te laten voor de juistere en meer volledige of transcendente waarheden die het eerst niet kon bevatten of misschien niet geneigd was in overweging te nemen. Een pragmatisch vertrouwen in het intellect is onmisbaar en dat betekent niet een bijgelovige, dogmatische of bekrompen goedgelovigheid die zich aan iedere tijdelijke ondersteuning of formulering hecht, maar een ruimhartige instemming met de opeenvolgende aanwijzingen en stappen van de *Shakti*, een met de werkelijkheid verbonden vertrouwen dat van de mindere naar de meer volledige realiteit evolueert en bereid is alle tijdelijke steigers te ontmantelen en alleen de brede en groeiende structuur te behouden.

Even onmisbaar zijn een blijvend vertrouwen in en medewerking van het hart en de levenskracht. Maar zolang we aan de lagere natuur vasthouden, wordt de instemming van het hart door mentale emotie gekleurd en gaan de levensimpulsen met een spoor van onrust zaaiende of stressvolle verlangens gepaard en beïnvloeden en vervormen deze mentale emoties en verlangens op een meer of minder grove manier de waarheid. Zo ze de realisatie van de waarheid door hart en leven niet volledig verdraaien, brengen ze in ieder geval hun beperkingen en

onvolkomenheden met zich mee. Ook het hart kent, zolang zijn zekerheden en gehechtheden uitgedaagd worden en het door tegenslagen en mislukkingen en vermeende fouten van slag raakt of het verstrikt raakt in de worsteling die met het loslaten van vaste zekerheden gepaard gaat, zijn depressies, gemodder, verdriet, weerstand en opstandigheid die de voorgang hinderen. Het moet naar een ruimer en zekerder vertrouwen toegroeien door zich in plaats van de verstandelijke en gevoelsmatige reacties een kalme of diep gevoelde spirituele aanvaarding van de wegen en stappen van de *Shakti* eigen te maken, wat in wezen de instemming van een verinnerlijkte gelukzaligheid met alle noodzakelijke ontwikkelingen is en de bereidheid om oude trossen te lossen en steeds weer verder te varen met de blijheid van een grotere volmaaktheid in het verschiet. De vitale intelligentie moet instemmen met de elkaar opvolgende impulsen, beweegredenen en activiteiten van het leven alsook met de stappen van de innerlijke Yoga die haar door de gidsende kracht als hulpmiddel of ontwikkelingsterrein van de natuur worden opgelegd, zonder te vragen om een pleisterplaats onderweg, maar altijd met de bereidheid om oude drijfveren achter zich te laten en met dezelfde volledige instemming nieuwe hogere ontwikkelingen en activiteiten te accepteren en het moet daarbij leren om bij iedere ervaring en activiteit zijn verlangens door een weidse en schitterende *Ananda*⁵⁰ te vervangen. Het geloof van het hart en van de levensintelligentie moeten evenzeer als het verstandelijk geloof tot constante verbetering, verruiming en transformatie in staat zijn.

Dit geloof behoort in wezen de geheime *shraddha* van de ziel toe, en het verschijnt steeds vaker aan de oppervlakte om daar door een groeiende bevestiging en zekerheid van geestelijke ervaring steeds meer vervulling, ondersteuning en toename te vinden. Wederom moet ons geloof onthecht zijn, ontvankelijk voor de Waarheid en een geloof worden dat bereid is zijn begrip van spirituele ervaringen te wijzigen en verruimen om verkeerde of half-juiste ideeën erover te corrigeren, meer verhelderende duidingen te ontvangen en onvolledige door meer

---

50 Gelukzaligheid

volkomen intuïties te vervangen en dat bereid is om ervaringen die eens definitief en vervullend schenen, te laten opgaan in meer voldoening gevende samenstellingen vanuit een nieuwe ervaring en door een breder overzicht en meer transcendent inzicht. Speciaal in de psychische en andere tussenwerelden is er veel ruimte voor de mogelijkheid van misleidende en vaak fascinerende fouten en dan is zelfs een zekere mate van positief scepticisme, in ieder geval grote behoedzaamheid en gewetensvolle intellectuele eerlijkheid op zijn plaats, hoewel niet het scepticisme van het gewone intellect wat gelijk staat aan verlammeende ontkenning. In de integrale Yoga moet met name het soort psychische ervaring dat geassocieerd wordt met wat doorgaans occultisme genoemd wordt en dat de smaak van het miraculeuze heeft, volledig aan spirituele ervaring ondergeschikt gemaakt worden en voor zijn eigen duiding, verheldering en instemming op die ervaring wachten. Maar zelfs in het zuiver spirituele domein zijn er ervaringen die partieel zijn en die, hoe aantrekkelijk ook, pas hun volle betekenis, geldigheid of juiste toepassing verkrijgen als we naar een meer volledige geestelijke ervaring toegroeien. Andere ervaringen die op zich geheel valide en compleet en absoluut zijn kunnen, als we ons ertoe beperken, andere kanten van de spirituele waarheid verhinderen om naar voren te komen en de integraliteit van de Yoga bederven. De diepe en fascinerende rust van onpersoonlijke vrede die ontstaat wanneer we het verstand verstillen is bijvoorbeeld op zich een volledige en absolute ervaring, maar als we daarin blijven steken gaan we voorbij aan zijn absolute evenknie, de gelukzaligheid van goddelijke activiteit die niet minder belangrijk, nodig en waar is. Andermaal moet ons geloof alle spirituele ervaring met instemming begroeten, maar tegelijk altijd open staan en klaar zijn voor meer licht en waarheid en vrij zijn van beperkende gehechtheid en vasthouden aan vormen die de voorwaartse evolutie van de *Shakti* naar de integraliteit van spiritueel zijn, bewustzijn, kennis, kracht, dynamiek en volkomenheid van de ene en veelvoudige *Ananda* zouden kunnen belemmeren.

Van ons wordt een geloof verwacht dat, zowel in zijn algemene beginselen als

in zijn constante toepassing op individuele situaties, steunt op een brede, steeds groeiende en in zuiverheid, volledigheid en kracht toenemende weerklank van de aanwezigheid en leiding van God en de *Shakti* in de hele persoonlijkheid en al haar delen. Zolang we ons niet bewust zijn van de aanwezigheid van de *Shakti* en we er niet mee vervuld zijn, moet Geloof in Haar noodzakelijk voorafgegaan of op zijn minst vergezeld worden door een stevig en manmoedig vertrouwen in onze eigen spirituele wil en energie en onze geschiktheid om met succes naar eenheid en vrijheid en perfectie te evolueren. Zelfvertrouwen en geloof in eigen ideeën en capaciteiten wordt de mens gegeven zodat hij kan handelen en creëren en steeds meer hoogstaand werk kan verrichten om op het einde zijn kracht als waardige offerande op het altaar van de Geest aan te bieden. Deze geest, zo zegt de Schrift, is geen trofee voor de zwakke⁵¹. Ieder verlamdend gebrek aan zelfvertrouwen en iedere twijfel aan ons vermogen om te slagen moeten we afwijzen, want daarmee zouden we steun aan onvermogen geven, ons zwakte inbeelden en de almacht van de geest ontkennen. Hoe zwaar een gevoel van onvermogen momenteel ook op ons drukt, het is niet meer dan een proeve van geloof en een tijdelijke moeilijkheid. Toegeven aan een gevoel van machteloosheid is voor de beoefenaar van de integrale Yoga een ongerijmdheid, want zijn doel is een volmaaktheid te ontwikkelen die al latent in hem, in zijn eigen geest aanwezig is omdat de mens het zaad van goddelijk leven in zich draagt. De mogelijkheid van slagen ligt al in de inspanning besloten en de overwinning is verzekerd, omdat ze in de roep en leiding van een almachtige kracht hun oorsprong hebben. Tegelijkertijd moet dit zelfvertrouwen van ieder spoor van egocentrische hartstocht en spirituele trots gezuiverd worden. De beoefenaar moet zoveel mogelijk voor ogen houden dat zijn kracht niet van hemzelf in de egoïstische betekenis is, maar de goddelijke universele *Shakti* toebehoort en dat ieder egoïsme in het gebruik ervan een beperking inhoudt en uiteindelijk tot obstructie leidt. De kracht van goddelijke universele *Shakti* die aan de oor-

---

51 *Nayam atma balahinena labhyah*, in de Mundaka Upanishad iii : 2 : 3. : Het Zelf kan niet gewonnen worden door hem die sterkte ontbeert.

sprong van ons streven staat, is oneindig en wanneer die op de juiste wijze opgeroepen wordt, stort ze zich onvermijdelijk in ons uit om, nu of later, ieder onvermogen of obstakel te verwijderen; want terwijl de frequentie en duur van ons gevecht in het begin, omdat we instrument zijn, gedeeltelijk van de sterkte van ons geloof en inspanning afhankelijk zijn, zijn ze uiteindelijk in handen van de wijselijk bepalende geheime Geest, de enige Meester van de Yoga, de *Ishwara*.

Geloof in de goddelijke *Shakti* moet altijd aan de basis van onze daadkracht staan en wanneer ze zich manifesteert moet dat onvoorwaardelijk en volledig zijn of daar naartoe groeien. Niets is voor haar onmogelijk omdat ze de alomvattende eeuwige bewuste Macht en universele Godheid is, bewapend met de almacht van de Geest. Alle kennis, alle kracht, iedere triomf en overwinning en alle vermogens en werken liggen in haar handen en zijn met de schatten van de Geest en iedere volmaaktheid en bekwaamheid gevuld. Zij is *Maheshwari*, godin van de hoogste kennis en zij brengt ons haar visie op alle domeinen en vormen van waarheid, haar gewetensvolle spirituele wil, de kalmte en hartstocht van haar supramentaal overzicht en de weelde van haar inzicht; zij is *Mahakali*, godin van de ultieme daadkracht en alle macht en spirituele dynamiek zijn de Hare, evenals strenge discipline, snelheid in strijd en overwinning en de vrolijkheid⁵² die nederlaag en dood en de machten der onwetendheid met een lach tegemoet treedt; ze is *Mahakali*, de godin van de hoogste liefde en verrukking en haar geschenken zijn de sierlijkheid van de geest, charme en schoonheid van *Ananda* en bescherming en iedere goddelijke en menselijke zegening; zij is *Maahasaraswati*, de godin van Goddelijke bekwaamheid en de werken van de Geest: aan haar de Yoga van bekwaamheid in het werk⁵³, het nuttig maken van goddelijke kennis, het toepassen van het Geestelijke op het leven van alledag en de vreugdevolle harmonie in het leven. En in al haar vermogens en vormen klinkt het meesterschap van de eeuwige *Ishwara* door, de snelle en goddelijke

---

52 *Attahasya* in Sanskriet, luid gelach.

53 *Yogah karmasu kausalam* in Sanskriet, Yoga is kundigheid in het doen

vaardigheid in een waaier van activiteiten die aan het werktuig gevraagd kunnen worden, eenheid, meevoelende sympathie en vrijwillige identificatie met alle energieën in alle schepselen en daardoor een spontane en vruchtbare harmonie met iedere goddelijke wil in het universum. De intieme gewaarwording van haar aanwezigheid en gaven en de tevreden instemming van geheel ons wezen met haar innerlijke en uitwendige werking is de ultieme vervolmaking van geloof in de *Shakti*.

Achter haar staat de *Ishwara* en geloof in hem is het meest centrale element in de *shraddha* van de integrale yoga. We moeten tot in perfectie het vertrouwen bezitten en laten groeien dat alle dingen – binnen de universele omstandigheden – de werking van een ultieme zelf-kennis en wijsheid zijn, dat niets tevergeefs is, zonder gegronde betekenis geschiedt of ten onrechte in of rondom ons bestaat, dat alle dingen mogelijk zijn wanneer de *Ishwara* als onze hoogste Zelf en Geest de handeling overneemt en dat al wat hij voorheen gedaan heeft en nog zal doen deel van zijn onfeilbare en vooruitziende leiding was en zal zijn en dat hij de ontkieming van onze Yoga, onze vervolmaking en ons levenswerk voor ogen heeft. Naarmate de hogere kennis zich openbaart zal dit geloof meer en meer gerechtvaardigd blijken, beginnen we in het groot en klein de betekenissen te zien die ons beperkte denkraam eerder waren ontgaan en evolueert het geloven tot weten. Dan zien we zonder zweem van twijfel dat alles binnen de werking van die ene Wil gebeurt en dat die wil tevens wijsheid is omdat hij altijd de ware werkzaamheid van het zelf en de natuur in het leven ontvouwt. De hoogste staat van aanvaarding, van de *shraddha* van ons innerlijk wezen, zal bereikt worden wanneer we de aanwezigheid van de *Ishawara* voelen en we ervaren hoe geheel ons bestaan en bewustzijn en denkvermogen en wilskracht en handelen in zijn hand liggen en we bij alles met ieder deeltje van ons zelf en van onze natuur gehoor geven aan de directe en immanente en doordringende wil van de Geest. Die hoogste vervolmaking van de *shraddha* zal ook de toegangspoort en volmaakte grondslag voor goddelijke energie zijn: eenmaal voltooid, zal

ze de basis voor de ontwikkeling en manifestatie en werken van de lichtende supramentale *Shakti* vormen.

Hoofdstuk XIX

De Supramentale Natuur

Het doel van Yoga is om het menselijk individu vanuit het bewustzijn van het gewone verstand – dat aan de controle door onze instinctieve en stoffelijke natuur onderworpen is en dat geheel en al door geboorte en dood en Tijd en de behoeften en verlangens van het verstand, leven en lichaam begrensd wordt – omhoog te tillen tot het bewustzijn van de geest, die vrij is in zichzelf en die de omstandigheden van verstand, leven en lichaam als toegestane of zelfgekozen en zelfontworpen bepalingen van de geest gebruikt door ze met een vrije zelfkennis, een vrije wil en macht tot zijn en een vrije bestaansvreugde te benutten. Dat is het essentiële verschil tussen het gewone sterfelijke cognitieve vermogen waar we in leven en het geestelijke bewustzijn van ons goddelijk en onsterfelijk wezen, het hoogste resultaat van Yoga. Het betekent een radicale omvorming even groot als en zelfs groter dan de veranderingen waarvan we veronderstellen dat de natuurlijke evolutie die gemaakt heeft bij haar overgang van het door instinct gedreven dier naar het volledig over verstandelijke vermogens beschikkende menselijke bewustzijn. Het dier bezit een bewust levensinstinct en cognitief vermogen, maar deze primaire aanzetten tot iets hogers zijn slechts een eerste vluchtige blik en vage zinspeling op de intelligentie die in de mens de pracht van het verstandelijk begrijpen en willen en de mentale ontroering, esthetica en rede wordt. Zo ook, wanneer de mens zijn hogere vermogens aanspreekt en zijn denken zich door concentratie verdiept, wordt hij zich van iets groots en goddelijks in zichzelf bewust waar alles heen tendeert, van iets dat hij in potentie is, maar ook nog moet worden, en hij gebruikt zijn cognitieve vaardigheid, zijn verstandelijke vermogens, zijn wilskracht, zijn gemoed en esthetiek om dat te ontwaren en om dat – wat het ook moge zijn – te begrijpen, ervaren en te worden en om volledig in dat grotere bewustzijn en bestaansgeluk te bestaan, in dit grotere wezen en deze kracht om

het hoogste te worden. Wat hij echter in zijn normale verstand van deze hogere staat kan vatten is niet meer dan een bedekte suggestie, een vage glimp en eerste aanzet tot de pracht, het licht, de glorie en de goddelijkheid van de geest binnenin hem. Een totale bekering van alle delen van zijn persoon tot de pasvormen en werktuigen van het spirituele bewustzijn is noodzakelijk voordat de mens dat grotere iets echt werkelijk, constant in zich aanwezig kan maken zodat hij volledig kan zijn en leven in wat nu nog hoogstens een verlicht streven is. Hij moet zich middels integrale Yoga eerst een groter goddelijk bewustzijn eigen maken en daar dan volledig naar toegroeien.

De voor deze verandering noodzakelijke Yoga van perfectie bestaat, voor zover we die tot dusver besproken hebben, uit een voorbereidende zuivering van de mentale, vitale en fysieke natuur, een bevrijding uit de knopen van de lagere *Prakriti*, en vervolgens een consequente substitutie van de egoïstische staat, die voortdurend aan de onwetende en onrustige werking van de verlangens onderworpen is, door een ruime en lichtende statische gelijkmatigheid die het redeneren, emotionele denken, instinctieve leven en de lichamelijke natuur verstillt en ons onder leiding van de *Ishwara*, de vrede en vrijheid van de geest en een actieve vervanging van de lagere *Prakriti* door de werking van de hoogste en universele goddelijke *Shakti* brengt, – een werking die pas na de vervolmaking van de natuurlijke werktuigen integraal tot stand kan komen. Hoewel nog niet de totale Yoga, vormen al deze zaken samen reeds een veel groter bewustzijn dan het huidige normale, vanwege zijn spirituele basis en door de werking van een groter licht, vermogen en gelukzaligheid. Met zoveel volbracht, zouden we gemakkelijk tevreden kunnen zijn en denken dat al wat nodig was voor de goddelijke bekering, voltooid is.

Naarmate het licht groeit doet zich echter een belangrijke vraag voor, namelijk via welk medium moet de goddelijke *Shakti* in het menselijk schepsel handelen? Moet dat altijd tot het verstand en gevoel en het mentale niveau beperkt blijven,

of bestaat er een meeromvattende supra-mentale formulering, die voor het goddelijk handelen geschikter is en het verstandelijk functioneren gaat incorporeren en vervangen? Als verstand en gevoel altijd het werktuig zou zijn, dan moet de *Shakti*, hoewel we ons wel bewust zijn van een goddelijkere Macht die al ons innerlijk en uitwendig menselijk handelen initieert en leidt, toch haar weten, willen, *Ananda* en al het andere in een mentale gedaante formuleren en dat betekent ze in een lagere vorm van functioneren dan het goddelijk bewustzijn en zijn *Shakti* vertalen. Het binnen zijn eigen grenzen vergeestelijkte, gezuiverde en bevrijde denken kan met een getrouwe verstandelijke vertaling heel ver komen, maar we ontdekken dan dat al met al de weergave in beperkte mate toereikend en qua perfectie onvolledig is. De aard zelf van denken en voelen kan de goddelijke kennis, wil en *Ananda* niet volledig juist weergeven of in de volle eenheid ervan handelen, omdat het een instrument is om op basis van onderscheid om te gaan met de verdelingen van het eindige, een soort gedeputeerde in de lagere ontwikkelingsgang waar we in leven. Het verstand en gevoel kunnen het Oneindige weerspiegelen, erin opgaan en dank zij een grote passiviteit erin leven, zij kunnen de aanwijzingen ervan opvangen en er op hun manier naar handelen, hoewel dat altijd een gefragmenteerde, afgeleide en aan grotere of kleinere misvorming onderhevige methode zal zijn, maar kan niet zelf het rechtstreekse en volmaakte werktuig van de oneindige Geest zijn die vanuit zijn eigen weten handelt. De goddelijke Wil en wijsheid zijn bij het organiseren van de activiteit van het oneindige bewustzijn en bij het bepalen van alles in overeenstemming met de waarheid van de geest en de wet van zijn manifestatie, niet mentaal maar supramentaal en zelfs in hun formulering die het dichtst bij het verstand komt, staan ze in licht en vermogen evenzeer boven het verstandelijk bewustzijn als het cognitieve bewustzijn van de mens boven het instinctieve denken van de lagere schepping staat. De vraag is in hoeverre het vervolmaakte menselijk scheidsel zichzelf boven het verstand kan optillen, een soort fuserende eenwording met een aan zijn intelligentie ontstijgende Gnosis kan bereiken en in zichzelf

een niveau van waarheidsbewustzijn, van ontwikkelde gnosis kan opbouwen, waarvan de vorm en kracht de goddelijke *Shakti* in staat stelt rechtstreeks te handelen en niet middels een mentale vertaling, maar organisch vanuit haar supramentale natuur.

Bij een materie die zo ver van de gewone denktrant en ervaring afstaat is het noodzakelijk eerst vast te stellen wat deze universele gnosis of dit goddelijk waarheidsbewustzijn is, hoe het in de huidige voortgang van het universum vertegenwoordigd is en welke betrekkingen het met de bestaande psychologie van het menselijk schepsel heeft. Het wordt dan evident dat hoewel het waarheidsbewustzijn voor ons begripsvermogen supra-rationeel en zijn werking voor ons besef occult is, het geen irrationeel mystiek iets is. Zijn bestaan en opkomst zijn in de aard van het bestaan eerder een logische noodzaak, altijd vooropgesteld dat we erkennen dat niet enkel het verstand maar geest de fundamentele werkelijkheid is en overall een universele presentie heeft. Alle dingen zijn een manifestatie van de oneindige geest uit zijn eigen zijn, uit zijn eigen bewustzijn en door de zelf-realiserende, zelf-bepalende en zelf-ervullende kracht van dat bewustzijn. We kunnen zeggen dat het Oneindige door de macht van zijn zelfkennis de wet van zijn eigen zijns-manifestatie in het universum organiseert, niet enkel in het stoffelijk universum dat zintuiglijk waarneembaar is, maar ook in alle andere domeinen van bestaan. Alles wordt door dat georganiseerd, niet vanuit een mentale fantasie of gril, maar in zijn eigen oneindige spirituele vrijheid in overeenstemming met de eigenste waarheid van zijn wezen, zijn onbeperkte mogelijkheden en de wet van deze intrinsieke waarheid brengt ieder geschapen iets er noodzakelijk toe volgens zijn eigen aard te handelen en te evolveren. Deze Intelligentie – om het die ontoereikende naam te geven – of die Logos, die zo haar eigen manifestatie organiseert, is duidelijk een eindeloos groter iets, meeromvattend in weten, onweerstaanbaar in haar eigenste macht en meer majeur zowel in de heerlijkheid van haar bestaan op zich als in de verrukking van haar actieve bestaan en handelen dan de mentale intelligentie die voor

ons de hoogst gerealiseerde graad en uitdrukking van bewustzijn is. Voor onze huidige doelstelling kunnen we aan deze intelligentie – die in zichzelf oneindig is maar vrijelijk zijn zelf-schepping en werken organiseert en organisch creëert – de naam goddelijk waarheidsbewustzijn of gnosis geven.

De wezenlijke aard van dit waarheidsbewustzijn houdt in dat alle kennis oorspronkelijk een weten vanuit identiteit en eenheid is en zelfs wanneer het talloze ogenschijnlijke verdelingen en een verscheidenheid aan variatie in zichzelf aanbrengt, dan blijft alle kennis die in zijn arbeid doorwerkt ondanks al die verschillen toch op dit volmaakte weten vanuit identiteit en eenheid gegrondvest, erdoor gedragen, geïnspireerd en geleid. De Geest is in alles een, en kent alle dingen als zichzelf en in zichzelf en kent ze daardoor in hun wezen zowel als hun verschijningsvorm, in hun waarheid en hun wetmatigheid: Hij kent de volledige, geestelijke kern, bedoeling en uiterlijke gedaante van hun natuur en werk. Wanneer de gnosis iets als object van kennis ziet, ziet ze het niettemin als zichzelf en in zichzelf, niet als iets anders of als een van zichzelf gescheiden iets waarvan ze de aard, de constitutie en werking niet zou weten en dat zou moeten leren kennen, zoals het verstand aanvankelijk zijn object niet kent en erover moet leren omdat het verstand van zijn object gescheiden is en dat als iets anders dan zichzelf en als buiten zijn eigen bestaan ervaart, ontmoet en beschouwt. De mentale gewaarwording die we van ons eigen subjectieve bestaan en zijn ontwikkeling hebben kan naar deze gnostische kennis verwijzen, maar is niet aan die identiteit en zelfkennis gelijk, omdat het enkel een mentale weergave van ons wezen ziet en niet het meest innerlijke noch het totaal. Slechts een gedeeltelijke, afgeleide en oppervlakkige activiteit van ons zelf worden wij gewaar, terwijl de belangrijkste en in het geheim meest bepalende delen van ons bestaan voor ons denkvermogen occult zijn. De supramentale Geest heeft, anders dan de mentale schepping, de werkelijke want innerlijke en totale kennis van zichzelf en heel het heelal en van alle dingen die zijn creaties en oorspronkelijke gestalten in het universum zijn.

Het tweede kenmerk van het Waarheidsbewustzijn is dat zijn kennis een waarachtig, want een totaal weten is. Het heeft allereerst een transcendentiaal overzicht en ziet het universum niet enkel in zijn universele gedaante maar ook in zijn juiste verhouding tot de allerhoogste en eeuwige werkelijkheid waar het uit voortkomt en waarvan het een expressie is. Het kent de geest en waarheid en volledige betekenis van de universele expressie omdat het geheel het wezenlijke en geheel de oneindige realiteit en al de constant daaruit afgeleide mogelijkheden kent die het universum maar gedeeltelijk tot uitdrukking brengt. Het kan het relatieve juist beoordelen omdat het het Absolute kent evenals iedere absoluutheid waar een relatieve vorm naar verwijst, en waarvan ze de partiële, gemodificeerde en versluierde gestalte is. Vervolgens is het Waarheidsbewustzijn universeel en ziet het ieder individueel ding in termen van het universele als wel het individuele en beschouwt het al die individuele gedaanten in hun juiste en volledige verhouding tot het universum. In de derde plaats is het wat individuele en als separaat beschouwde dingen betreft, toch alomvattend in zijn zienswijze, omdat het ieder ding zowel in zijn individuele essentie – waar al het andere de resultante van is – als in zijn totaliteit, zijn volledige gestalte waarneemt, zowel in zijn verschillende delen met hun verbanden en relaties, als in zijn verbindingen met en afhankelijkheid van andere dingen en ook in zijn verflechting met de totale essentie en alle uiterlijke formuleringen van het universum.

Het verstand daarentegen is beperkt en in al deze richtingen onbruikbaar. Het verstand kan geen vereenzelviging met het Absolute tot stand brengen maar zich door een inspanning van het intellect hoogstens een idee van het Absolute vormen of er door bedwelming of uitschakeling in verdwijnen: het kan alleen een soort gevoel voor of indicatie van een bepaalde absoluutheid verkrijgen waaraan het vervolgens middels een verstandelijk concept, een afgeleide gestalte geeft. Het kan het universele niet bevatten maar er enkel een idee van krijgen door het individuele te extrapoleren of door ogenschijnlijk afzonderlijke zaken te

combineren en beschouwt het Absolute daarom als een vage oneindigheid of onbepaaldheid dan wel als enkel een uitwendig schema of geconstrueerde figuur. Het ondeelbare zijn en handelen van het universele, wat de werkelijke waarheid is, gaat het verstand te boven, omdat het verstand dat analytisch probeert uit te denken door de verdelingen die het zelf heeft aangebracht middels combinaties ervan weer in elkaar te knutselen, maar het kan de essentiële eenheid der dingen niet bevatten of volledig in die termen denken, hoewel het de idee en bepaalde afgeleide resultaten ervan wel inziet. Zelfs individuele en ogenshijnlijk afzonderlijke zaken kan het niet werkelijk en grondig weten, omdat het op diezelfde wijze te werk gaat, namelijk middels analyse van de delen, bouwstenen en eigenschappen om vervolgens door een combinatie ervan een stelsel op te bouwen, dat niets anders is dan een uiterlijke constructie. Het mag dan wel een hint van de innerlijke en wezenlijke waarheid van zijn object krijgen, maar kan niet met constante klaarheid in die wezenlijke waarheid leven of van binnen naar buiten op het overige inwerken zodat de uitwendige omstandigheden in hun innige werkelijkheid en betekenis tevoorschijn komen, als onvermijdelijk resultaat en als de uitdrukking en vorm en activiteit van het spirituele iets dat de werkelijkheid van het object is. Dit alles nu, wat ondoenlijk is voor het verstand, behalve als poging of ruwe schets, is voor het supramentale weten vanzelfsprekend en natuurlijk.

Uit dit verschil komt een derde kenmerk van het waarheidsbewustzijn voort, dat ons ook het praktische verschil tussen beide vormen van kennis laat zien, namelijk dat het direct waarheids-bewust is, een goddelijk vermogen heeft tot onmiddellijke, inherente en spontane kennis, een Idee is dat op verhelderende wijze iedere werkelijkheid bevat en niet afhankelijk is van aanwijzingen en logische of andere stappen van het onbekende naar bekende zoals het verstand, wat een vermogen van de Onwetendheid is. Het waarheidsbewustzijn bevat alle kennis in zichzelf, is in zijn hoogste goddelijke waarheid eeuwig in het bezit van iedere waarheid en hoeft zelfs in zijn lagere, beperkte of individuele vormen al-

leen de latente waarheid vanuit zichzelf naar buiten te brengen, een inzicht dat de oude denkers probeerden te verwoorden door te zeggen dat alle kennis naar zijn aard en oorsprong enkel een herinnering van bestaand innerlijk weten is. Het waarheidsbewustzijn is eeuwigdurend en op alle niveaus zich van het essentiële bewust. Heimelijk bestaat het zelfs in het mentale en materiële schep-sel, overziet en kent het de dingen van de verstandelijke onwetendheid en be-grijpt, ondersteunt en regeert haar processen omdat alle begrip noodzakelijk uit het waarheidsbewustzijn voortkomt aangezien alles zijn oorsprong heeft in de geest. Al het verstandelijke is slechts een partiële, gewijzigde en achtergehou-den of half-achtergehouden gedaante van de supramentale waarheid, een ver-vorming of afgeleide en een onvolmaakte vorm van zijn grotere waarheid. Het verstand begint onwetend en groeit in kennis. In het stoffelijk universum ver-schijnt het feitelijk vanuit een oorspronkelijke en universele onwetendheid, die in werkelijkheid een involutie van de al-bewuste geest in zijn eigen zelf-verge-ten, diep verzonken handelende kracht is; en het manifesteert zich daarom als deel van een evolutionair proces, allereerst als levensgevoel groeiend richting openlijke gewaarwording, dan als instinctief weten dat gewaarwording beheerst en – daaruit evoluerend – als een emotie-vol en verlangend weten, een bewust willen en groeiende intelligentie. En ieder stadium markeert het verschijnen van een groter en ingehouden vermogen van het geheime waarheidsbewustzijn en de geest.

Het menselijk verstand, in staat als het is tot reflectie, gecoördineerd onder-zoek en begrip van zichzelf, komt vanuit de achtergrond van een oorspronkelijk-onwetendheid tot waarheid, een waarheid die voortdurend door een mist van onwetendheid en vergissing omhuld wordt. Zijn zekerheden zijn betrekkelijk met een grotendeels precaire ongewisheid, dan wel enkel de zelfverzekerde frag-mentarische stelligheid van een onvolmaakte, onvolledige en niet wezenlijke er-varing. Het verstand doet ontdekking na ontdekking, krijgt idee na idee en sta-pelt ervaringen en experimenten op elkaar – waarbij het tijdens dat proces veel

laat schieten, verwerpt en vergeet waardoor het al gaande veel moet herontdekken – en probeert verbanden te leggen tussen al wat het weet door een logische of andere volgorde, een reeks beginselen, hun afgeleiden en generalisaties en toepassing vast te stellen en maakt van deze kunstgrepen een structuur waarin het mentaal gezien kan leven en zich kan bewegen, kan handelen, werken en genieten. Deze verstandelijke kennis is in reikwijdte altijd beperkt: en niet alleen dat, het verstand creëert bovendien nieuwe bewuste hindernissen doordat het middels het mentale gereedschap dat opinie heet bepaalde delen en kanten van de waarheid accepteert en de rest uitsluit, omdat het zichzelf, wanneer het vrij spel en toegang aan alle ideeën zou geven en de oneindige waarheid zou toelaten, in een onsamenvangende verscheidenheid en onbeperkte onmetelijkheid zou verliezen en niet in staat zou zijn om tot praktische gevolgtrekking en doeltreffende creatie te komen. Hoe ruim en compleet ook, verstandelijke kennis blijft evengoed een indirecte vorm van kennis, geen wetenschap van het eigenlijke ding zelf maar van de vorm ervan, van een systeem van afbeeldingen en een stelsel aanwijzingen – tenzij ze zichzelf in een bepaalde dynamiek overstijgt en verder dan het mentale idee tot spirituele identiteit komt. Maar buiten een paar geïsoleerde en intense spirituele realisaties om ervaart ze dat als vreselijk moeilijk, evenals het uitwerken van de juiste gevolgtrekking uit deze zeldzame door identificatie verkregen kennis. Voor spirituele appreciatie en uitwerking van dit diepste weten is een grotere macht dan de rede nodig.

Alleen in het waarheidsbewustzijn is dit vanwege zijn intieme verbondenheid met het Oneindige mogelijk. Het waarheidsbewustzijn ziet onmiddellijk het geestelijke en essentiële, het gelaat en lichaam, resultaat en handeling, ziet het principe zowel als de uitwerking van de waarheid en wel als één ondeelbaar geheel en kan daarom vanuit de kracht van wezenlijke kennis in iedere situatie het resultaat tot stand brengen en vanuit het licht van zijn identiteit de diversiteit in de geest en vanuit de waarheid van eenheid een ogenschijnlijke verdeeldheid uitwerken. Het waarheidsbewustzijn is een kenner en schepper van zijn ei-

gen waarheid terwijl het menselijk verstand enkel in het schemerlicht een mengsel van waarheid en vergissing kent en creëert en bovendien vanuit een hem aan alle kanten overstijgend iets een ding creëert dat het heeft afgeleid, herschapen, vertaald en ingeperkt. De mens leeft in een verstandelijk bewustzijn tussen een uitgestrekt onderbewuste, dat naar zijn ervaring een obscure onbewuste staat is, en een ruimer bovenbewustzijn in, welke laatste hij geneigd is ook als onbewustheid – maar dan lichtend – te beschouwen, omdat zijn begrip van bewustzijn beperkt is tot zijn eigen tussenvorm van verstandelijke gewaarwording en begrip. In dat lichtende bovenbewustzijn liggen echter de domeinen van het waarheidsbewustzijn en de geest.

Bovendien is de gnosis niet enkel een rechtstreeks waarheidsbewustzijn, maar ook een lichtende, directe en spontane waarheidswil, omdat ze evenzeer handelt en creëert als weet. In de wil van de zelf-kennende geest kan er onmogelijk een of andere tegenstelling, verdeling of verschil tussen willen en weten bestaan. De spirituele wil heet in Sanskriet *Tapas*: de verlichte kracht van het bewuste geestelijke zijn, die onfeilbaar wat in haar besloten ligt naar buiten brengt. Deze nimmer falende uitwerking van dingen die overeenkomstig hun eigenste aard handelen, van energie die overeenkomstig haar innerlijke kracht de gebeurtenis en het resultaat bepaalt en van een activiteit die vruchten en gebeurtenissen teweegbrengen welke in hun eigen karakter en bedoeling besloten liggen, noemen we afhankelijk van de verschillende aspecten ervan afwisselend Natuurwet, Karma, Noodzaak of Lot. Het verstand ervaart die zaken als krachten die van boven of van buiten komen, waar het in meegezogen wordt en enkel invloed op heeft door een persoonlijke inspanning te leveren die slechts gedeeltelijk doel treft en succes heeft en gedeeltelijk ook mislukt en tekort schiet en zelfs bij succes, het grotendeels aflegt tegen gebeurtenissen met grotere en verstrekkende consequenties dan de bedoeling was. De menselijke wil handelt in onwetendheid vanuit een deellicht of vaker nog vanuit vage lichtschijnsels die evenzeer misleiden als verhelderen. Zijn verstand is een onwetendheid die ken-

nis-normen poogt te formuleren, zijn wil een onbezonnenheid die naar juiste gedragsnormen streeft en als gevolg daarvan is heel zijn denkwijze intern erg verdeeld, waarbij ideeën vaak conflicteren en de wil vaak niet strookt met het ideaal van gerechtigheid en intellectuele geleerdheid. De wil op zich neemt al verschillende gedaanten aan, zoals het intellectuele streven, de wensen van het emotionele denken, de hartstocht en verlangens van de levenskracht en de impulsen en blinde of halfblinde drijfveren van de het zenuwstelsel en onderbewuste, wat resulteert in een allesbehalve harmonisch geheel, hoogstens in een precaire vrede tussen tegenstellingen. De wilskracht in leven en denken modert maar wat voort, op zoek naar de ware drijfveer, de ware *Tapas*, maar ze kan die alleen vanuit een eenheid met het geestelijke en supra-mentaal-zijn in haar ware, lichtende en volledig richtinggevende gedaante verkrijgen.

De aard van het waarheidsbewustzijn is daarentegen trefzeker, harmonieus en uit een stuk. Willen en weten zijn er zuiver licht van de geest en kracht van de geest, waarbij kracht licht realiseert en licht klaarheid in de kracht brengt. In de hoogste gnosis zijn ze geheel en al versmolten en vormen ze zonder op elkaar te wachten één enkele beweging waarin de wil zich verlicht en tegelijk, in eendrachtige uitstroming vanuit het wezen, kennis zich vervult. Het verstand kent enkel het heden en leeft in de geïsoleerde voortgang ervan, hoewel het probeert zich het verleden te herinneren en vast te houden en de toekomst af te dwingen. Het waarheidsbewustzijn heeft zicht op de drie tijden⁵⁴; het ziet ze als ondeelbare dynamiek en ziet hoe ieder in de ander besloten ligt. Het ervaart iedere trend, energie en kracht als het veelzijdige spel van eenheid en kent hun onderlinge verhouding binnen een enkele dynamiek van de ene geest. Het willen en handelen van het waarheidsbewustzijn zijn daarom een willen en handelen van de spontane zelf-ervullende geestelijke waarheid en van de trefzekere en uiteindelijk onfeilbare beweging van een direct en totaal weten.

---

54 *Trikaladrishtih* in Sanskriet, het zien van verleden, heden en toekomst in een enkel inzicht.

Het ultieme en universele waarheidsbewustzijn is het actieve licht en de handelende *Tapas*, passie, van het ultieme en universele Zelf als de Schepper en Heer, als dat wat we in Yoga leren kennen als goddelijke Wijsheid en Kracht, als het eeuwige weten en willen van de *Ishwara*, de Allerhoogste. Op de hoogste niveaus van Zijn waar alles gekend is en alles zich als bestaansvorm van het ene bestaan manifesteert, als vorm van bewustzijns uit het ene bewustzijn, als zelf-scheppingen van heerlijkheid uit die ene *Ananda*, gelukzaligheid, en als vele waarheden en krachten van die ene Waarheid, bevindt zich de ongeschonden en integrale openbaring van zijn spirituele en gnostische kennis. En in de corresponderende niveaus van ons eigen wezen heeft de Ziel deel aan die spirituele en gnostische natuur en leeft ze in haar licht en macht en vreugde. Naarmate we meer naar ons wereldse bestaan afdalen, beperkt de aanwezigheid en werking van deze zelf-kennis zich, maar behoudt ze toch altijd de essentie en kenmerken zo niet de volheid van de supramentale natuur en haar wijze van worden, willen en handelen, omdat ze nog wel in het wezen en lichaam van de geest leeft. In de afdaling van het zelf naar de materie zien we dat het verstand een afgeleid iets is dat zich van de volheid van het zelf en de volheid van zijn licht en wezen heeft verwijderd en in verdeeldheid en verstrooiing en niet in het lichaam van de zon maar oorspronkelijk in haar nabije en vervolgens in haar verwijderde stralen leeft. Er bestaat een intuïtief verstand dat op zijn toppen de supramentale waarheid getrouwer opvangt, maar zelfs dat is een maaksel dat het directe en hogere waarachtige weten verbergt. Er bestaat ook een intellectueel verstand dat als een lichtend en halfdoorlatend deksel de waarheid onderschept zoals die in de gnosis gekend wordt en in een atmosfeer van stralende deformatie en drukkende verandering weerspiegelt. En tussen het nog lagere, op de zintuigen gebaseerde denken en de zon van weten hangt een dikke wolk en emotionele en zintuiglijke mist en damp met hier en daar een bliksemschicht en opklaring. Vervolgens is het op overleven gebaseerde denken zelfs van het licht van de intellectuele waarheid afgesloten en nog lager, in de irrationele le-

venskracht en materie, is de geest als het ware volledig in een slaap en nacht verweekeld: een slaap die in een schemerige en toch heftig gevoelde droom ondergedompeld is en een nacht van mechanische slaapwandelende energie. Het is een her-evolutie van de geest vanuit deze laagste staat en we bevinden ons op een niveau hoger dan de lagere schepping die we wel geheel en al in ons opgenomen hebben maar we reiken tot nu toe alleen met het licht van een goed ontwikkelde verstandelijke rede boven ons huidige niveau uit. De volledige vermogens tot zelf-kennis en de verlichte wil van de geest overstijgen ons nog en bevinden zich boven verstand en rede in de gnostische Natuur.

Wanneer de geest overal is, zelfs in de materie – in feite is materie niet anders dan een obscure vorm van geest – en wanneer het waarheidsbewustzijn het universele vermogen van de alom tegenwoordige zelf-kennis van de geest is die iedere manifestatie van zijn organiseert, dan moet er een gnostische werking in de materie en in alles aanwezig zijn en hoezeer een andere, lagere en meer obscure vorm van activiteit die werking ook moge verbergen, bij nadere beschouwing merken we dat het in werkelijkheid het waarheidsbewustzijn is dat de materie, het leven, het verstand en de rede ordent. Met deze wetenschap zullen we in feite steeds meer vertrouwd raken. Er bestaat in leven, materie en verstand zelfs voortdurend een goed zichtbare en vertrouwde werking van het bewustzijn die duidelijk, ook al is ze aan de kenmerken en eisen van het lagere middel onderworpen, een gnostische werkzaamheid is. We geven er voor het moment de naam intuïtie aan, vanwege haar meest evidente kenmerk van rechtstreeks inzicht en spontaan handelend weten. In werkelijkheid wordt dit inzicht uit een geheime identiteit met het kennisobject geboren. Wat we intuïtie noemen is echter maar een gedeeltelijke voorbode van gnostische aanwezigheid: wanneer we haar vanuit haar meest omvangrijke aanwezigheid en macht beschouwen, stuurt een verborgen en van zelf-bewust weten doordrongen supramentale kracht de complete werking van materiële energie aan. Zij bepaalt datgene wat we natuurwet noemen, ondersteunt de activiteit van ieder ding overeenkomstig

zijn eigen aard en harmoniseert en evolueert het geheel want anders zou dat een willekeurige schepping zijn die ieder moment in chaos in elkaar kan stor-
ten. Iedere natuurwet is heel precies in haar dwingend proces, maar de oorzaak
van dat dwingende en van haar constante regelmaat, organisatie, adaptatie en
resultaat blijft iets onverklaarbaars en bij elke stap worden we geconfronteerd
met een mysterie en mirakel wat alleen kan ontstaan omdat die natuurwet of-
wel irrationeel en toevallig is, zelfs in haar onregelmatigheden, dan wel supra-
rationeel is, in die zin dat de waarheid ervan in een beginsel besloten ligt dat
onze intelligentie overstijgt. Dat beginsel is het waarheidsbewustzijn, wat wil
zeggen dat dit verborgen geheim van de Natuur de uitwerking is van iets dat uit
de oneindige mogelijkheden van de in zichzelf bestaande waarheid van de geest
voortkomt en waarvan de aard pas helemaal duidelijk is voor een authentiek
weten dat zich er fundamenteel mee identificeert en daaruit geboren is: de
voortdurende zelf-waarneming van de geest. Iedere levensactiviteit en iedere
werking van verstand en rede hebben eveneens dit karakter – de rede is zelfs de
eerste om overal de werking van een ruimere logica en bestaanswet te ontdek-
ken en ze in haar eigen conceptuele constructies weer te geven, hoewel de rede
niet altijd ontwaart dat iets groters dan verstandelijke Intelligentie en rationele
Logos aan het werk is. In feite zijn al die processen spiritueel en gnostisch in
hun geheime aansturing, maar verstandelijk, energetisch en fysiek in hun ui-
terlijke uitwerking.

De uitwendige materie, levenskracht en rede kunnen niet vrij over deze occul-
te werking van het waarheidsbewustzijn beschikken, hoewel ze door de vereis-
ten die het aan hun activiteit oplegt wel beheerst en bepaald worden. In de stof-
felijke energie en het atoom werkt een zogeheten 'intelligentie' en 'wil', hoewel
die woorden misleidend zijn omdat het niet hetzelfde fenomeen is als onze eigen
wil en intelligentie – we zouden het een verholen intuïtie van een actief bestaan-
op-zich kunnen noemen – maar atoom noch energie zijn zich daarvan bewust
zijn: ze vormen enkel het obscure lichaam van materie en kracht die hen als

eerste poging tot zelf-manifestatie gecreëerd heeft. De aanwezigheid van een dergelijke intuïtie wordt duidelijker in alle levensverrichtingen omdat die dicht bij ons staan. En naarmate het leven in de dierenwereld openlijker zintuigen en cognitief vermogen ontwikkelt, kunnen we met meer vertrouwen over een eraan ten grondslag liggende levens-intuïtie spreken welke in het dierlijke 'verstand' de expliciete vorm van instinct aanneemt. Dit instinct – wat een in het dier aangeboren automatische kennis is, trefzeker, direct, zelf-bestaand en zelf-geleid – veronderstelt ergens in het schepsel een nauwkeurige kennis van doel en richting en van het ding of object zelf. Deze intuïtie is weliswaar in de levenskracht en kenvermogen werkzaam, maar het leven en weten aan de oppervlakte beschikken er niet vrijelijk over en kunnen zich geen rekenschap ervan geven hoe het werkt, of dit intuïtieve vermogen naar wens uitbreiden. Twee zaken vallen erbij op: allereerst dat de waarneembare intuïtie enkel voor een beperkte levensbehoefte en doelstelling werkzaam is en vervolgens dat de overige activiteiten van de natuur een dubbele werking hebben, de ene onzeker en onwetend aan het oppervlakte bewustzijn terwijl de ander subliminaal is en een geheime onderbewuste richting impliceert. Het oppervlakte bewustzijn is vol zoeken en tasten wat, naarmate het leven in niveau stijgt en het zich in de reikwijdte van zijn bewuste vermogens verbreedt, eerder toe dan afneemt; maar ondanks dit zoeken van de levensintelligentie stelt het geheime innerlijke zelf de werking van de natuur veilig evenals het resultaat dat voor het doel, het belang en de bestemming en van het schepsel noodzakelijk is. Dit zet zich op een steeds hogere schaal tot aan de menselijke rede en intelligentie voort.

Ook het menselijk schepsel zit vol fysieke, vitale, emotionele, psychische en dynamische instincten, maar anders dan het dier is hij er niet van afhankelijk, – en zijn ze in hem als soort zelfs tot een grotere actieradius en werking in staat dan in het dier vanwege zijn grotere huidige evolutionaire ontwikkeling en zijn nog grotere ontwikkelingspotentie. Wel heeft hij ze onderdrukt en hun complete en openlijke werking gestopt door ze niet te gebruiken, maar dat betekent niet

dat deze capaciteiten geheel verdwenen zijn, eerder dat ze ingehouden worden of in het subliminale bewustzijn zijn teruggeworpen, waardoor de lagere delen van de mens veel minder zeker van zichzelf zijn, veel minder op natuurlijke signalen afgaan en ondanks de ruimere actieradius veel aarzelender, feilbaarder en onzekerder zijn dan het dier binnen zijn engere grenzen. Dit gebeurt omdat de ware eigenheid van de mens, zijn *Dharma*, inhoudt dat hij een hoger zelfbewust bestaan nastreeft en een zelf-manifestatie zoekt die niet langer onverklaarbaar is of door een onbegrepen noodzaak wordt gedreven, maar die zich klaar bewust is van datgene wat hem tot uitdrukking brengt en die in staat is om daar een meer volledige en volmaakte uiting aan te geven. Dit zal er uiteindelijk in uitmonden dat hij zich met zijn ware zelf identificeert en naar diens spontane volmaakte wil en kennis handelt of beter, het zelf laat handelen, want zijn natuurlijke bestaan is een instrumentele uitdrukkingswijze van de geest. Voor deze transitie gebruikt hij allereerst de rede en de wil van de verstandelijke intelligentie en in de mate van van zijn ontwikkeling is hij daarvan afhankelijk en geeft hij ze de leiding over de rest van zijn bestaan. En zou de rede het hoogste en meest ruime en toereikende middel van het zelf en de geest zijn, dan zou het verstand de hele ontwikkeling van de natuur perfect kunnen weten en leiden. Maar omdat zijn zelf groter is dan zijn verstand, is dat maar beperkt mogelijk en als de mens zich tot het rationele willen en begrijpen begrenst, legt hij zowel in omvang als kwaliteit zijn zelf-ontwikkeling, zelf-expressie, weten, handelen en gelukzaligheid een willekeurige limiet op. De andere delen van de persoon vragen ook om een onbegrensde expressie van zowel de reikwijdte als de volmaaktheid van het zelf en dat wordt ze onthouden wanneer door het onbuigzame mechanisme van het rationele intellect hun uitdrukkingskracht ingeperkt en hun activiteit beknot en willekeurig en machinaal gestroomlijnd wordt. De godheid van de rede, de rationele Logos, is slechts een partiële vertegenwoordiging en vervanging van de grotere supramentale Logos en heeft als taak om het leven van het schepsel een eerste deelkennis en rudimentaire ordening te ver-

schaffen, maar de werkelijke, finale en integrale ordening kan pas door het ontstaan van het spirituele waarheidsbewustzijn grondvest worden.

In de lagere natuur komt het waarheidsbewustzijn het meest als intuïtie naar voren en door een intuïtief denken te ontwikkelen kunnen we een eerste stap naar het zelf-bestaande, spontane en directe supramentale weten maken. De lichamelijke, energetische, emotionele, psychische en actieve natuur van de mens is geheel en al een materialisatie aan de oppervlakte van overeenkomstige aanduidingen die vanuit een subliminaal, intuïtief zelf-bestaan opkomen en is een meestal aarzelende en vaak omslachtige poging om ze in de verrichtingen van het lichaam en de natuurkracht – welke niet duidelijk door innerlijke kracht en kennis verlicht wordt – aan de oppervlakte te brengen. Een toenemend intuïtief verstand heeft de beste kans om te ontdekken wat ze nastreven en ze naar de gewenste perfectie van hun zelf-expressie te leiden. De rede zelf is niet anders dan een speciaal type uitwerking – die door een regulerende intelligentie aan de oppervlakte wordt gevormd – van aanwijzingen die in werkelijkheid uit een verborgen, maar soms gedeeltelijk open en actief vermogen van de intuïtieve geest komen. Iedere activiteit van de rede vindt haar bedekte of halfbedekte oorsprong in iets dat niet de creatie van de rede is maar haar direct vanuit de intuïtie of indirect middels een andere deel van het verstand aange-reikt wordt om er in een intellectuele gedaante en werkwijze vorm aan te geven. In zijn besluitvorming en de mechanische werkwijze van het logisch intellect verbergt het rationele oordeel zowel in zijn summiere als complexere aanpak de ware bron en oorspronkelijke substantie van onze wil en denkinspanning terwijl het die wel tot ontwikkeling brengt. In de grootste geesten onder ons wordt de sluier dunner en neemt het intuïtieve denken toe, wat wel vaak maar niet altijd met een groter vertoon van intellectuele activiteit gepaard gaat. In het huidige menselijke verstand is de intuïtieve intelligentie echter nooit helemaal zuiver en volledig, want ze werkt binnen het verstandelijk kader en wordt onmiddellijk door de bestaande denktrant van gemengd samenstelling overgenomen en inge-

kleurd. Vooralsnog is ze onvoldoende gegroeid, ontwikkeld en geperfectioneerd om tegen al de verrichtingen die nu nog door de bestaande mentale werktuigen verricht worden op te kunnen, ze over te nemen, te veranderen of door haar eigen complete, meest rechtstreekse, zekere en adequate werking te vervangen. Pas als we het intuïtieve verstand tot overgangsmiddel maken om het geheime waarheidsbewustzijn zelf, waarvan het een mentale gestalte vormt, naar voren te brengen en alleen wanneer we in ons oppervlakte bewustzijn een lichaam en werktuig van het waarheidsbewustzijn vormen die het zelf en de geest in staat stellen zichzelf in hun eigen pracht en wijdte te tonen, wordt dat mogelijk.

We moeten daarbij in gedachten houden dat er altijd een verschil zal zijn tussen het allerhoogste Waarheidsbewustzijn van de alwetende en almachtige *Ishwara* en wat de individuele ziel, *de Jiva*, kan bereiken. Het menselijk wezen klimt omhoog uit de onwetendheid en naarmate hij de supra-mentale natuur bereikt, ontdekt hij daarin gradaties in hoogte en moet hij eerst aan de lagere niveaus en begrensde stappen vormgeven voor hij de hogere toppen kan bereiken. Daar kan hij zich door eenwording met de Geest in de volledige en wezenlijke lichtbron, kracht en *Ananda* van het oneindige zelf verheugen, maar in de actieve expressie moet hij zichzelf vormgeven en individualiseren overeenkomstig de aard van zelf-expressie die de transcendente en universele Geest in de individuele Ziel nastreeft. Het doel van onze Yoga is inderdaad God-verwezenlijking en God-expressie en dan met name in zijn dynamisch aspect; het is een goddelijke zelf-expressie van de Allerhoogste, de *Ishwara*, in ons, maar binnen de menselijke conditie en door middel van de vergoddelijkte menselijke natuur.

Hoofdstuk XX

Het Intuïtieve Verstand

Het waarheidsbewustzijn is in zijn oorspronkelijke natuur het authentieke zelf-bewustzijn en al-bewustzijn van de Oneindige, van het universeel Geestelijke en het universele Zelf in de dingen, die zijn eigen wijsheid en zelfverwezenlijkende almacht vormgeeft op basis van een directe zelf-kennis en overeenkomend met het karakter daarvan, ten einde het universum en alle dingen in dat universum te ontplooien en geordend te realiseren. Het is, zo kunnen we zeggen, de gnosis van de Geest die meester is in zijn eigen kosmos⁵⁵. Zoals het zichzelf kent, zo kent het ook alle dingen – want alles is louter een wording van zichzelf – en wel direct en volledig, van binnen naar buiten en uit eigen beweging zowel in het detail als in de algemene structuur: ieder ding in de waarheid van zichzelf en zijn oorspronkelijke aard en in zijn relatie tot andere dingen. Op dezelfde wijze kent het ook iedere werking van zijn energie, haar antecedenten of oorzaak, de aanleiding om zich te manifesteren evenals het resultaat en gevolg: alle dingen in hun oneindigheid zowel als hun begrensde mogelijkheden, in wat ze momenteel kiezen als wel hun ontwikkeling in verleden, heden en toekomst. Het actief organiserende waarheidsbewustzijn van een goddelijk schepsel in het universum zou, binnen het kader van zijn eigen activiteit, geaardheid en domein, een afgevaardigde van deze almacht en alwetendheid zijn en daaraan ten dienste staan. Binnen een individu zou het waarheidsbewustzijn een vergelijkbare afgevaardigde, op welk niveau en domein dan ook, zijn Maar terwijl dit in een god een rechtstreekse en onmiddellijke afvaardiging van een op zich oneindige en alleen in het handelen begrensde macht zou zijn, onbelemmerd in uitvoering, eigen aan zijn natuur en altijd volledig en vrij, moet ieder ontstaan van het waarheidsbewustzijn in de mens een graduele en aanvankelijk onvolmaakte schepping zijn, die voor zijn gewone

---

55 *Atma jnata ishvara* in Sanskriet, de self-realisatie van de Allerhoogste.

verstand de activiteit van een exceptionele en bovennormale wil en kennis is.

Allereerst is het bij de mens geen aanboren vermogen dat hem altijd ononderbroken ten dienste staat, maar een geheime latente mogelijkheid die hij moet ontdekken en waarvoor er momenteel in zijn lichamelijke of cognitieve systeem geen organen zijn: hij moet ofwel een nieuw orgaan ervoor ontwikkelen dan wel bestaande organen adopteren en ze transformeren om voor dat doel te kunnen gebruiken. Niet enkel moet hij de verborgen zon van het waarheidsbewustzijn in de subliminale grot van zijn geheime wezen ontdekken en de wolk van mentale onwetendheid van zijn blik naar de spirituele hemel verwijderen zodat deze in volle glorie kan schijnen. Zijn taak is nog complexer en moeilijker omdat de mens een evolutionair wezen is en hij in de evolutie van de Natuur waar hij deel van uitmaakt een inferieur soort kennis heeft meegekregen. Dit lagere en verstandelijk kennisvermogen vormt vanwege zijn obstinate gewoontepatronen nu nog een obstakel voor een nieuwere structuur die zijn eigen huidige natuur overstijgt. Door een beperkte mentale intelligentie die een zintuiglijk begrensd verstand structuur verschaft en door het niet altijd juist gehanteerde vermogen om die intelligentie door het gebruik van de rede aanzienlijk uit te breiden, onderscheidt hij zich momenteel van alle andere aardse schepselen. Dit zintuiglijk verstand, deze intelligentie en rede zijn, hoe ontoereikend dan ook, de instrumenten waarin hij zijn vertrouwen heeft leren stellen. Dank zij hen heeft hij bepaalde grondslagen opgesteld die hij niet al te graag wil verstoren en buitengrenzen gemarkeerd waarbuiten hij alles als chaos, onzekerheid en gevaarlijk avontuur ervaart. Bovendien betekent de overgang naar het hogere beginsel niet alleen een moeilijke bekering van zijn hele verstand, rede en intelligentie, maar in zekere zin ook een totale verandering van methodiek. De ziel die boven een bepaald kritiek veranderingsniveau uitstijgt ervaart al zijn vroegere methoden als inferieure en domme activiteiten en moet een nieuwe werkwijze met een ander uitgangspunt ontwikkelen welke vanuit in zijn wezen een geheel nieuwe energie aanboort. Als een dierlijk verstand gevraagd zou worden bewust de veili-

ge bodem van zintuiglijke aandoening en gewaarwording en zintuiglijk instinct te verwisselen voor het gevaarlijke avontuur van een redenerende intelligentie, zou het waarschijnlijk van schrik omdraaien en die inspanning laten varen. Het menselijk verstand zou in dit geval een nog grotere verandering moeten ondergaan en hoewel het binnen het kringetje van zijn eigen mogelijkheden zeker avontuurlijk en zelfbewust genoemd kan worden, is het goed mogelijk dat het deze opgave als te hoog gegrepen beschouwt en van het avontuur afziet. De gevraagde verandering is in feite alleen mogelijk als er eerst een spirituele ontwikkeling op ons huidig niveau van bewustzijn heeft plaatsgevonden en ze kan alleen veilig ondernomen worden wanneer het verstand zich van het grotere innerlijke zelf bewust wordt en met liefde voor de Oneindige vertrouwen heeft in de aanwezigheid en leiding van het Goddelijke en zijn *Shakti*.

Het probleem van deze bekering wordt direct kleiner door in een tussenfase gebruik te maken van een kracht die al in het menselijke denken actief is en die we kunnen herkennen als iets dat naar zijn aard of in ieder geval in oorsprong 'verstand-overstijgend' is, namelijk het vermogen tot intuïtie, een vaardigheid waarvan we de aanwezigheid en werking kunnen voelen en die als ze aan het werk is indruk maakt door haar grotere efficiëntie, helderheid, directe inspiratie en kracht, maar die we niet kunnen begrijpen of analyseren zoals we de werking van onze rede kunnen begrijpen of analyseren. De rede begrijpt zichzelf, maar niet wat haar overstijgt, ze kan zich daar alleen een algemeen beeld of voorstelling van maken; enkel het waarheidsbewustzijn kan de methode van zijn eigen werking begrijpen. De intuïtieve vaardigheid werkt momenteel grotendeels verhuld in ons, verweven als ze heimelijk is met de werking van de rede en normale intelligentie. Voor zover ze zich op spaarzame momenten met horten en stoten duidelijk als zodanig onafhankelijk manifesteert, blijft die vaardigheid gedeeltelijk en fragmentarisch. Ze laat plotseling iets oplichten, verschaft een verduidelijkende aanwijzing, brengt een unieke briljante oplossing naar voren, maakte een verhelderend onderscheid of zaait een aantal geïsoleerde of on-

derling samenhangende intuïties, inspiraties of openbaringen en laat de rede, de wil, de verstandelijke intelligentie of het gevoel met deze reddende zaadkorrel die uit de diepten of hoogten van ons wezen is opgeworpen doen wat het kan of wil. De verstandskrachten zullen er onmiddellijk beslag op leggen en de intuïties voor onze verstandelijke of emotionele doeleinden manipuleren en gebruiken, ze aan de vormen van de lagere kennis aanpassen en ze met het verstandelijk materiaal en intellectuele benadering overgieten en doordringen, waarbij ze in dat proces vaak de intuïtieve waarheid verdraaien maar altijd haar potentieel verhelderend vermogen begrenzen door het aan de eisen van dit lagere medium ondergeschikt te maken en zaken eraan toe te voegen. Bijna altijd maakt het denken er tegelijkertijd te weinig en teveel van, te weinig door de intuïtie niet te laten inzinken en haar verhelderende kracht te laten gelden en teveel door zich erop vast te leggen en dan met name op de vorm waarin het denkpatronen haar heeft gegoten ten koste van de bredere waarheid die een meer consistent gebruik van het intuïtief vermogen met zich meegebracht zou hebben. Daarom werkt de intuïtie die in de gewone verstandsactiviteit intervenueert als een bliksemschicht die een stuk waarheid opeens oplicht, maar niet als stabiel zonlicht dat ononderbroken over het hele bereik en koninkrijk van ons denken en willen en voelen en handelen schijnt.

Het blijkt meteen dat we twee ontwikkelingslijnen moeten volgen. De eerste is de intuïtieve werkzaamheid uitbreiden en constanter, bestendiger, regelmatig en alomvattend maken totdat die voor ons als persoon zo vertrouwd en normaal is dat ze de activiteiten die nu nog door het gewone verstand verricht worden helemaal kan overnemen en haar plaats binnen het totale cognitieve systeem kan overnemen. Dat is pas voltooid als het gewone verstand niet langer volhardt in zijn vermogen om eigengereid te handelen en te intervenueert of in zijn gewoonte om het licht van de intuïtie te pakken en voor eigen doeleinden te manipuleren. Het hogere denkvermogen kan niet compleet of gegarandeerd zijn zolang de lagere intelligentie het kan vervormen of met haar eigen kenmerken kan

vermengen. Dus ofwel we verstillen geheel en al het intellect en het intellectuele willen evenals alle andere inferieure activiteiten en laten alleen ruimte voor intuïtieve werkzaamheid, of we hebben de lagere activiteit in de hand en transformeren haar vanuit de constante druk van de intuïtie. Een derde mogelijkheid is beide methoden te combineren en af te wisselen, wanneer dat de best mogelijke of meest natuurlijke weg is. De werkmethode en ervaring van Yoga laat in de praktijk zien dat er een verschillende aanpak en ontwikkeling mogelijk is die op zichzelf geen van allen het volledige resultaat tot stand brengen, hoewel het op het eerste gezicht logisch schijnt dat elk adequaat zou moeten of kunnen zijn. En naarmate we het ons eigen maken om geen bepaalde methode als exclusief de juiste te beschouwen en we de hele voortgang aan een hogere leiding overlatten, ervaren we dat de Goddelijke Heer van de Yoga zijn *Shakti* opdraagt nu de ene en dan de andere of alle methodes tegelijk te gebruiken, naargelang de behoefte en aanleg van de persoon en zijn geaardheid.

In het begin kan het de juiste weg lijken om het verstand helemaal te verstillen, om het intellect, de mentale en persoonlijke wil, de verlangens en het op emotie en waarneming gebaseerde denken geheel stil te leggen en in die volmaakte stilte het Zelf, de Geest, het Goddelijke naar voren te laten komen en hem toe te staan de persoonlijkheid met de straling, kracht en Gelukzaligheid van het waarheidsbewustzijn te verhelleren. Inderdaad is dat een sublieme en krachtige discipline. Een kalm en verstild denken opent zich dan met meer gemak en zuiverheid voor het Oneindige dan het actieve en geagiteerde verstand dat kan. Het weerspiegelt de Geest, vervult zich met het Zelf en wacht als een toegewijde en gezuiverde tempel hoe de Heer van geheel onze persoonlijkheid en geaardheid zich ontvouwt. Ook is het waar dat de vrijheid van deze stilte aan het intuïtieve wezen meer ruimte verschaft en de van binnenuit opkomende of van bovenaf neerdalende intuïtie, inspiratie en openbaring beter toelaat dan het onrustige mentale aftasten en vastgrijpen. Het betekent daarom een geweldige vooruitgang wanneer we het ons eigen kunnen maken om het verstand, wan-

neer dan ook, een absolute rust en stilte op te leggen, vrij van iedere noodzaak tot verstandelijk gedachte, beweging en verstoring om vanuit dat verstilde fundament denken en willen en voelen in ons alleen te laten gebeuren wanneer de *Shakti* het wil en wanneer het voor het goddelijke doel noodzakelijk is. Het wordt dan gemakkelijker om de aard en methode van denken, willen en voelen te veranderen. Niettemin is het niet zo dat via deze methode het supra-mentale licht onmiddellijk het lagere verstand en de reflectieve rede vervangt. Wanneer de innerlijke activiteit vanuit de stilte weer verder gaat – ook al is het dan overwegend een meer intuïtief denkproces – dan zullen de oude krachten evengoed interveniëren, misschien niet van binnenuit maar in ieder geval wel door de honderden suggesties van buitenaf en doordat een inferieur denkpatroon zich met de hogere ontwikkeling vermengd of die probeert over te nemen, te belemmeren of tegen te houden ten einde het daardoor op een lager plan te brengen of te overschaduwten of te frustreren en teniet te doen. Daarom blijft een proces van eliminatie en van transformatie van de inferieure denkpatronen absoluut een voorwaarde; of misschien van beide tegelijk, de eliminatie van al wat de lagere persoonlijkheid aangeboren is, van haar ontsierende miskleunen, haar aantasting en vervorming van het wezenlijke en van al dat andere dat een meer sublieme waarheid niet in zich draagt, maar ook de transformatie van alle essentiële zaken die ons verstand van het waarheidsbewustzijn en de geest ontvangt, maar die ze op de manier van hun cognitieve onwetendheid weergeven.

Een tweede type ontwikkeling ontstaat van nature bij degenen die de Yoga met het elan beginnen dat eigen is aan de weg van Devotie, *Bhakti*. Voor hen is het vanzelfsprekend om het intellect en zijn activiteiten af te wijzen en naar een stem te luisteren, om een aanwijzing of opdracht, *Adesha*, te volgen en enkel de idee en wilsuiting en kracht van de innerlijke Heer, het goddelijke Zelf en de Poeroesha in het hart van de persoonlijkheid te gehoorzamen. Dit is een ontwikkeling die de hele persoon steeds intuïtiever moet kunnen maken, want de ideeën, de wil, de aanwijzingen en gevoelens die in de geheime Poeroesha in het

hart opkomen hebben een onbelemmerd intuïtief karakter. In deze methode weerklinkt een bepaalde waarheid van onze natuur. Het geheime Zelf binnen ons is een intuïtief zelf en dat intuïtieve zelf zetelt in ieder knooppunt van onze persoonlijkheid, in die van het lichaam, het zenuwstelsel en de wil, in de emotionele en conceptuele of cognitieve knooppunten en in de hogere meer openlijk spirituele centra. In ieder deel van onze persoon geeft het verborgen Zelf een intuïtieve aanzet tot ons handelen, welke door ons uitwendig verstand onvolledig ontvangen en weergegeven en vervolgens in het externe handelen van deze delen van onze persoonlijkheid tot onbezonnen activiteit vervormd wordt. Het hart - ofwel het emotionele centrum waar onze verlangens zich tot gedachten vormen - is bij gewone mensen het meest prominente centrum: het verzamelt alles en presenteert de dingen meer of minder ingekleurd aan het bewustzijn en is daarom de hoofdstad van het systeem. Vanuit die plaats *“beweegt de Heer die in het hart van alle schepselen zetelt hen die aan de machinerie der Natuur zijn vastgeklonken middels de Maya van verstandelijke onwetendheid voort”*⁵⁶. Door iedere aanzet tot handelen aan dit geheime intuïtieve Zelf, aan de Geest, aan de altijd aanwezige Godheid in ons voor te leggen en de prikkels van onze persoonlijke en verstandelijke natuur door zijn invloeden te vervangen, wordt het mogelijk om het naar buiten gerichte en inferieure denken en doen te verlaten en het een meer verinnerlijkt en intuïtief en in hoge mate vergeestelijkt karakter te geven. Het resultaat van deze ontwikkeling kan evenwel geen volkomenheid inhouden, omdat het hart niet het hoogste centrum van ons wezen, niet supra-mentaal is en niet rechtstreeks door supra-mentale krachten wordt aangestuurd. Een intuïtieve gedachte en handeling die zich vanuit het hart manifesteert, kan heel verhelderend en intens zijn, maar is vanwege de vermenging met een lagere emotionele activiteit vaak beperkt of door haar intensiteit zelfs bekrompen en is, door het miraculeuze of abnormale karakter van haar werking, zelfs op zijn best geagiteerd en onrustig of onevenwichtig en overdreven, op zijn minst in haar

---

56 Citaat uit de Bhagavad Gita.

bijverschijnselen, wat schadelijk is voor een harmonieuze vervolmaking van de persoonlijkheid. Het doel van onze inspanning tot perfectie moet zijn om de spirituele en supra-mentale activiteit niet langer een wonder maar normaal voor onze persoonlijkheid te laten zijn, ook geen frequent of constant wonder, of enkel een lichtende interventie van een grotere kracht dan we van nature hebben, maar de eigenlijke natuurlijke aard en wetmatigheid van ons functioneren.

Het hoogste georganiseerde centrum van ons belichaamde wezen en zijn lichamelijke activiteiten is het opperste cognitieve centrum dat door het yogasymbool van de 'lotus met de duizend bloembladen', de *sahasradala*, wordt weergegeven en op het allerhoogste punt ervan vindt er rechtstreeks communicatie met de supramentale niveaus plaats. Dat maakt een tweede en directere methode mogelijk: al ons denken en handelen niet aan de in de hart-lotus verscholen Heer voorleggen, maar aan de gesluierde waarheid van de Godheid die ons verstand te boven gaat en alles middels een soort indaling van boven ontvangen, een indaling waarvan we ons niet alleen spiritueel, maar ook fysiek van bewust worden. De volledige voltooiing of *Siddhi* van deze ontwikkeling komt pas wanneer we in staat zijn om het centrum van denken en bewust handelen boven de fysieke hersenen uit te tillen en zijn werking in het onstoffelijke lichaam te ervaren. Wanneer we voelen dat ons denken niet langer in de hersenen plaatsvindt, maar boven en buiten het hoofd in het onstoffelijke lichaam, is dat een zeker lichamenlijk teken dat we van de beperkingen van het fysieke verstand loskomen en hoewel dat niet onmiddellijk volledig het geval zal zijn of op zich de supra-mentale werking met zich meebrengt, omdat het fijnstoffelijke lichaam mentaal en niet supra-mentaal is, vormt het toch een subtiel en zuiver denkvermogen dat gemakkelijk met de supra-mentale centra communiceert. De lagere dynamiek komt nog wel voor, maar het blijkt dan gemakkelijker om snel een subtiel onderscheid te ervaren dat ons ogenblikkelijk het verschil vertelt, dat onderscheid maakt tussen de intuïtieve gedachte zelf en de lagere intellectuele inmenging, dat die gedachte losmaakt van haar mentale laag en dat het

louter snelle denken loslaat dat de vorm van intuïtie imiteert zonder de ware substantie ervan te bezitten. Het wordt nu gemakkelijker om snel de hogere niveaus van het ware supra-mentale bestaan te onderscheiden, hun kracht voor het realiseren van de gewenste transformatie in te roepen en om iedere lagere activiteit aan het hogere vermogen en licht voor te leggen zodat het die kan loslaten en elimineren, dan wel zuiveren en transformeren om het juiste materiaal voor de in ons op te bouwen Waarheid te selecteren. Deze opening naar een hoger niveau en naar steeds hogere lagen binnen dat niveau en het daaruit resulterende herontwerp van heel ons bewustzijn en zijn activiteiten tot vorm en substantie van hun kracht en lichtend vermogen, blijkt in de praktijk het voornaamste deel van deze natuurlijke door de goddelijke *Shakti* gebruikte methode te zijn.

Een vierde methode spreekt de ontwikkelde intelligentie aan en past bij de denkende mens. Daarin wordt het intellect juist verder ontwikkeld in plaats van geëlimineerd, maar met de instelling om geen beperkingen te accepteren en zijn bekwaamheid, licht, intensiteit, niveau en handelingsvermogen te verhogen tot het de grens van een hoger bewustzijn bereikt en gemakkelijk in die hogere bewuste activiteit opgenomen en erdoor getransformeerd kan worden. Ook deze ontwikkeling berust op een waarheid binnen onze natuur en vormt een etappe in de ontwikkeling van de volledige Yoga van zelf-perfectie. Deze etappe zoals ik die heb omschreven heb, houdt in dat we de werking van onze natuurlijke werktuigen en vermogens intensiveren en verruimen totdat ze vanwege hun zuiverheid en wezenlijke volledigheid voor de huidige normale in ons werkzame ontwikkelingsgang van de *Shakti* een voorbereidende staat van perfectie vormen. De van een intelligente wil voorziene rede, de *buddhi*, vormt nu het hoogste werktuig en vermogen en is in de ontwikkelde menselijke persoon de natuurlijke leider van de overige delen en het geschiktst om hen in hun ontwikkeling te ondersteunen. Onze gewone natuurlijke activiteiten hebben voor de grotere volmaaktheid die we nastreven allemaal hun nut en zijn bedoeld om als

bouwstof daarvoor te dienen. Hoe volmaakter hun ontwikkeling, hoe rijker de voorbereiding voor het supramentale handelen.

In de Yoga moet ook de intellectuele persoonlijkheid zich door de *Shakti* laten adopteren om tot haar meest volledige en hoogste mogelijkheden opgetild te worden. De daaruit resulterende transformatie van het intellect is mogelijk omdat de werking van het intellect heimelijk uit het waarheidsbewustzijn voortkomt en iedere gedachte en wilsuiting iets van zijn waarheid bevat, hoe vervormd en ingeperkt door de lagere werking van de intelligentie dan ook. De transformatie kan gerealiseerd worden door die begrenzings op te heffen en de verknoeide of misvormde elementen te elimineren. Enkel de intellectuele activiteit verhogen en verbreden is echter niet toereikend; want die zal altijd door de inherente tekortkomingen van de mentale intelligentie begrensd zijn. Interventie van supra-mentale energie is nodig om de gebreken in denken, willen en voelen duidelijk te maken en weg te nemen. Ook deze interventie kan niet volledig effectief zijn tenzij het supra-mentale niveau zich manifesteert en van boven af inwerkt, niet langer vanachter een scherm of sluier, hun dun die ook is geworden, maar constanter in een openlijke en lichtende activiteit tot de volle zon van de Waarheid zichtbaar wordt zonder enige wolk om zijn glans te verbleken. Het is echter evenmin nodig dat het intellect zich in afzondering volledig ontwikkelt voordat het deze interventie inroept of zich voor de supramentale niveaus open. Die interventie kan zich al eerder voordoen en tegelijk het intellectuele functioneren verder ontwikkelen en, naarmate dit zich ontwikkelt, tot de hogere intuïtieve vorm en substantie omvormen.

De ruimste natuurlijke werking van de *Shakti* combineert al die methoden. Ze creëert soms meteen, maar ook wel later of misschien pas op het eind, de vrijheid van spirituele stilte. Ze opent het verborgen intuïtieve bestaan binnen het verstand zelf en went ons eraan om al ons denken, voelen en willen en handelen ondergeschikt te maken aan een bekrachtiging door het Goddelijke en aan

de Pracht en Kracht die nu nog in het binnenste van de mentale plooien verscholen liggen. Wanneer we er klaar voor zijn plaatst de *Shakti* het centrum van haar functioneren op het hoogste cognitieve niveau, opent ze de supra-mentale niveaus en gaat dan langs twee lijnen verder: middels een activiteit van boven naar beneden waarbij de lagere natuur vervuld en getransformeerd wordt en door een werking van beneden naar boven waarmee alle energieën opgeheven worden naar wat hen overstijgt, totdat de transcendentie voltooid en het hele systeem integraal veranderd is. Ze neemt en ontwikkelt de intelligentie en de wil en de overige natuurlijke vermogens, maar stimuleert onophoudelijk het intuïtieve verstand en daarna de ware supra-mentale energie, teneinde hun functioneren te wijzigen en verruimen. Dit doet ze niet in een onveranderlijke en mechanisch herhaalde volgorde, iets waar de starheid van het logisch intellect om zou kunnen vragen, maar vrijelijk en flexibel, overeenkomstig de eisen van het werk en de behoeften van de betreffende natuur.

In het begin zal dat niet in een ware gnostische schepping resulteren, maar in het uitwerken van een voornamelijk of zelfs compleet intuïtieve denkwijze die voldoende is ontwikkeld om in plaats van de gangbare denkpatronen en het logisch redenerende intellect te komen die een ontwikkeld mens eigen zijn. De treffendste verandering is de geleidelijke transmutatie van de gedachtenvorming die wordt opgetild en vervuld door die substantie van geconcentreerd licht, geconcentreerde kracht en geconcentreerde vreugde van het licht en de kracht, en door die onmiddellijke accuraatheid die het kenmerk zijn van werkelijk intuïtief denken,. Het zo ontstane denken en voelen zorgt niet alleen voor elementaire aanwijzingen of snelle conclusies, maar de *Shakti* leidt de verbindende en uitwerkende verrichtingen die nu nog door verstandelijk redeneren worden verricht, met eenzelfde helderheid, kracht, vreugdevolle zekerheid en direct en spontaan inzicht tot de waarheid. Ook de wil verkrijgt dit intuïtieve karakter, gaat meteen helder en krachtig over tot wat er gedaan moet worden⁵⁷, wijst met

---

57 *Kartavyam karma*, in *Sanskriet*, het werk of de activiteit die gedaan moet worden, ook wel 'onze plicht'.

een snel inzicht op mogelijkheden en feitelijkheden en organiseert de combinaties die voor haar activiteit en doel nodig zijn. Gevoelens worden ook intuïtiever; ze begrijpen de juiste verhoudingen en handelen met een nieuwe kracht en helderheid en gelukkige trefzekerheid, terwijl ze, zolang die nog bestaan, alleen de juiste en authentieke verlangens en emoties bewaren totdat deze na verloop van tijd door een spontane liefde en Gelukzaligheid, *Ananda*, vervangen worden die ten aanzien van wat zich voordoet meteen de juiste toon⁵⁸ treft. Alle overige mentale activiteiten en zelfs de pranische en zintuiglijke verrichtingen en het lichaamsbewustzijn worden op dezelfde wijze helderder gemaakt. Gewoonlijk komen er ook een aantal psychische vermogens tot ontwikkeling: krachten en gewaarwordingen van de innerlijke mentale wereld en zijn zintuigen die niet van de uitwendige zintuigen en rede afhankelijk zijn. Het intuïtieve denken is niet alleen sterker en doorschijnender, maar leidt ook tot een veel grotere actie-radius dan het gewone verstand van dezelfde persoon voor deze Yoga-ontwikkeling zou hebben.

Als deze intuïtieve denkwijze volmaakt van aard zou kunnen worden, vrij van iedere vermenging met inferieur elementen en zonder zich van de eigen beperkingen en van de nog in het verschiet liggende grootsheid bewust te zijn, dan zou ze een nieuwe vaste staat en tussenstation kunnen vormen zoals het instinctieve verstand dat in het dier en het redenerend verstand dat in de mens is. Maar de intuïtieve denkwijze kan niet blijvend volmaakt en volledig onafhankelijk zijn als ze het vermogen van het waarheidsbewustzijn om een opening te maken niet boven zich had en dat maakt haar beperkingen meteen duidelijk en maakt haar tot een secundaire werking die een overgang vormt tussen het intellectuele verstand en de ware gnostische natuur. De intuïtieve denkwijze is nog steeds mentaal en niet supra-mentaal. Het is zeker een licht uit het waarheidsbewustzijn, maar vervormd en ingeperkt door de mentale substantie waarmee dat moet werken, en mentale substantie betekent altijd fundamentele on-

---

58 *Rasa*, in Sanskriet, essentie, vloeistof, smaak .

wetendheid. Het intuïtieve denken is nog geen zonovergoten licht van de waarheid, maar een constant spel van lichtflitsen die een fundamentele staat van onwetendheid of half-weten en indirecte kennis doen oplichten. Zolang het niet volmaakt is, wordt het door de inmenging van onwetende denkpatronen overrompeld en doorkruisen vlagen van misvatting haar intuïtieve waarheid. Nadat het intuïtieve denken een bredere natuurlijke werkwijze heeft gekregen, die minder aan dit soort inmenging onderhevig is, blijft het nog – zolang de mentale substantie waarbinnen het opereert tot de oude intellectuele en bekrompen cognitieve gewoontes in staat is – aan een accumulatie van fouten, versluiering en vele vormen van terugval bloot staan. Bovendien leeft het individuele verstand niet alleen en enkel voor zichzelf, maar is deel van het algemene denken en al wat het verworpen heeft wordt in de algemene verstandelijke atmosfeer rondom geloosd en heeft de neiging met zijn oude suggesties en een hoop aansporingen van het oude mentale karakter terug te keren en binnen te stormen. Het groeiende of reeds ontwikkelde intuïtieve denken moet daarom constant voor deze toestroom en aanslibbing op zijn hoede zijn, erop toezien dat deze vermenging geëlimineerd wordt en steeds maar weer bezig zijn om het hele mentale materiaal intuïtiever te maken. Dit kan alleen zijn voltooiing krijgen als het zelf verlicht, getransformeerd en in het volle licht van het supramentale zijn wordt opgenomen.

Bovendien is deze nieuwe denkwijze in ieder mens een verlengstuk van zijn huidige persoonlijke mogelijkheden en hoe nieuw en opmerkelijk de mogelijkheden ervan ook zijn, de uitwerking ervan vindt binnen een bepaalde reikwijdte van capaciteiten plaats. Wanneer ze zich over die grens heen waagt – mogelijk beperkt ze zich tot vertrouwde activiteiten en de huidige omvang van verworven bekwaamheden, hoewel het karakter van een op het oneindige gericht denken juist is om vooruit te gaan, te veranderen en verruimen – valt ze gemakkelijk, hoezeer ook door de nieuwe intuïtieve gewoonte veranderd, weer naar het oude intellectuele gezoek in de onwetendheid terug, tenzij en totdat het constant door

de concrete werking van een vollediger supra-mentale lichtende energie be-
waakt en geleid wordt. Ze vormt feitelijk een verbinding en overgang tussen het
huidige verstand en de gnosis en zolang die overgang niet is voltooid, is er dan
weer een terugval, dan weer een tendens omhoog: een invasie en zuigkracht van
beneden en een invasie en trekkracht van boven met, op zijn best, een onzekere
en benarde positie tussen beide polen in. Zoals de hogere intelligentie van de
mens zich tussen zijn dierlijk en gewone mensenverstand en zijn evoluerend
geestelijk denken in bevindt, zo ligt zijn eerste spirituele denkvermogen tussen
de intellectuele menselijke denkpatronen en het hogere supra-mentale weten.

Het verstand leeft naar zijn aard tussen schemerlicht en duisternis in, te mid-
den van waarschijnlijkheden en mogelijkheden, tussen maar gedeeltelijk begre-
pen facetten en te midden van onzekerheden en halve zekerheden: het is een
onwetendheid die naar kennis streeft, die probeert zichzelf te verruimen en
daarbij op het verborgen lichaam van de ware gnosis stoot. Daarentegen leeft
het waarheidsbewustzijn in het licht van spirituele zekerheden: het is het weten
dat aan de mens het tastbare lichaam van zijn eigen aangeboren luister open-
baart. Het intuïtieve denken verschijnt het eerst als verheldering in de half-lich-
ten van het verstand, in zijn waarschijnlijkheden en mogelijkheden en in zijn
deel-inzichten en onzekere zekerheden en weergaven en als de openbaring van
de verborgen of half verborgen en half onthulde waarheid die door dit alles ver-
borgen bleef, maar in zijn hogere werking maakt het door een directer inzicht,
door een verhelderende indicatie van of herinnering aan geestelijke kennis en
door een ingeving of glimp van het wezenlijke, geheime en universele zelf-inzicht
en weten, een begin met de supra-mentale waarheid. Het is een eerste onvol-
maakte uitwerking van dat grotere licht en vermogen, onvolmaakt omdat het
binnen het verstand plaatsvindt en niet op zijn eigen oorspronkelijke substantie
van bewustzijn gebaseerd is en vormt er wel een constante verbinding mee,
maar is nog geen directe en constante aanwezigheid ervan. De volmaakte per-
fectie ligt verder weg, op de supramentale niveaus en moet op een meer beslis-

sende en volledige transformatie van onze denkwijze en van heel onze natuur gebaseerd zijn.
